

KKTC

YAKIN DOĞU ÜNİVERSİTESİ

EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ

REHBERLİK VE PSİKOLOJİK DANIŞMANLIK

ANABİLİM DALI

**ANNE BABASI AYRI VE BİRLİKTE OLAN
İLKÖĞRETİM BİRİNCİ KADEME ÖĞRENCİLERİNİN
PSİKOLOJİK GELİŞİMİNDE RESİM EĞİTİMİNİN
ÖNEMİ**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Mediha Pekkan

Danışman: Doç. Dr. Mehmet Çağlar

Lefkoşa

Haziran 2010

KKTC

YAKIN DOĞU ÜNİVERSİTESİ

EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ

REHBERLİK VE PSİKOLOJİK DANIŞMANLIK

ANABİLİM DALI

**ANNE BABASI AYRI VE BİRLİKTE OLAN
İLKÖĞRETİM BİRİNCİ KADEME ÖĞRENCİLERİNİN
PSİKOLOJİK GELİŞİMİNDE RESİM EĞİTİMİNİN
ÖNEMİ**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Mediha Pekkan

Danışman: Doç. Dr. Mehmet Çağlar

Lefkoşa

Haziran 2010

Eğitim Bilimleri Enstitüsü Müdürlüğü'ne

Mediha Pekkan'a ait "Anne Babası Ayrı Ve Birlikte Olan İlköğretim Birinci Kademe Öğrencilerinin Psikolojik Gelişiminde Resim Eğitiminin Önemi" adlı çalışma, jürimiz tarafından Rehberlik Ve Psikolojik Danışmanlık Ana Bilim Dalı'nda YÜKSEK LİSANS TEZİ olarak kabul edilmiştir.

Doç. Dr Fatoş Silman (Jüri Başkanı)

Doç. Dr. Mehmet Çağlar (Danışman)

Yrd. Doç. Dr. Aşkın Kiraz (Üye)

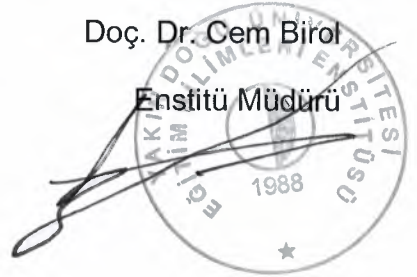
Onay:

Yukarıdaki imzaların adı geçen öğretim üyelerine ait olduğunu onaylarım.

20.10/2010

Doç. Dr. Cem Birol

Enstitü Müdürü

ÖNSÖZ

Çalışmam süresince literatür taramasında ve resimlerin yorumlanmasında bana yardımcı olan Yücel Yazgın'a ayrıca resimle ilgili bilgilerini ve öğrencilerle ilgili ailevi bilgileri benimle paylaşan Barış İlkokul'u ve Özgürlük İlkokul'u öğretmenlerine, çalışmam süresince benim yanımda olan ve tez yazımında bana yardımcı olan Anıl Olgu Özberenk'e teşekkür ederim.

Her türlü yardımını benden esirgemeyen ve her zaman yanımda olup bana destek olan Doç.Dr.Mehmet Çağlar'a teşekkürü bir borç bilirim.

ÖZET

**ANNE BABASI AYRI VE BİRLİKTE OLAN
İLKÖĞRETİM BİRİNCİ KADEME ÖĞRENCİLERİNİN
PSİKOLOJİK GELİŞİMİNDE RESİM EĞİTİMİNİN ÖNEMİ**

Mediha Pekkan

Yüksek Lisans,Eğitim Bilimleri Anabilim Dalı

Tez Danışmanı: Doç. Dr. Mehmet Çağlar

Haziran 2010,184 sayfa

Anne babası ayrı ve birlikte olan ilköğretim birinci kademe öğrencilerinin psikolojik gelişiminde resim eğitiminin önemi ve çocukların iç dünyasında yaşadıkları durumu ortaya koymak çalışmanın amacıdır.

Bu çalışmada nicel ve nitel bir yöntem izlenip; literatür taraması, çocukların resimlerini dış faktörlere bağlı olarak inceleme ve bunları ki-kare testi ile yorumlama şeklinde gerçekleştirilmiştir.

Bu araştırmanın sonucunda; okullardaki resim eğitiminin çocukların iç dünyalarını yansıtmaları boyutunda ve psikolojik gelişimlerini izleme açısından oldukça büyük bir

önemi olduğu söylenebilir. Bundan dolayı özellikle öğretmen eğitiminde kullanılan müfredat programları içerisinde özellikle çocukların psikolojik gelişim dönemleri ele alınırken resim eğitiminin de bu doğrultuda dikkate alınması ve öğretmenlerin donanımlarının zenginleştirilmesi oldukça önem kazanmaktadır. Elbette çocukların bilişsel, duyuşsal ve psikomotor gelişimleri süresince öğretmenlerin rolü oldukça büyüktür; ancak öğretmenlerle birlikte mutlaka ailelerin de bu eğitimin farkında olmaları, bu konularda yapılacak hizmet içi eğitim ve aile eğitimi çalışmalarının birlikte yürütülmesi oldukça önemlidir.

Anahtar kelimeler: Çocuk ve resim, ayrı anne baba çocukları, resim eğitimi, psikolojik gelişim

ABSTRACT

Aim of this study is to determine the importance of the art education on the primary school first class students, whose parents are together and divorced, at their psychological development. Addition to that to determine student's feelings of their inside world.

At this study, quantitative and qualitative method, and literature hatching are used. Student's pictures are researched according to outside effects, and exposition are determined with chi-square test.

At the end of this study it can be said that art education in schools is very important. It really helps to watch out the students' psychological developments and to watch out their inside world. Because of that it is very important to develop the equipment and education of the teachers, while watching out psychological development of such students. Certainly, not only teacher's role is very big in students' acquaintance, feeling, and psychomotor development, but also parent's role is very big too. Parents should be aware of this education, and they should attempt to family education on that subject. To sum up parents and teachers should work together to help out student's psychological development.

Key words: Child and picture, divorced parents children, art education, psychological development

İÇİNDEKİLER

ONAY	i
ÖNSÖZ	ii
ÖZET	iii
ABSTRACT	v
İÇİNDEKİLER	vi
BÖLÜM 1 – GİRİŞ	1
1.1.Problem Durumu	1
1.2.Problem Cümlesi	6
1.3.Alt Problemler	6
1.4.Araştırmanın Amacı	9
1.5.Araştırmanın Önemi	9
1.6.Sayıtlılar	10
1.7.Sınırlılıklar	10
1.8.Tanımlar	10
BÖLÜM 2 – KURUMSAL ÇERÇEVE	12
2.1.Çocuk Resimlerinin İncelenmesinin Kısa Bir Tarihçesi	12
2.2.Resim-İş Eğitiminin İlkeleri	14
2.3.Resim-İş Eğitiminin Gerekliği	15
2.4.Resim-İş Dersinin Genel Amaçları	16
2.5.Çocuk Resmine İlişkin Görüşler	17

2.6.Psikolojik Tanıda Resmin Rolü	20
2.7.Çizgilerin Yorumu	22
2.8.Çocuk Resimlerine Grafiksel Gelişim Basamakları	23
2.8.1.Karalama Devri (2-4 yaş arası)	23
2.8.2.Şematik Öncesi Devir (4-7 yaş arası)	23
2.8.3.Şematik Devir (7-9 yaş arası)	24
2.8.4.Baş Kaldırma Devri (9-11 yaş arası)	25
2.8.5.Mantık Devri (11-13 yaş arası)	26
2.9.Zihinsel Yetersizliği Olan Çocukların Resimleri	26
2.10.Üstün Yetenekli Çocukların Resimleri	27
2.11.Çocuğun Resim Sayesinde Gelişimi Ve Kazanımları	27
2.12.Resimdeki Figürlerin Anlamları İnsan Figürlerindeki Kısımların Anlamları	28
2.13.Ev Figürlerinin Yorumlanması	29
2.14.Çocukları Resimlerinden Tanıma Yolları	30
2.14.1.Çizgiler	30
2.14.2.Renkler	32
2.15.Çocuğun Psikolojik Özelliklerini Yansıtan Resimler	33
2.16.Çocuk Resminde Çevre Faktörü Ve Boyama Kitapları	34
2.17.Çocuk Resminin Gelişiminde Aileye, Okula Ve Öğretmene Öneriler	35
2.17.Çocuk Resimlerinin Genel Olarak Yorumlanmasında Dikkat Edilecek Hususlar	48
BÖLÜM 3 – YÖNTEM	51
3.1.Araştırma Modeli	51
3.2.Örneklem	51

3.3. Veri Toplama Araçları	52
3.4. Veri analizi	52

BÖLÜM 4-BULGULAR 53

4.1. Genel Bulgular	53
4.2. Yüzdelik Oran Dağılımları	53
4.3. Ki-Kare Testi Sonuçları	59

BÖLÜM 5-SONUÇ VE ÖNERİLER 70

5.1. Sonuçlar	70
5.2. Öneriler	75

KAYNAKÇA 77

EKLER 80

Ek 1: Öğrencilerin Çizdiği Resimler	81
Ek 2: Öğrenciler Hakkındaki Kısa Bilgiler	132
Ek 3: Öğretmenlere sorulan sorular	183

TABLolar

Tablo 1. Boşanmış ve birlikte olan ailelerin çocuklarının resimlerdeki baskın karakter ile olan ilişkilerinin Ki-Kare (X^2) testi	59
Tablo 2. Boşanmış ve birlikte olan ailelerin çocuklarının resimlerde kullandığı renkler arasındaki ilişkiye yönelik Ki-Kare (X^2) testi	61
Tablo 3. Boşanmış ve birlikte olan ailelerin çocuklarının resimlerde yaşantılarını nasıl yansıttığına dair ilişkilerinin Ki-Kare (X^2) testi	62
Tablo 4. Boşanmış ve birlikte olan ailelerin çocuklarının iki resim arasındaki ilişkilerinin Ki-Kare (X^2) testi	64
Tablo 5. Boşanmış ve birlikte olan ailelerin çocuklarının resimlerde ayrıntıya (insan figürlerinde el, kol, kaş, burun gibi ifadelere) önem verip vermediklerine dair ilişkilerinin Ki-Kare (X^2) testi	65
Tablo 6. Boşanmış ve birlikte olan ailelerin çocuklarının çizdikleri resimlerde sayfayı kullanmaları arasındaki ilişkinin Ki-Kare (X^2) testi	67
Tablo 7. Boşanmış ve birlikte olan ailelerin çocuklarının cinsiyetleri arasındaki ilişkinin Ki-Kare (X^2) testi	68
Tablo 8. Boşanmış ve birlikte olan ailelerin çocuklarının yaşları ile ilişkilerinin Ki-Kare (X^2) testi	69

BÖLÜM I

GİRİŞ

Bu bölümde, araştırmanın konusunu oluşturan problem durumu araştırmanın amacı, önemi, problem cümlesi ve alt problemler belirtilmiştir; araştırmanın sayıltıları ve sınırlılıkları verilmiş, araştırmada yer alan bazı terimler tanımlanmıştır.

1.1. PROBLEM DURUMU

Çocuk resim sayesinde, içinde yaşadığı psikolojik durumu, duygu ve düşünce yoğunluğunu, çevresinden etkilendiği veya örnek aldığı durumu anlatabilmektedir. Çocuk resim sayesinde bizlere duygularını ve düşüncelerini ifade etmektedir. Çocuk resimlerinde anlattığı veya anlatmaya çalıştığı iyi veya kötü duruma sosyal çevresinden etkilenecek yansıtmaktadır. Çocuk çevresinden (çevresinde yaşanan olaylardan) etkilenebilmektedirler ve bu durumları kafasında canlandırmaktadırlar.

Çocuk ve resim konusunda yazılan gazete yazıları o kadar azdır ki; çocuk ve resime gereken önemin verilmediğini Müzahir Kılıç'ın 2003'de yazdığı makalesinde de görmekteyiz. Müzahir Kılıç'ın incelediği gazetelerde çocuk ve resim ile ilgili konularda sadece bir tane yazıya rastlanmaktadır. Bu da bize çocuk ve resime verilen önemin ne kadar düşük olduğunu gösteriyor olabilir.

Çocuklar önemsedikleri nesnelerle ilgili birçok resim çizebilirler ve seçtikleri renklerle oluşturdukları sanat eseriyle gururlanırlar. Çizdikleri her resmin bir açıklaması ve hikayesi vardır ama onlar bunu sınıf arkadaşlarına veya öğretmenlerine açıklamak için bekleyemezler. Çocuklar hem gerçek

olaylar hem de fantazileriyle ilgili hikayeler anlatırlar. Örneğin; canavar bir oğlanı yiyor; burda canavarın rengi sarıdır oğlanın rengi ise pembedir. Pembe kendi cilt rengine uygun olduğu için gerçekten alınmıştır (Ryokai, Marti ve Ishii, 2004).

Çocuk resim çizerken kendini özgür hisseder. İç dünyasını çizdiği resimlerle ifade eder ve sonra resmini izlerken bir zevkle kendince yorumlamaya çalışır. Kelimelerle ifade edemediklerini figürlerle ifade eder. Çocuğun bize kendini yansıtmayı ve olaylar hakkındaki duygu ve düşüncelerini ifade etmesinde, yalın bir anlatım aracı olan resmin önemi büyüktür. Resim etkinliğinin aynı zamanda sözsüz dili oluşturması ve bu yolla anlatımın kolay olması, yaşı ya da kişilik özellikleri dolayısıyla sözlü iletişim kurmakta güçlük çekilen çocukları tanımada da önemli bir teşhis aracı olmasını sağlamaktadır (Yavuzer, 1992).

Resim yoluyla özgür bir çaba içerisinde giren çocuğun, bebeklikten başlayıp çocukluğa çıkıncaya kadar geçirdiği evreleri en doğru biçimde anlatmak, bu yolla program ve yöntemler geliştirmek, çocuğun sanat eğitimine önemli katkılar sağlayacaktır (Yolcu, 2006).

Sanat çocuklarımızın eğitiminde hayati bir rol oynayan önemli bir etkidir. Çizme, boyama, inşa etme gibi etkinlikler karmaşık bir süreç olup, çocuk bu çabaları sırasında çeşitli öğeleri birleştirerek anlamlı bir bütün oluşturur ve böylelikle deneyim kazanır. Seçme, yorumlama ve yenileme bu etkinliklerde dikkate değer bir başka işlem türüdür (Yavuzer, 1987).

Çocuklar gelişim düzeylerine göre resim sergilerler. Fakat zeka düzeyleri düşük veya üstün zekalı olan çocuklar bu kategoriye girmezler. Resim eğitimi, eğitimle ilgili işlevleriyle örgün ve yaygın eğitimin ilgi alanına girerler. Geçmiş çok eskilere dayanan çizgiye ve renge dayalı plastik sanat alanı bilinçli aile ilişkisi sürecinde çocuk gelişimine önemli katkılarda bulunmuştur. Resim eğitimden geçen çocuk bireyler için, kişilik gelişimi, özgüven, yaratıcılık önemli olgulardır. Resim eğitiminin çocuk gelişimine katkıda bulunma, özgüveni sağlamak, hayatın hangi alanı olursa olsun yaratıcılığı ve tasarımı uygulamak başlıca amaçlarındandır (Atan, 2003).

Her çocuk çevresini farklı olarak yorumlar. Değişik kültür, yetişme koşulları ve bireysel özellikler, doğal olarak çocuk resimlerinde de farklılığa neden olmaktadır (Artut, 2004-a).

Çağımızda; sanat eğitimi, çocuğun geniş anlamda gelişmesini içeren en güvenilir ortamdır. Çünkü o, bu ortamda kendi temposu paralelinde, doğal eğilimlerini uygular, kendi deneyimlerini kullanır. Eğitimin her kademesinde çalışmalar bu doğal eğilimin paralelinde olmalıdır. Çağımızın atom çağı olduğu unutulmamalıdır. Teknoloji, günlük yaşamımızı bile etkisi altına almıştır. Bu nedenle de algı ve anlatım olanakları da artmış bulunmaktadır. Bilimde ve sanatta yaratıcılık eşit değerde kabul edilir olmuştur. Deneme olanağı veren sanat eğitime, diğer ülkeler, programlarında geniş yer vermekte, şaşırtıcı deneyler ve araştırmalar yaptırmaktadırlar. Gerçekten, sanat eğitimi temelde, çocuğu görmeye, aramaya, sormaya, denemeye, sonuçlandırmaya alıştırmaktadır. Sanat eğitiminin önde gelen amacı, yaratma sürecini yukarıda sıralanan hedefler doğrultusunda yönlendirmek ve kontrol altında tutmaktır. Bu denetim, demokratik bir espri biçiminde, özgürlük içerisinde, doğrudan çocuk tarafından yapılmalıdır. Çalışmalarda yalından karmaşığa doğru bir aşama oluştururken, belli bir yalın davranışın, daha karmaşık bir tutum oluşturacağını anlayacaktır. Sonucun, tümü ile eşit derecede basit davranışların toplamı olduğu fikri açıklık kazanacaktır. Çocuk, yalın, soyut biçimlerin arasındaki iletişimin nasıl kurulduğunu, organize olma olayını, deneyleri ve değerlendirmeleri aracılığı ile kavrayacaktır (Gökaydın, 1989-90).

Bilgi, tanıma, deneme, sentez, değerlendirme aşamaları, çocuğun toplumun gereksinimi olan üretici insan yapacaktır. En büyük ekonomik güç olan insan gücü, toplumun kalkınmasını ve sonuçta mutluluğunu oluşturacaktır. İyi yetişmiş bireyler, bilim ve sanat yaratacaklardır. Bu ikisinin olmadığı yerde, demokrasi de olmaz. Gören, arayan, soran, deneye açık kişiler yaratıcı kişilerdir (Gökaydın, 1989-90).

Resim eğitiminin katkısı ile çocuk bireyler adını bilmedikleri ve niteliğini kavrayamadıkları bir estetik bilinç kazanacaklardır. Çocuk bireyin

kendini ifade yollarını öğretmek, çocuk çağda adını bilmedikleri estetik duyguları geliştirmek, estetik kişilik kazandırmak, özgün düşünme kapasitelerini genişletmek, sorumluluk ve işbirliği duygularını geliştirmek, tasarım yetilerini ortaya çıkarmak, resim eğitiminin önemli katkılarından olacaktır. Genel eğitim uygulamaları, kurallı ve sistematik bir yaklaşımla yürütülmeye çalışılırken, resim eğitiminin özgün yönlerinden dolayı, genel eğitim dizgesi içerisinde özel bir yeri olmuştur. Bilgi çağında, resim eğitimi alan çocuk bireyin, gelişim kaynaklarını ve onları oluşturan nedenleri iyi araştırmak ve geline aşamayı aşmak gerekmektedir. Çocuk resimlerine ruhsal ve gelişimsel boyuttaki yaklaşımlarda yer alan görüşler doğrultusunda; çocuk resimleri çocuğun nesnel dünya ile kurduğu ilişkinin ve o çevreyi değiştirme yolundaki yaratıcı eylemin göstergesidir. Resim yapmak için duygusal, algısal, ussal gelişmeye fırsat oluşturur. Soyut düşünmeye giden yolu açar. Bu yolla öğrenmesi güçlenir. Demek ki çocuk resimlerinde ruhsal ve gelişimsel yaklaşımların temelinde, çocuğun çok yönlü gelişimi yatar (Atan, 2003).

Çağdaş resim-iş öğretimi; öğrencilerin yaratıcı güç ve kültürel birikimlerini açığa çıkararak onların estetik duygu ve düşünce potasında çok yönlü gelişmelerini esas alır. Gelecekte sanata ilişkin ön yargıları kıran, sanattan anlayan, duyarlı, özgür düşünceli entellektüel birey olarak yetiştirmelerini hedefler. Özellikle ilköğretimde çocuk, doğası gereği yeniliklere, değişkenliklere ve duygusal gelişimlere yatkın yapısıyla üretkenliğe ve yaratıcılığa en açık olduğu dönemi yaşar. Bu nedenle resim-iş dersi öğrenci için kendini dışavurma, içinde yaşadığı çevreyi, ortamı tanıma, bir değer olduğunun bilincine vararak, katılımcı, sorgulayıcı, yaratıcı potansiyel bir güç olarak kendisini hissedebilmesi ve geliştirilmesine fırsat tanıyan son derece etkili bir unsur olarak karşımıza çıkabilmektedir (Artut, 2004-b).

Resim-iş eğitimine ilişkin yeni gelişme ve anlayışların, beklenen hedeflere ulaşmasında öğretmenlerin modern öğretim yöntemlerini kullanmalarını zorunlu hale getirmektedir. Dolayısıyla çocuğun gelişim sürecinde alabileceği; özgür, yaratıcı, duyarlı, artistik-sanatsal davranış

değişiklikleri ve gelişimleri ancak sistematik program ve disiplinler dizgesi içinde gerçekleşebileceği göz ardı edilmemelidir (Artut, 2004-b).

Resim-İş eğitimi genel anlamda deneysel-uygulamalı etkinlikler şeklinde yürütülmekte ve bu etkinliklerle birlikte kazandırılan sanatsal bilgi-düşünce, algı ve kavram becerileri uygun koşullarda gelişerek anlam kazanmaktadır. Bu uygulamaların amaçlanan hedeflere ulaşmasında, bireyin aldığı kuramsal sanatsal bilgi ve görüşlerin kazandırılmasıyla yakından ilgili olduğu düşünülmektedir (Artut, 2004-b).

Resimler peri masalları çocukların dil gelişimi için oldukça önemli bir ders örneğidir ve yetişkinlerin bu tip kitapları çocuklara okuması çok önemlidir. Yetişkin kitap okurken çocuklar resmi kafalarında belirler ayrıca isimlerini de öğrenirler. Bu şekilde çocuklar resme bakmaya karşı eğitilirler ismini öğrenirler ve gerçek bir objeyle resim arasındaki ilişkiyi ayırt edebilirler. Aslında bu işlem nadiren bilinçli olarak yapılır ki bu daha çok bizim sezgilerimizle kazandığımız ve anladığımız birşeydir. Resimli kitapları çocuklara okuyan herkes bilir ki çocukların ilgisini çeken küçük detaylardır. Bu detaylar sayesinde yetişkin ve çocuk arasında sohbetler başlar. Bir boyut ise çocuğun resim veya resimdeki detay hakkındaki kendi yorumudur (Sköld, 2007).

Çocuklar inanılmaz bir hayal gücüne sahip olduklarından, resim yapmak onlar için çok duygulu ve duygu okşayıcı bir deneyimdir. Çocuklar boya fırçalarını aldıkları zaman renklere dalarlar ve süzülürler; renkleri değiş tokuş ederler ve süpürürler; bunları kullanarak düz bir parça kağıdı renklendirirler, şekillendirirler ve bir oyun yeri haline getirirler. Resim yapmak bütün hislerimizi etkiler vücutlarımızı ve zihnimizi rahatlatır (Matthews,2002).

Çocuğun algı, beceri ve yaratıcı gücünün bir göstergesi olarak ortaya çıkan resim etkinliği aynı zamanda duygusal ve sosyal eğitiminin belirleyici bir unsuru olarak da görülür. Araştırmalar, bebekliklerinde temel güven duygusunu geliştirememiş çocukların, ileride, ruhsal bozukluklar, aşırı kıskançlık, bencillik, sabırsızlık, saldırganlık gibi anti sosyal davranışlar gösterme olasılıklarının fazla olduğunu ortaya koymaktadır. Anne

yoksunluğu nedeniyle ortaya çıkan gerilikler, özellikle dil ve sosyal gelişim alanlarında görülmektedir. Bu çocuklar zihinsel gelişim süreci içinde soyut kavramları geç ve güç elde etmektedirler. Özdeşleşme güçlükleri, diğer bireylerde derin ve anlamlı ilişki kurmada yetersizlik, uzun süreli hedeflere bağlılıkta aksamalar, ilerde kişilik yapılarında görülebilecek gerilikler olarak belirtilmektedir (Artut, 2005).

Çocuğun duygusal ve sosyal gelişimine katkısı olabilmesi, özellikle güven duygusunu kazanabilmesi, uygun sanatsal ortamların sağlanmasıyla gerçekleşebilir. Bu anlamda çocukların grup içerisinde çok yönlü etkinlikler içerisine girmesi ve istedik duygu ve davranışların kazandırılması sanatsal öğrenim ile birlikte gelişebilmektedir (Artut, 2005).

1.2. PROBLEM CÜMLESİ

Anne babası ayrı ve birlikte olan ilköğretim birinci kademe öğrencilerinin psikolojik gelişiminde resim eğitiminin önemi nedir?

1.3. ALT PROBLEMLER

Belirlenen problemin doğrultusunda aşağıdaki alt problemler oluşturulmuş ve çalışmada bunlara yanıt aranmıştır.

1. Boşanmış ve birlikte ailelerin çocuklarının çizdikleri resimlerde anne babaya verilen önem arasında anlamlı bir fark var mıdır?
2. Boşanmış ve birlikte ailelerin çocuklarının çizdikleri resimlerde kullandıkları renklerde anlamlı bir fark var mıdır?

3. Boşanmış ve birlikte ailelerin çocuklarının çizdikleri resimlerde ailelerinin medeni durumlarını yansıtmaları arasında anlamlı bir fark var mıdır?
4. Boşanmış ve birlikte ailelerin çocuklarının çizdikleri resimlerde çizdikleri farklı resimler dikkate alındığında aralarında ilişki olma durumları arasında anlamlı bir fark var mıdır?
5. Boşanmış ve birlikte ailelerin çocuklarının çizdikleri resimlerde insan figürlerinde ayrıntıya yer verilmesi konusunda anlamlı bir fark var mıdır?
6. Boşanmış ve birlikte ailelerin çocuklarının çizdikleri resimlerde güvensizlik duygularını (sayfayı kullanımına bağlı olarak) yansıtmada bağlamında aralarında anlamlı bir fark var mıdır?

Yukarıdaki alt problemler incelenirken farklı yaşlarda, farklı aile ve sosyal çevrelerde, ailenin çocuklara sağladığı imkanlarda ve cinsiyete göre de çizilen resimler yorumlanmaya çalışılacaktır. Bu konularla ilgili literatür aşağıda gerekçeleriyle sunulmuştur.

Başlangıçta çocuğun çizdiği insan figürü son derece basit ve eksikliklerle doludur. Tipik bir 3 yaş çocuğu, bir adam resmi olarak baş resmi çizmeyi yeğler. Gözler, burun ve ağız çoğunlukla yüzde bulunur. 4 yaş çocuğu, büyük başlı insan figürü çizmeye eğilimlidir ve başa kollar ve bacaklar eklemeye başlamıştır. 5 yaş çocuğu, genelde başın yanında bedene de yer verir. Baş: göz, burun ve ağız içermekte, bedenden kol ve bacaklar uzanmaktadır. Her yaşta bu çizgilere boyun, parmaklar, kulaklar gibi ayrıntıların eklenmesi beklenir. Yine çizgideki orantı, yaşa koşut olarak daha uyumlu ve mantıksal olacaktır. Örneğin, 5 yaş çocuğunun çizdiği kafa çok orantısız ve bedenden büyükken, zamanla başın bedene göre giderek daha orantılı bir biçim aldığı görülür (Yavuzer, 1987).

Resim eğitiminde hem ailenin hem de sosyal çevrenin önemi çok büyüktür. Çocuk aile içinde yaşadığı sıkıntıları, kardeşi ile olan problemini bize resim sayesinde açıklamaya çalışıyor. Örneğin; ailede iletişim kopukluğu, aileyi konu alan resimlerde açıkça görülmektedir. Resimde aile

üyelerinin birinin veya birkaçının eksikliği (annenin, babanın, kardeşlerin, aile içinde yaşayan diğer fertlerin hala, amca, dede, ninenin çizilmemiş olması). Aile fertlerini çizmeyi reddetmesi, ebeveyn figürlerinin olmaması parçalanmış aileyi, sevgi eksikliğini, anne baba ve çocukların arasına nesnelerin yerleştirilmesi, aile bireylerinin arasına köprü, gökdelen evler, yol, ırmak, ağaçların çizilmesi, iletişim problemlerinin bir göstergesi olarak kabul edilebilir. Anne babanın çok büyük, çocuğun çok küçük veya anne babadan birinin büyük diğerinin küçük çizilmiş olması, ailede baskıyı, aile fertleri arasında problemin olduğunu, baskıcı ve otoriter tutumu, anne babanın çok abartılı çizimi onlara duyulan hayranlığı da temsil edebilir. Resimde küçük kardeşin anne babanın elinden tutuyor olması ve diğer çocuğun çok uzaklarda çizilmesi veya hiç çizilmemiş olması, sevgi yoksunluğunu, kardeş kıskançlığını, kendisini yok saydığını, iç çatışmaların bir göstergesi olabileceği düşünülebilir. Yine çevresiyle olan problemi çocuk bize resimleriyle anlatabiliyor. Çocuk okulunu bir nedenden dolayı istemiyorsa ve okuldan rahatsızlık duyuyorsa bu durumu resimleri ile bize ifade ediyor (Yavuzer,1992).

Örneğin; resimlerde aile bireyleri ağırlıklı olarak çizilir. Okul ,öğrenci resmi çizmek istemezler. Ev ve evde mutlu çocuk resimleri çizerler. Resimler saydamdır. Aile çocuğuna nasıl davranması gerektiğini bilmiyorsa ve çocuk gelişimi ile ilgili bilgileri yoksa bazı aksi durumlarla karşı karşıya kalabilirler.Yavuzer bu durumu şöyle açıklıyor: Anne ve babaya aşırı yaklaşılması, zıt cinsel kimlikte çizimlerde yoğunlaşma, ev resimlerinde yatak odasının çizimi, etek giyen, çocuk emziren baba, ava giden sakal bırakan anne figürlerinin çizilmiş olması bize bazı ipuçları vermektedir (Yavuzer,1992).

Çocuk resim çizmeye başladığı zaman ona gerekli malzemeyi sunmalıyız. Ailenin maddi durumu ne kadar iyiye çocuğa sunacağı imkanlar da o ölçüde artacaktır. Fakat aksi takdirde aile çocuğa malzeme sunamıyorsa ve resim çizme ortamı sağlayamıyorsa çocuk istediği gibi resim çizemeyecektir ve gerekli eğitimi alamayacaktır (Yavuzer, 1987).

Kız çocukları genelde resimlerinde pembe tonlarını kullanırlar ve çizdikleri insan figürlerine etek giydirebilirler. Erkek çocukları ise insan figürlerine erkek kıyafetleri giydirebilirler. Fakat çocukların bu şekilde cinsiyet farklılığı yaratarak resimlerini boyamalarında yine sosyal çevresinin etkisi çok büyüktür. Ailenin baskıcı tutumu buna etkindir (Yavuzer, 1992).

1.4. ARAŞTIRMANIN AMACI

Bu çalışmanın amacı; anne babası ayrı ve birlikte olan ilköğretim birinci kademe öğrencilerinin çizdikleri resimlerle, psikolojik gelişimlerinde yaşadıkları travmaları ortaya koymak çalışmanın amacıdır. Bu kapsamda çocuklar hakkındaki bilgilerle çizdikleri resimler kıyaslanarak yaşadıkları psikolojik durum ortaya konmuştur.

1.5. ARAŞTIRMANIN ÖNEMİ

Bu araştırmanın önemi; anne baba ilişkisinin çocuğun psikolojik gelişimindeki etkisini çizdiği resim ile ortaya çıkmasının önemini kavrayabilmektir. Çocuk gün içerisinde yaşadığı olayları resmine yansıtıyor ve çocuk üzerinde etki bırakan tüm olayları bu şekilde anlayabilmekteyiz. Bu çalışmada da ayrı ve birlikte anne babaların yaşantılarının çocuk üzerindeki etkisinin önemi vurgulanıyor. Bu çalışma ebeveynlerin ve eğitimcilerin dikkatini çocuk resimlerine çekme konusunda önem taşıyor.

1.6. SAYILTILAR

Çocukların çizdikleri resimler duyguları, düşünceleri ve dış dünyalarından aldıkları izlenimler sonucu ortaya çıkar. Çizdikleri her bir figürün bir anlamı vardır. Bu çalışmada çocuklardan alınan resim örneklerinin; onların yaşantılarını ve duygu yoğunluklarını ifade ettiği varsayılmıştır.

1.7. SINIRLILIKLAR

Bu araştırma, aşağıda verilen sınırlılıklar çerçevesinde yürütülmüştür.

- Bu araştırma, 2009-2010 ders yılı ile sınırlıdır.
- Bu araştırma, Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti ile sınırlıdır.
- Bu araştırma, Güzelyurt bölgesinde bulunan Barış İlkokulu ve Özgürlük İlkokulu'ndaki 1., 2., 3. sınıfta bulunan anne babası birlikte olan 25 öğrenci ve anne babası ayrı olan 25 öğrenci ile sınırlandırılmıştır.

1.8. TANIMLAR

SANAT: Sanat; bazı düşüncelerin, amaçların, davranışların ya da olayların, beceri ve düş gücü kullanılarak ifade edilmesi ya da başkalarına iletilmesine yönelik yaratıcı insan etkinliğidir (Yazgın, 1998).

RESİM: Resim, psiko-pedagojik açıdan çocuğu bize tanıtmaya yarayan bir ölçüt olduğu gibi, onun zeka kişilik ve yakın çevre özelliklerini yansıtan bir ifade aracıdır (Yavuzer,1992).

GELİŞİM: Zaman içinde yapıda, düşüncede veya biyolojik çevrelerine bağı olarak insan davranışlarındaki değişimler ve süreklilik olarak tanımlanır (Bayhan,Artan, 2005).

YARATICI: Yeni şeyler ortaya koymak demektir.(Akaygün, 2007).

RESİM EĞİTİMİ: Düşünsel, bilişsel, duyuşsal ve bedensel etkinlikler içinde bulunarak kendilerini ifade etmelerine olanak sağlayan çok yönlü önemli sanatsal bir araçtır (Artut, 2007).

BÖLÜM II

KURAMSAL ÇERÇEVE

2.1. ÇOCUK RESMİNİN İNCELENMESİNİN KISA BİR TARİHÇESİ

Çocuk sanatına olan ilginin 1885 -1920 yılları arasında oldukça fazla olduğu dikkati çekmektedir. Bu dönemde birçok değişik ülkede kendiliğinden çizilmiş olan çocuk resimlerini biriktirme, onları betimleme ve sınıflandırma çabaları görülmüştür. Önceleri birçok araştırmacı tarafından çocuk resminin onun zihnindeki imajın kopyası olduğu savunuluyor, bu nedenle de çocuk resmi çocuğun duygu ve düşüncelerinin bir penceresi olarak kabul ediliyordu. Bu dönemde çok sayıdaki çocuk resmi üzerinde araştırmalar yapılmış, resimler çizenin sosyo-kültürel yapısına göre de sınıflandırılmıştır (Yavuzer,1992).

Gelişim aşamalarına göre çocuk resimlerini sınıflandıran görüşler, çocuk resimleri ile ilgili en önemli görüşlerin başında gelmektedir. Bu araştırmaların başarılı olmasının en önemli nedeni, çocuk resimlerinin gelişim aşamalarını temel alarak sınıflandırma girişimidir. Gelişim aşamalarını tanımlama konusunda ise özellikle Kerschensteiner, Luguët ve Rouma'nın önemli katkıları olmuştur. Kerschensteiner (1905), Almanya'daki okul çocuklarının binlerce resmi üzerinde yaptığı inceleme sonunda yaşları da göz önünde bulundurarak üç temel kategoriye ulaşmıştır. Bunlar:

1-Şematik resim

2-Görsel görünüşe göre çizilen resim

3-Üç boyutlu mekanı temsil eden resimlerdir.

Rouma'da 1913 yılında zaman içinde okul çocuklarının resimlerini incelemiş ve birbirinden farklı on evre belirlemiştir. Bu sınıflandırmadan en önemlisi Luguët tarafından 1913 ve 1927 yıllarında yapılmış olan sınıflandırma olarak bilinmektedir. Beş gelişim evresinden oluşan sınıflandırmanın önemi kısmen birleştirici bir kuramı içermesinden, kısmen de Piaget'in daha sonraki çalışmalarını etkilemesinden kaynaklanmaktadır (Atan, 2003).

Piaget; "Resim yapmak çocuk için simgesel bir oyundur. Çocuğun bu oyunda ortaya koyduğu şey onun duygusal ve düşünsel yaşamıyla ilgili imgeleridir. Çocuğun uyum sağlaması gereken toplumsal, nesnel gerçekler dünyası ile çelişkileri, istekleri, sevinç ve tedirginlikleriyle bir iç dünyası vardır. Birinciye ortak anlatım aracı olan dil ile anlatabilen çocuk ikinciye bu dil ile anlatmayabilir. Bu nedenle çocuğun çocuk sanatı olarak adlandırılan (ki kesinlikle sanat değildir) bu ilk kendiliğinden simgesel anlatımları çevreyi toplumu kısaca nesnel gerçekleri, benimseme ile "ego nun dışavurumunun bir bileşkesinden başka bir şey değildir " der (Atan, 2003).

Luguët, çocuk resminin zihinsel modele dayandığını varsayıyordu. Önerdiği resim gelişim evrelerinin sıralanışı, düzenleme ve grafik becerilerindeki evrelerini dikkate alıyordu. Piaget ve Luguët çocuk resimlerinin esas itibarıyla gerçekçilik niyetiyle çizildiği savını ileri sürdüler. Yani, uzmanlara göre resmi çizen çocuk, herhangi bir objenin gerçekçi bir temsilini oluşturmaya çalışıyordu. Luguët ve diğer araştırmacılar tarafından önerilen ve gelişim evrelerini temel alan bu görüşlere karşı Goodenough 1926'da resimle zeka ölçümü konulu bir kitabını yayınlamıştır. Bu çalışma ve bunu izleyen Harris'in çalışmaları geleneksel yaklaşımın dışında, çocuk resmini zihinsel gelişimi değerlendirmek üzere kullanmayı hedeflemekteydi. Lowenfeld ise çocuk resimlerini araştırmalarında konu olarak seçen kişi olarak, sanat yoluyla bireyin kendisini ifade etmesinin sağlıklı bir duygusal gelişme açısından temel önemi olduğuna inanıyordu (Bayraktar, 2007).

1940 yılından sonra çocuk resimlerine olan ilgi yeniden ortaya çıktı ve bu ilgi çocukların, resimlerine duygularını ve güdülerini yansıttıkları varsayımından kaynaklanmaktaydı. 1950'li yıllarda ise çocuğun çiziminin onun zihinsel ve duygusal durumuyla hangi ölçüde ilişkili olduğu testlere olan ilginin de artmasıyla araştırılmaya başlandı (Bayraktar, 2007).

2.2. RESİM-İŞ EĞİTİMİNİN İLKELERİ

Resim-iş eğitiminde dikkat edilmesi gereken bazı ilkeler vardır. Bu ilkeler çerçevesinde eğitimcilerin ve ebeveynlerin dikkat etmesi gerektiği noktalar vardır. Bunlar aşağıda belirtildiği gibidir:

1. Her çocuğun yaratıcı olduğu bilinmelidir.
2. Aynı yaş grubunun ve çevrenin bireyi de olsalar, çocukların taşıdıkları kişisel özellikleri dikkate alınmalıdır.
3. Bireysel farklılıklara sahip çocukların kendilerini dışa vurmalarını sağlayacak çok çeşitli gereçlere, iki ve üç boyutlu çalışmalara yer verilmelidir.
4. Çocuğu yaratıcılığa yöneltmek esas olmalıdır.
5. Dersler, çocuğun istekle çalışmasını sağlayacak şekilde ilginç duruma getirilmelidir.
6. Çocuk resimleri, büyüklerin gözüyle değerlendirilmemeli, onların zihinsel, bedensel ve ruhsal yönlerden gelişimleri bilinerek ona göre bir eğitim uygulanmalıdır.
7. Çocuğun bilmesi gereken teknik bilgiler, ilgisini dağıtacak kadar uzun ve sıkıcı olmamalı, uygulamalar sırasında verilmelidir.
8. Resim-iş dersi diğer derslerin devamı şeklinde düşünülmemelidir.
9. Değerlendirme sırasında, çocuğun gelişme süreci içinde tüm çalışmaları göz önünde bulundurulmalıdır.

10. Her çocuğun çalışmalarının sergilenmesini isteyeceği düşünülerek, sergilemeye önem verilmelidir (T.C Milli Eğitim Bakanlığı İlköğretim Genel Müdürlüğü Resim İş Öğretmen Klavuzu, 1997: s;18).

2.3. RESİM-İŞ EĞİTİMİNİN GEREKLİLİĞİ

Resim-iş dersleri boş zamanların değerlendirilmesi şeklinde yorumlanmamalıdır. Estetik eğitimin verilmesi, genel eğitimin içinde önemli bir yer tutar. İlköğretim 1-5. sınıf çocuğu; hareketli, coşkulu ruhsal yapısı, duygusal dünyasının dış etkenlere açık olması nedeniyle bu eğitimi en kolay alacak bir dönemdedir.

Kişinin estetik eğitimi alması, onun doğadan, sanat eserlerinden haz duymasını, yaşadığı çevreyi güzelleştirmesini sağlar. Resim-iş derslerinde çocuk, içinde yaşadığı ortamı tanır, kendini dışa vurur, bir değer olduğunun bilincine varır. Çocuk resimleri, onların tüm gelişimini gösteren bir belgedir.(zihni gelişimi, çizgisel gelişimi). Çağımızda teknolojik gelişmeler yarara dönük bir yaşama biçimi oluşturmuştur. Oysa Herder'e göre "insan ruhuna seslenmeyen şeyler kuru kalır ". Ayrıca böyle bir yaşama biçimi şiirsellikten uzaklaşmak demektir ki bu da yaratıcılığı öldürür.

Resim - iş çalışmalarıyla çocuk doğaya yakınlaşır, doğayla insan arasındaki ilişkileri tanır, yaşamın zenginliğini görür.Böylece yetişkin olduğunda da sadece mesleğini bilen hayatın güzelliğinden, sanatın sonsuzluğundan haz duymayan mutsuz insan tipinin oluşması engellenir (T.C Milli Eğitim Bakanlığı İlköğretim Genel Müdürlüğü Resim İş Öğretmen Klavuzu, 1997: s;19).

Resim eğitiminin önemi, sanat eğitimbilimi boyutlarında değerlendirildiğinde, çocuk bireylere kendini anlatacağı bir dil, bir anlatım yolu kazandırmasında temellenir. Çocuk bireyin psikolojik gereksinimlerinin karşılanması yoluyla resim eğitimi; eğitsel yönü güçlü, fütürist öncülük edecek, çağdaş ve yetkin bir kişilik geliştirme ve kültürlenme aracı

oluşturmaktadır. Çocuk bireyde resim eğitimi öncelikle psikolojik gereksinmelerinin sonucudur. Çocuk bireyin kendisini tanıması, tanıtmayı ve dönüt alarak kendini değerlendirmesinde bu iletişim süreçleri önemli rol oynar. Resim eğitimi, ruhsal ve bedensel gelişimi eğlenceli hâle getirme yollarından biridir (Atan, 2003).

2.4. RESİM-İŞ DERSİNİN GENEL AMAÇLARI

Her dersin bir amacı olduğu gibi resim dersinin de amaçları vardır. Bunlar aşağıda belirtildiği gibidir:

1. Türk Milli Eğitiminin amaçları doğrultusunda güzel sanatlarla ilgili bilgileri kazandırabilme.
2. Sanatı görsel bir iletişim formu olarak kullanmada değerlendirmede güven ve yeterlik kazanmaları için öğrencilerin görsel okur-yazarlığını sağlayabilme.
3. Sanatsal yaratıcılığı geliştirebilme.
4. Her alanda kullanılabilecek yaratıcı davranışlar geliştirebilme.
5. Düşünceleri gerçekleştirebilmek ve sanat eserlerini üretebilmek amacıyla bireysel anlayış ve teknik yeteneklerini geliştirebilme.
6. Estetik duyguların geliştirilmesi yoluyla sanat ve tasarımla ilgili olarak bilinçli estetik hükümler vermelerini sağlayabilme.
7. Özgün düşünme, üretme ve deneme kapasitelerini geliştirebilme.
8. Düzensizliklerden rahatsız olmasını ve çevresini güzelleştirmesini sağlayacak estetik kişilik kazandırabilme.
9. Sanat yoluyla ifade imkanı vererek ruh sağlığına yardımcı olabilme.
10. Öğrencilerin kendilerini ispatlamalarına ve kendilerini bulmalarına imkan tanıyabilme.

11. Öğrencilerin hayatları boyunca sanat yapan üreticiler veya sanatı bilinçli izleyen tüketiciler olarak içinde yaşadıkları kültüre katkılarını sağlayabilme.
 12. Bireysel veya grup çalışmaların da sorumluluk ve iş birliği, dayanışma anlayışını, birbirleri arasında sevgi, saygı ve yardımlaşma gibi duygu ve davranışları geliştirebilme.
 13. Sanatın özgünlük olduğunu ve hayata olan katkısını kavrayabilme.
 14. Sanatsal yaratma hazzını duymasını ve sanatçıyı takdir etmesini sağlayabilme.
 15. Biçimsel anlatımla ilgili teknik bilgi ve beceriler kazandırabilme.
 16. Tasarıma yönelik hayal gücünü geliştirebilme.
 17. Tarihi ören yerlerini, anıtları, müzeleri, sanat galerilerini, atölyelerini ve tasarım stüdyolarını tanıyarak kültür ve tabiat varlıklarına sahip çıkabilme.
- (T.C Milli Eğitim Bakanlığı İlköğretim Genel Müdürlüğü Resim İş Öğretmen Klavuzu, 1997: s;16)

2.5. ÇOCUK RESMİNE İLİŞKİN GÖRÜŞLER

Çocuklar çizimi bir oyun türü olarak görür. Yalnız oldukları zaman oyuna ve oyuncaklarına gösterdikleri ilgiyi çizime de gösterirler. Gelişimsel yaklaşım çocuğun neden çizdiği sorusuna, oyunu açıklamaya çalışan kuramları kullanarak cevap vermeye çalışır. Bu kuramlar şunlardır:

Fazla enerji kuramı: Aktif olmanın insanın doğal yapısında bulunduğunu ve oyunun fazla enerjiyi dışarı atmanın bir yolu olduğu görüşünü öne sürer. H.Spencer'in savunduğu bu kuram, çizim konusunda herhangi bir açıklama getirmez. Çünkü çizim, oldukça az bedensel enerji harcamayı gerektirir.

Alıştırma öncesi kuram: Oyunun çocuğa ileri ergenlik dönemlerinde faydalı olacak becerileri uygulama fırsatı ile yeteneklerini geliştirme olanağı

verdiğini savunur. Bu kuramı resme uygularsak sanat çalışmalarının çocukların geleceğinde çok önemli olacak bazı yeteneklerini kullanmalarını geliştirmelerini sağlayan bir faaliyet olduğu sonucuna varabiliriz.

Yineleme kuramı: Oyunun atalarımız açısından önem taşıyan içgüdüsel etkinliklerin provası olduğu ileri sürülür. Hall'a göre oyun, çağdaş toplumda sorun yaratabilecek ilkel güdülere bir boşalma (örneğin saldırganlık), dışa vurum yolu sağladığı için önemlidir. Çizme işleminin kendisi içgüdüsel etkinliklerin provası olmasada çizimler ilkel içgüdülerin simgesel bir biçimde dışa vurulmasını sağlayabilir. Örneğin askerlerin ve savaşların resimlerini çizen bir çocuğun ilkel saldırganlık dürtülerini tekrar ederek onları yüzeye çıkarttığı söylenebilir. Bu ilginç görüş oyun ve çizimle ilgili psiko-analitik kuramlarda değişik bir kılık içinde yeniden karşımıza çıkar. Yineleme kuramı, çevresel ve kültürel etkileri ihmal ettiği için eleştirilebilir.

Piaget'nin resim ve zihinsel gelişmeyle ilgili görüşleri, çocuk resmindeki gelişimci yaklaşımlarda hala ağır basmaktadır. Ona göre çocuklukta zekanın gelişimi, büyük ölçüde biyolojik olgunluğa ve çocuğun yaşına bağlı olarak bazı evrelerden geçerek ilerler. Piaget, bir resim kuramı önermemiştir. Resmi, çocuğun dünyayı gelişen bir biçimde zihninde temsil ettiği yolundaki kuramında kanıt olarak kullanmıştır. Piaget, çizimi sembolik oyun ve zihinsel imgelerle açıklar. Ona göre çizimler, zihinsel imgenin kağıt üzerine yansımaları olarak görülmektedir. Ancak belli bir mekansal kavrama ilişkin zihinsel imgenin oluşmaması halinde doğru çizim yapılamamaktadır.

Çocuk çok az anlayabildiği ve kontrolünün dışındaki sosyal ve kültürel dünyaya uyum sağlama zorunluluğuyla karşı karşıyadır. Piaget'e göre uyum sağlama çevreyle olan ilişkilerin özümlemesiyle oluşur. Çocuk yaşadığı deneyimleri, varolan bilişsel yapısı ve fikirleriyle özümsemeye çalışır. Bu süreç içinde zaman zaman özümseyemediği deneyimler yaşayabilir.

Piaget'e göre çocuğun duygusal ve zihinsel dengesi için, dıştan o kadar büyük bir kısıtlama getirmeyen, bunun yanında özümleme olanakları sağlayan bir etkinlik alanının bulunması gerekir. Oyun, özümsemeyi içeren

belli başlı etkinliktir. Piaget ilk çocukluktaki karalamaları “Saf oyun” olarak niteler, aynı zamanda resmi bir terapi olarak kullanma fikrinin Piaget’in özümleme kavramına benzediği görülür. Çocuklar çizimlerini kişisel olarak önemli olayları yeniden yaratmak için kullandıkları ölçüde o çizim özümletici bir işlev taşıyabilir. Ancak çocukların resimleri bu amaçla üretip üretmedikleri kesin değildir. Bununla birlikte Piaget, çizimi dış dünyayı temsil etme çabası olarak da görmüş, bu nedenle de çizimleri zihinsel imgelerin ortaya çıkışı olarak değerlendirmiştir. Gerçekte Piaget çocuk resimlerini mekan kavramı ile ilgili kurallarını destekleyecek kanıtların kaynağı olarak kullanmış.

Piaget’in bilişsel gelişiminin bir dizi belirgin aşamadan geçtiği yolundaki görüşü, onu daha önce Luguët tarafından yapılan çocuk resminin gelişim aşamalarını gösteren sınıflandırmayı büyük bir hevesle benimsemesine yol açmıştır. Bu aşamaların her birini tipik olarak gösteren çizimleri Piaget, çocuktaki mekansal geometri kavramının gelişmesini doğru olarak yansıtan kanıtlar olarak kabul etmiştir.

G.H.Luguët, çocukların çizimlerini daha ilk yaşlarından itibaren ele alarak, çocuk resimleri aracılığıyla onlarda işlenebilecek gelişim evrelerinden söz etmiştir. Luguët’nin “saf karalama”, “yorumlu karalama”, “başarısız gerçekçilik”, “zihinsel gerçekçilik”, “görsel gerçekçilik” adını verdiği bu gelişim evreleri klasik bir nitelik taşımaktadır.

Luguët’e göre, yorumlu karalamada çocuk, çizgilerine bir anlam yükler. Karalama biçimindeki çizgilere verilen anlamlar, yapılan yorumlar istikrarsız ve rastlantısaldır. Ancak zihinsel planda yine de gelişmiş bir faaliyeti ifade ettiği için psikolojik açıdan önemlidir. Beş yaşında çocuk ne yapacağına karar vererek çizime başlamasına rağmen bütünü oluşturacak çizgileri doğru olarak yerleştiremez. Bu döneme başarısız gerçeklik denir. Beş yaşından sonraki zihinsel gerçeklik döneminde ise çocuklar, gördüklerini değil bildiklerini çizerler. Yalnızca bakış açısından görülenin çizildiği son aşama ise yaklaşık sekiz yaşında ulaşılan görsel gerçeklik dönemidir.

Çocuk resmini gelişimci yaklaşımla açıklayan Cyril Burt ise, çocuk resmindeki aşamaları şöyle sıralamıştır: Karalama evresi, Çizgi evresi, Betimleyici simgesellik, Betimleyici gerçeklik, Görsel gerçeklik, Gerileme evresi, Sanatçı yanın yeniden canlanma evresi (Yavuzer,1992: s;23).

2.6. PSİKOLOJİK TANIDA RESİMİN ROLÜ:

Resim, küçük yaşlarda çocuğun sözcüklerinden daha güçlü bir anlatım aracıdır. Bu nedenle çocuğun iç dünyası hakkında bilgi edinmek üzere resimden yararlanılır. Resim, bize çocuğun büyüme süreci hakkında önemli bir bilgi verir. Çocuğun benmerkezci bakış açısından uzaklaşması, geniş çevresinin bir üyesi olduğundan haberdar bulunması, bize resim aracılığıyla iletebilir. Çocuk, karalama girişimlerinde bulunurken, henüz kesin olmayan bu belirsiz biçimler içinde bile birtakım temel duygularını yansıtmaya olanağını bulur. Büyük bir olasılıkla, çocuğun oluşturduğu ilk insan sembolü gerçek bir insandan uzak olmakla birlikte, bir bireyin çeşitli özelliklerinin yavaş yavaş sunulmasını yansıtmaktadır.

Çocukların çoğunlukla sevdikleri bir teknik olan resim, kişilik, algı, insanlar arası ilişkiler, grup değerleri ve tutumlarının saptanmasında tek araç değildir. Bu konuda üç ana kaynaktan yararlanılır.

1. Bireysel raporlar,
2. Gözlem,
3. Projektif teknikler.

Ne var ki, bu tekniklerden hiçbiri tek başına çocuğun kişiliğini, algı ve tutumlarını tümüyle değerlendirmeye yeterli değildir. Bu nedenle birden çok ölçek kullanma yoluna gidilmelidir. Örneğin, resim, bir tutum ölçeği olarak tek başına kullanılamaz, ancak bu amaçla kullanılan başka bir projektif ölçeğin, gözlem ya da çocukla görüşmenin bir tamamlayıcısı olur. Bazı uzmanlara göre kullanılacak ölçek türü, bir bakıma çocuktan çocuğa değişir. Örneğin, çekingen ve sessiz bir çocuk için resim ve gözlem yöntemleri en

sağlıklı yöntemler olacaktır. Aynı amaçla konuşma ve dil zorlukları olan çocuklar için de bu yöntem en sağlıklı yoldur. Resim, çocuklar tarafından çok sevilmesinin yanı sıra, sınırlı sözcük bilgisine sahip bir çocuk için kolay bir anlatım aracı olması nedeniyle de çocukla dış dünya arasında iletişimi sağlar.

Her ne kadar genelde her türlü resim faaliyeti çocukların algı, kişilik özellikleri ve değer yargıları konusunda birçok şey öğrenmemize yarıyorsa da, özellikle insan figürünün resmedilmesi daha zengin bir kaynağı oluşturmaktadır. Bu figürler bir doktor, dişiçi gibi tek bir insan resmi olabildiği gibi, aile, arkadaşlar gibi çoğulu da temsil edebilmektedir.

1. Projektif Amaçlı Kullanımlar

Çocuğun insan resmi çizmesinden dört projektif amaç için yararlanılabilir:

Kişilik Ölçütü Olarak (Kişiliği ölçmek üzere kullanılması):

Bir kişinin resmedilmesi incelendiğinde, resmi çizenin bütün kişiliği hakkında bilgi edinmek olasıdır. Başka bir deyişle, resim, çocuğun kişilik özelliklerini görmek açısından önemli bir araç olduğu gibi, çocuğun ortaya çıkardığı resmi arkadaşlarının resimleriyle kıyaslayarak kendini tanıması ve keşfetmesi açısından da yararlı bir araçtır.

Başkalarıyla Olan İlişkilerini Ölçmek:

Grup resimleri, özellikle bir çocuğun grup içinde kendini algılaması ve yerini belirlemesi açısından yararlıdır. Bir çocuk, kendini ailesi, oyun arkadaşları, öğretmeni ya da sıra arkadaşlarıyla birlikte resmederse, bu çocuk, resmi yoluyla onların kendisine olan ilişkisini, kendisinin de grup ve başkalarıyla olan dinamik bağı yansıtmış olur. Resim yapan çocuk, kendi ilgi ve yeteneklerini keşfetmenin mutluluğu içinde kendine olan güvenini pekiştirir.

Grup Değerlerinin Bir Ölçütü Olarak:

Bir insan resmi çizmek, aynı zamanda grup değerleri hakkında çocuğu aydınlatır. Çizilen insanlar arasındaki kültür ve ırk konuda kafalarda oluşan her ırkın farklı bir insan tipi çizip çizmediği, bir insanın neye

benzediği konusunda evrensel bir algı olup olmadığı gibi sorulara yanıt getirir. Örneğin, siyah bir çocuk, siyahların özelliklerini yansıtan bir resim mi yapmaktadır ya da Hintli bir çocuk resimlerinde mutlaka Hintliye benzeyen bir insan mı çizmektedir?

Tutumların Ölçütü Olarak:

Çocuklar, resimlerine konu olarak ilişki içinde bulundukları insanları seçmekte, böylelikle öğretmen, doktor, dişçi, hemşire gibi kimselerle ilgili düşüncelerini bu yolla ortaya koyabilmektedir.

1. Projektif Amaçlı Olmayan Kullanımlar

Goodenough, 1926'da, çocukların çizgilerini sistemli bir biçimde değerlendirmek üzere bir ölçüm yöntemi geliştirdi. Harris, 1963'te bunu yaygınlaştırdı ve geliştirdi. Böylece gelişim ve zihinsel olgunluğu ölçen "Goodenough-Harris, Draw-a-Man" (Bir Adam Resmi Çiz) testi oluşturdu. Bu testi kullanan uzmanlar, yaşa koşut olarak çocukların çizgilerinde ayrıntıya inildiğini saptadılar. Bu yöntem, Ilg ve Ames'ce gelişim ve davranışın evriminin açıklaması şeklinde değerlendirildi (Yavuzer, 1987: s;195).

2.7. ÇİZGİLERİN YORUMU

Resmin bırakacağı ilk izlenim son derece önemlidir. Resmin kağıt üzerinde sunuluşunun önemi büyüktür. Örneğin, bir adam resminde ellerin kalçaya konması, ağza sigara konması, ayakların geniş olması, saldırganlık duygularının bir ifadesi olarak kabul edilebilir. Resmin genel etkisini saptamak üzere resme bakan kişi kendi kendine şu soruları sorabilir: Resmi yapan mutlu mudur, üzüntülü mü? Arkadaş canlısı mıdır, değil midir? Başkalarıyla kolay ilişki içinde midir, değil midir? Sakin midir, duygularını kontrol edebilir mi, yoksa başkaları mı onun duygularını kontrol etmektedir? Etkin ve enerjik midir? Güçlü müdür, zayıf mı? (Yavuzer, 1987)

2.8. ÇOCUK RESİMLERİNE GRAFİKSEL GELİŞİM BASAMAKLARI

Çocuklar yaşlarına göre belirli ifadeleri resimlerine yansıtıyorlar. 2 yaşındaki bir çocuğun resmi ile 5 yaşındaki bir çocuğun resminin aynı düzende olmasını bekleyemeyiz. Bu nedenle "T.C Milli Eğitim Bakanlığı İlköğretim Genel Müdürlüğü Resim İş Öğretmen Klavuzu, 1997" de çocukların yaşlarına göre bazı gelişim basamakları aşağıdaki gibi belirtilmiştir.

2.8.1. KARALAMA DEVRİ (2-4 YAŞ ARASI)

Çocuklar ilk resim eylemine karalama ile başlar. Hareket ihtiyacı ile yapılan karalamalar bazı çocuklarda uzun sürer, bazı çocuklarda ise kısa sürede anlamlı çizgilere dönüşür. Düzenli çizgiye başlayan çocuk, zeka ve el arasında oluşan kontrollü bir çizgi evrenine girmiş demektir. Bu hem kendisine güven duymasını sağlar hem de çizgiyle neler ortaya çıkarabileceğini kanıtlar. Bu sırada çocuk yaptığı çizgileri "bu babam, bu kardeşim" diyerek adlandırır. Hareket yolu ile kinetik düşünüşten resim yoluna ve böylece imgeleme bağlı düşünüşe geçen çocuğa öğretmenin bu yeni düşünce dünyasında güven ve cesaret vermesi gerekir (T.C Milli Eğitim Bakanlığı İlköğretim Genel Müdürlüğü Resim İş Öğretmen Klavuzu, 1997).

2.8.2. ŞEMATİK ÖNCESİ DEVİR (4-7 YAŞ ARASI)

Bu devirde çocuk dış dünya ile kurduğu ilişkisini zenginleştirme çabasıdadır. Düz çizgi karalamaları insan kolu, bacağı, gövdesi; yuvarlak

çizgiler ise baş olmaktadır. Biçimi bilinçli olarak ortaya koyan çocuk böylece değişik bir resim anlatımına girmiş olur.

Bir gün çizdiği bir insan figürünü, ertesi gün değişik çizerek, sürekli biçim simgeleri bulmaya çalışır. Bu, 6 yaş civarında azalarak kendine has bir insan tipi yaratır. Bu aşamada öğretmenin konulan "ben ve benim" sözcükleri üzerine kurarak (Örneğin : Ben ve evim, benim ailem gibi) ve "ne, nerede, nasıl" gibi sorular yönelterek çocuğu coşturacak şekilde vermesi gerekir.

Şematik öncesi devirde çocuk resimlerinde görülen özellikler şunlardır:

- 1-Resimleriyle düşünceleri arasında ilişki kurma çabası görülür.
- 2-Sürekli arama sonucu oluşan simge biçimlerinin durmadan değiştiği görülür.
- 3-İnsan resmini; başı bir daire, kol ve bacakları çizgi, el ve ayakları da karışık bir biçim anlayışı içinde yapar.
- 4-Renkleri coşkuyla kullanır, gerçeğe bağlılığı yoktur.
- 5-Kompozisyon bilinçsiz bir biçimdedir (T.C Milli Eğitim Bakanlığı İlköğretim Genel Müdürlüğü Resim İş Öğretmen Klavuzu, 1997).

2.8.3. ŞEMATİK DEVİR (7-9 YAŞ ARASI)

- 1-Kendine özgü bir insan ve çevresinin resmini yapar.
- 2-Rastlantıyla oluşan başarı onu sevindirmedikten sonra tekrar ile ustalığa erişme isteği vardır.
- 3-Geometrik çizgileri uyguladığı görülür.
- 4-Şema denilen, kişiliğe ve deneye dayanan bir tekrar sonucu elde edilmiş insan resimlerinde vücudun önemli sayılan parçaları abartır, önemsiz parçaları yok eder, simgelerin değiştiği görülür.

5-İlk boşluk anlayışı yer çizgisinde görülür.

6-Tekrarlardan oluşan bir renk anlayışı görülür. Aynı nesneleri hep aynı renge boyar.

7-Çevrenin bir parçası olma bilincine vardığı için toplumla ilişki görülür (T.C Milli Eğitim Bakanlığı İlköğretim Genel Müdürlüğü Resim İş Öğretmen Klavuzu, 1997).

2.8.4. BAŞ KALDIRMA DEVRİ (9-11 YAŞ ARASI)

1-Geometrik çizgilerden uzaklaşma görülür.

2-Kız ve erkeklerin cins bakımından ayrılımlarının bilincine vardığı için, resimlerinde kız ve erkek çocuklarının giysi farklılıklarını belirtir.

3-Vücut ve giysileri katı bir anlayışla çizer.

4-Şemadan uzaklaşma görülür.

5-Gerçekçi çizgilere eğilim vardır.

6-Değişik yüzeylerde üst üste gelen biçimler görülür.Gök, yer çizgisine kadar iner.

7-Nesnel (objektif) rengin yok oluşu. Coşku sonucu bilinçleşen renk anlatımı görülür.

Süslemeye ilk bilinçli eğilim vardır.

Madde ve uygulamalarına bağlı bilgiler edinme isteği görülür (T.C Milli Eğitim Bakanlığı İlköğretim Genel Müdürlüğü Resim İş Öğretmen Klavuzu, 1997).

2.8.5. MANTIK DEVRİ (11-13 YAŞ ARASI)

1-Zengin bir yaratma gücü olmasına karşın eleştirme bilinci geliştiğinde yaptığı ile gerçeği karşılaştırması kendine duyduğu güvenin azalmasına, yaratıcılığını yitirmesine neden olur.

2-Daha çok gözle görülen şeylerle ilgilenir. Bu grupta iki tip vardır:

a-Gözle görülen şeylerle ilgilenen tip (görsel-nesnel)

b-Duyguya dayanarak etkilenen tip (görsel olmayan-öznel)

3- Perspektife önem verir. Öğretmen çocuğun bu eğitimine özenle eğilmeli, optik oyunlara bağlı bilgileri perspektif yolu ve üç boyutlu görüntü ile göstermeye çalışmamalı, matematiksel bilgiler vermekten kaçınmalıdır. Ön ve arka plan fikrine uyan kolaj resimlerin yardımıyla grup çalışmalarından oluşan büyük duvar panoları yaptırmak yararlı olur.

4-Renk, görsel tipteki çocukta lokal renklerin uyumu belirgindir. Görsel olmayan (öznel tip) çocuk, renkleri duygularına dayanarak uygular.

5-İnsan resimlerinde eklemleri görüp, resme aktarır. Giysinin kıvrımlarını, vücudun yapısına uygun olarak gösterir (T.C Milli Eğitim Bakanlığı İlköğretim Genel Müdürlüğü Resim İş Öğretmen Klavuzu, 1997).

2.9. ZİHİNSEL YETERSİZLİĞİ OLAN ÇOCUKLARIN RESİMLERİ

Resimlerde belirgin herhangi bir konu yoktur. Plansızdır. Yaşıtlarının resim özelliklerinden oldukça gerilik gösterir. Resim cılız ve ilkelidir. Çoğunlukla kağıda resim yerine çeşitli karamalar yaparlar. Ayrıntılar bulunmaz. Örneğin insan resmi çiz dediğimizde sadece sınır belirten bir çizgi çizilir. Gözler, ağız, burun vs. çizilmez. Ev çizdiğinde çatısı kapısı, bahçesi başka bir yere çizilir. Çocukta resimleri ters çizme sıklıkla

karşılaşıyorsa öğrenme gücünü çekebileceği düşünülebilir. Örneğin ağaçların ters çizilmesi gibi (Yavuzer,1992).

2.10. ÜSTÜN YETENEKLİ ÇOCUKLARIN RESİMLERİ

Üstün kabiliyetli kişi diğer insanlardan farklı düşünebilme davranabilme kabiliyetine sahiptir. Resimlerde dikkati çeken ortak özellikler kısaca, akranlarından üstün bir performans göstermeleri, farklı kavramlar arasında mantıklı ilişkiler kurabilmeleri, gelişmiş hayal gücü, çizilen figürlerin hareket halinde olabilmesi, renklerin genelde canlı olması kağıdın tamamının kullanılması gibi.Çok güzel resim yapan çocuk zekidir,zeki çocuklar güzel resim yaparlar denilemez (Yavuzer,1992).

2.11. ÇOCUĞUN RESİM SAYESİNDE GELİŞİMİ VE KAZANIMLARI

Çocuğun duygusal ve sosyal gelişiminde özellikle beş yaşından itibaren kıskançlık, kaygı, öfke gibi olumsuz tepkiler görülebilir. Milli Eğitim Bakanlığının okul öncesi programında yer alan 36-72 aylık çocukların sosyal ve duygusal gelişimine yönelik beklentilerine en büyük katkıyı kuşkusuz çeşitli sanat etkinlikleri (özellikle; resim, müzik ve yaratıcı drama) vermektedir.

Sanat etkinliklerinin (özellikle resim eğitiminin) çocuğun sosyal ve duygusal gelişimlerine yönelik kazanımları aşağıda verilmiştir. Buna göre;Bağımsız eleştirel düşünebilme becerileri gelişebilir, çekingenlik, kaygı gibi sorunların üstesinden gelebilmek için çaba gösterebilirler.

Sanat yoluyla kazanmış oldukları bilgi, deneyim, beceri ve güven duygularının gelişmesiyle birlikte aşırı duygusal tepkilerini denetim altına alabilirler. Estetik değer taşıyan ürünleri fark edebilirler, sınıflandırabilirler,

görüş sunabilirler. Görsel algı, muhakeme ve kendilerine olan yüksek öz saygı ve güvenleri gelişebilir.

Başkalarının düşünce ve görüşlerini sanat yoluyla aktarabilme, arkadaşlarıyla sağlıklı iletişim kurabilme becerisini kazanabilirler. Alışkın olmadıkları durum ve ortamlara uyum sağlayabilir, sorunlara karşı tepki ve duyarlılık gösterebilirler. Kendisinden veya başkalarından kaynaklanan bazı sorunları algılayabilme, yorumlayabilme, çözüm önerilerinde bulunabilme becerisi kazanabilirler. Estetiksel olan bedensel (yaratıcı drama) hareket ve empati kurma becerisini kazanabilirler. Toplumsal değerleri tanıyabilirler, destekleyebilirler, sorumluluk alabilirler (Artut, 2005).

2.12. RESİMLERDEKİ FİGÜRLERİN ANLAMLARI İNSAN FİGÜRÜNDEKİ KISIMLARIN ANLAMLARI

Aşağıda Yavuzer'e göre, insan figürlerinin kısımlarının anlamlarına yer verilmiştir.

Büyük veya çok küçük kafanın çizilmesi zihinsel aktivite de problemlerin olduğunu, zihinsel geriliği ifade eder. Vücudun organlarının çizilmemesi veya eksik bırakılması, endişe duyulan, rahatsızlık hissedilen kısımları yansıtır.

Kolların abartılı çizimi, aile içi ve çocuğa yönelik şiddeti, kolların çizilmemesi ise güç ve kuvvetin azlığını işaret eder. Ağızın büyük veya küçük çizimi dil ve konuşma problemini, ağızın çizilmemesi iletişim problemlerini gösterir. Gözlerin büyük çizimi merakı, boş ve anlamsız bakan gözlerin olması görme problemini ve görmeye bağlı öğrenme problemlerini yansıtır.

Burunun abartılı çizimi astım, bronşit vb. solunum yoluna bağlı problemlerin olduğunu ifade eder. Burunun çizilmemesi güç savaşını, güçsüzlüğü, desteksizliğini anlatır. Kulakların normalinden farklı, büyük veya küçük çizimi işitmeye bağlı problemlerin olduğunu temsil eder.

Ellerin çok büyük çizilmesi dayağı, şiddeti, çalma eylemlerini, çok

küçük çizilmesi ise güvensizliği, çevreye uyum güçlüğü temsil eder. Ayakların abartılı çizimi kendine olan güveni, küçük çizilmesi ise güvensizliği ve yardımsızlığı temsil eder. Cinsel organların çizimi saldırganlığı, aşırı endişeyi ve anne babayı çıplak görmüş olmayı temsil etmektedir (Yavuzer,1992).

2.13.EV FİGÜRLERİNİN YORUMLANMASI

Ev, çocuğun duygusal yaşamının olduğu merkezdir. Evin saydam olarak çizilmesi,yaşamı canlılığı, içini göstermeyen duvarların çizilmiş olması ise karamsarlığı, yaşam ifadesindeki güçlükleri, kendini anlatmakta karşılaşılan zorlukları ifade etmektedir.

Evlerdeki bacalardan yükselen kalın dumanlar, aile içinde yaşanan kavgaları,çatışmaları, sürtüşmeleri gösterir.Yüksek binalar ve gökdelenler, çocuktaki özlem ve komplekslerin, gerginliğin yansımasıdır. Ezilme ve başkaldırma vardır.Evlerden çıkan yollar rehberliğe, yol gösterilmeye duyulan ihtiyaçtır.Resimlerde, insan resimlerinin azlığı veya yokluğu sosyal ilişkilerde kopukluğu belirtir. İnsan figürünün çokluğu ise sosyal ilişkilerdeki gelişmişlik düzeyini belirtir.Çizilen kuş resimleri özgürlüğe duyulan ihtiyacı belirtir.

Çizilen ağaçlarda meyve olması verimli olma isteği, yeşil yapraklı ağaçlar canlılığı, solmuş yapraklı ağaçlar ve yaprak dökümü ölüm isteğini, ağaç köklerinin olması içgüdüye önem vermesi ve bağımlılık duygularını yansıtır. Resimlerde çok bulut veya koyu renkli bulutların olması, çözilemeyen problemleri ifade etmektedir (Yavuzer,1992).

2.14. ÇOCUKLARI RESİMLERİNDEN TANIMA YOLLARI

Çocuklar resim yapmaktan hoşlandıkları için resim yaparlar, kendi problemleri, kişilikleri hakkında bilgi vermek için değil. Ancak resimleri içtenlikli olduğundan aynı zamanda kendileri hakkında da kimseye söyleyemedikleri duygularını, sevinçlerini, korkularını, ilgilerini açıklayacak ip uçları verir.

Kuşkusuz, öğretmen de sadece öğrencinin kişiliğini, onun sorunlarını sosyo-ekonomik yapısını, tanımak için resim yaptırmaz. Ancak sanatsal etkinlikler sırasında dolaylı olarak bu konularda da bilgiler edinebilir ve eğitimsel önlemlerini buna göre yönlendirir. Özellikle aile konusu çocuğun aile içindeki yeri, aile bireyleri ile ilişkileri, ailenin sosyal ve ekonomik yapısı hakkın bize ipuçları verebilir.

Babasını herkesten büyük çizen çocuk onu güçlü ve otoriter görüyordur. Annesini büyük çiziyorsa, evde annenin egemen olduğunu düşündürebilir. Bir köşeye küçücük çizilmiş bir bebek kıskançlık duygularını ifade edebilir. Çok kesin değerler olmamakla beraber çocuğun resimlerindeki çizgi biçimlerine ve seçtikleri renklere bakarak onun kişiliği ve duyguları ile ilgili ip uçları bulabiliriz (T.C Milli Eğitim Bakanlığı İlköğretim Genel Müdürlüğü Resim İş Öğretmen Klavuzu, 1997).

2.14.1. ÇİZGİLER

Çocukların çizdiği her resimde çizilen figürlerin çizgilerin anlamları farklı farklı vardır. Bunlar aşağıda belirtildiği gibidir:

Düz ve kırık çizgiler : Gerçekçi, genellikle de saldırgan ve tepkici çocukların çizdiği ifadelerdir.

Eğrilerden oluşan abartılı biçimler : Duyarlı ve zengin hayal gücü olan, güvensizlik duyan, çevresindekilere kendisini kabul ettirme çabasında olan çocukların çizdiği ifadelerdir.

Yuvarlak biçimler : Olgunlaşmamışlık anlamına geliyor.

Yuvarlak ve düşey çizgilerin dengeli kullanımı : Ilımlı ve ölçülü girişkenlik anlamındadır.

Resim düzeyinin dışına taşma eğilimi : Engellenmişlik, otoriteye karşı çıkma, denetim yetmezliği ve olgunlaşmamışlık anlamına geliyor.

Kağıdın simetrik dolduruluşu: Genellikle olgunlaşmamışlığın belirtisini ifade ediyor.

Yüzeyin bir bölümüne resim yapanlar : Genellikle bir uyum sorunu olan çocukların resimleridir.

Kağıdın üst tarafını kullananlar : Gururlu, kendine güven duyan çocukların resimleridir.

Kağıdın alt tarafını kullananlar : Tutarlı çocuklar bu tarz resimler çiziyor.

Silik, sönük çizgiler : Korkaklık, çekingenlik, kendine güvensizlik ifadeleridir.

Bastırılmış, sert ve zıt çizgiler : Güçlülük, aşırı kendine güven ve hırçınlık anlamına geliyor (T.C Milli Eğitim Bakanlığı İlköğretim Genel Müdürlüğü Resim İş Öğretmen Klavuzu, 1997).

Resimdeki insan yüzlerinin tümüyle karalanması yoğun kaygı ve zayıf benlik algısına, belirli bir bölümün karalanması ise karalanan bölümün işlevlerine yönelik değerlendirme yapılması konusunda uyarıcıdır.Örneğin; çocuğun çizdiği insan resminin ağzını karalaması iştah ve yeme ile ilgili sorunların ya da saldırgan eğilimlerin araştırılması konusunda uyarıcıdır.

Çizilen resimle ilgili diğer özellikler ise şöyle sıralanabilir:

-Kol ve bacaklarda asimetri: Fiziksel yetersizlik ve güçsüzlük duygusu ile dürtüsellik duygusunu anlatır.

-Kağıda çok küçük şekillerin çizilmesi: Aşırı güvensizlik, yetersizlik anlatır.

- Çok büyük şekillerin çizilmesi: Taşkınlık, dürtüsellik, olgunlaşmamış ya da bedensel görünümde yetersizlik anlamındadır.
- Resimleri saydam çizme yada o bakış açısından görünemeyecek ayrıntıyı çizme: Olgunlaşmamışlık, dürtüsellik, çizilen oranla ilgili yoğun kaygı ifadesidir.
- Küçük kafa: Uyum sorunu, zihinsel yetersizlik anlamındadır.
- Çapraz göz: Düşmanlık, öfke, inatçılık, dünyayı diğerleri gibi görmeme anlamındadır.
- Dişlerin çizilmesi: Saldırganlık, utangaç olmayan çocukları anlatır.
- Kolların kısa olması: Psikomotor yakınmalar, özel sınıf öğrencileri, utangaç çocuklar, çekingenlik, içe dönüklük anlamındadır.
- Kolların uzun olması: Çevreye yönelen saldırganlık ifadesidir.
- Bedene yapışan kollar: Saldırgan ellerin kullanımında yetersizlik ifadesidir.
- Ellerin olmaması: Yetersizlik, suçluluk, başarısızlık anlamındadır (Şenol, 2006).

2.14.2. RENKLER

Renklerin de ayrı ayrı anlamları vardır. Bunlar aşağıda belirtildiği gibidir:

- Aşırı renk zıtlığı: Huzursuzluk, mutsuzluk anlamındadır.
- Oldukça uyumlu renkler: Huzur ve mutluluk anlamındadır.
- Sıcak renkler: Coşkunluk, mutluluk, neşe ifade ediyor.
- Kirli sarı, kahverengi : Hüzün ve küskünlük ifadesidir.
- Mor : İçe dönüklük, hüzün, duygululuk, incelik anlamındadır.
- Sarı : Canlılık, coşkunluk anlatır.
- Turuncu : Yaşama sevinci, neşe anlatıyor.
- Beyaz : Temizlik, doğruluk, güven anlamındadır.
- Siyah : Ağırbaşlılık, karamsarlık, hüzün anlamındadır.

Griler : Olgunluk, kararlılık, huzur ve sessizlik ifadesidir (T.C Milli Eğitim Bakanlığı İlköğretim Genel Müdürlüğü Resim İş Öğretmen Klavuzu, 1997).

Okul öncesinde ve ilkokulda çocuklara çeşitli renkler verilmeli ve kullanımları serbest bırakılmalıdır. Kişisel eğilimleri zedelenmemeli, ancak kısaca bilgi verilmelidir. Bu bilginin, öğretimi sanat eğitimi uygulayan öğretmenlerce olmalıdır. Aslında önemli olan, ilkokullarda dahi, bu alandaki çalışmaların sanat eğitimi uzmanları tarafından yönlendirilmesidir (Gökaydın, 1989-90).

2.15.ÇOCUĞUN PSİKOLOJİK ÖZELLİKLERİNİ YANSITAN RESİMLER

Çocuğun çizdiği resimler onun psikolojisini yansıtıyor.Aşağıda bazı belirgin ifadeleri anlamak için dikkat etmemiz gereken durumlar bize anlatılmıştır.

Okul Fobisi : Resimlerde aile bireyleri ağırlıklı olarak çizilir.Okul ,öğrenci resmi çizmek istemezler. Ev ve evde mutlu çocuk resimleri çizerler. Güvensizlik Yansıtan Resimler: Kağıdın tamamı kullanılmaz, boşluklar fazladır. Çizimler yarımıdır. Küçük figürler çizmeve kağıdın bir bölümünü kullanma eğilimindedirler. İnsan figürlerinde el ve ayakların çizilmemiş olması güvensizliği ve çevreye uyumda yaşanan güçlüğü, iletişim eksikliğini, paylaşım azlığını, kendinden başka insanlarla birlikteolmamayı, bencilliği de ifade etmektedir. Güvensiz çocuğun resimlerindeki çizgiler daha çok silik ve kesik kesiktir. Hiperaktif Çocukların Resimleri: Taşkın ve çok renkli resim çizerler. Gerilimli oldukları için genelde karalamayı tercih ederler ve resimleri hep yarım kalır. Çizdiklerinde ise resimleri çok büyük olur. Cinsel Kimlik Karmaşası : Anne ve babaya aşırı yaklaşılması, zıt cinsel kimlikte çizimlerde yoğunlaşma, ev resimlerinde yatak odasının çizimi, etek giyen, çocuk emziren baba, ava giden sakal bırakan anne figürlerinin çizilmiş olması bize bazı ipuçları vermektedir. Ailede İletişim Kopukluğu Ve

Problemlerin Olduğunu İfade Eden Resimler: Ailede iletişim kopukluğu, aileyi konu alan resimlerde açıkça görülmektedir. Resimde aile üyelerinin birinin veya birkaçının eksikliği (annenin, babanın, kardeşlerin, aile içinde yaşayan diğer fertlerin hala, amca,dede, ninenin çizilmemiş olması) Aile fertlerini çizmeyi ret etmesi,ebeveyn figürlerinin olmaması parçalanmış aileyi, sevgi eksikliğini, anne babave çocukların arasına nesnelerin yerleştirilmesi, aile bireylerinin arasınaköprü, gökdelen evler, yol, ırmak, ağaçların çizilmesi,iletişim problemlerinin bir göstergesi olarak kabul edilebilir.

Anne babanın çok büyük çocuğun çok küçük veya anne babadan birinin büyük diğerinin küçük çizilmiş olması, ailede baskıyı, aile fertleri arasındaproblemin olduğunu, baskıcı ve otoriter tutumu, anne babanın çok abartılıçizimi onlara duyulan hayranlığı da temsil edebilir.

Resimde küçük kardeşin anne babanın elinden tutuyor olması ve diğer çocuğun çokuzaklarda çizilmesi veya hiç çizilmemiş olması, sevgi yoksunluğunu, kardeş kıskançlığını, kendisini yok saydığını, iç çatışmaların bir göstergesiolabileceği düşünülebilir (Yavuzer,1992).

2.16. ÇOCUK RESMİNDE ÇEVRE FAKTÖRÜ VE BOYAMA KİTAPLARI

Çizme boyama inşa etme gibi etkinliklerin yer aldığı karmaşık süreçte çocuk, çevresinde gördüğü birçok ayrı elemanı, anlamlı bir bütünlüğe dönüştürür. Bu seçme yorumlama yeniden biçimleme sürecinin sonunda ortaya çıkan ürün (resim, heykel, vs.) bir yapıt olmaktan çok çocuktan bir parçadır. Onun düşüncüsü, onun duyuşu, onun görüşüdür. Çocuk için bu devinimsel ve birleştirici etkinlik, kendini anlatmaktan başka bir şey değildir.

Çocuk izleyerek, işiterek, dokunarak dış dünyayı duyuları ile algılar. Bütün bu algı sürecini içine sindirerek duyumsar, yine bu malzemeyi zihninde birleştirip, ayrıştırarak bir sonuca varır. Sonuçta duygu düşünce ve

imgelemine bir anlatım formuyla görselleştirir. Form (resim) algı ve imgelemin diyalektiğinden doğar.

Bütün bunları göz önüne aldığımızda boyama kitaplarının çocuğun özgürlüğüne, özgünlüğüne, yaratıcılığına, içtenliğine nasıl bir zarar vereceği anlaşılabilir. Boyama kitaplarının, kalıp-şablon çizimleri, önceden saptanmış renkleri, rotalara yazgılı oluşları ile çocuğu eyleminde belirleyen değil, belirlenen konuma zorlamaları, çocuğu ister istemez silmekle eş anlamlıdır diyebiliriz. (Atan, 2003)

Yapılan bir araştırmada; çocukların bildiklerini sözlü olarak ifade edebilmeleri için dil gelişimini tamamlamaları ve konu ile ilgili terimler hakkında bilgiye sahip olmaları gerekir. Bu durum göz önüne alınarak, çocuklar ile iletişim açısından kolay bir yöntem olarak bilinen resim çizme metoduna başvuruldu. A4 boyutunda beyaz bir kağıt, kuru boya kalemi seti, kurşun kalem ve birer silgi çocuklara verildi ve deniz ile ilgili bir resim çizmeleri istendi. Daha sonraki günlerde de aynı yol izlenerek sırası ile göl ve dere resimleri çizdirildi. Sonuçta; çevrenin öğrenmeye etkisinin olduğunu göstermektedir. Ayrıca, çocukların çevrenin etkisinden kaynaklanan bazı yanlış anlamalara sahip oldukları da tespit edildi. Çocukların okula gitmeden önce bazı coğrafi kavramlar hakkında önemli derecede bilgiye sahip olduğunu ve bu bilginin en önemli kaynağının da yaşadıkları çevre olduğunu ortaya koymaktadır. Bu nedenden dolayı, farklı coğrafi çevrede yaşayan çocukların coğrafi bilgilerinin de farklı olduğu söylenebilir (Cin, 1993).

2.17. ÇOCUK RESMİNİN GELİŞİMİNDE AİLEYE, OKULA VE ÖĞRETMENE ÖNERİLER

Resim eğitimcisi, çocuk bireyler ve veliler ile yakın diyalog içinde olmasıyla, sanat etkinliklerini daha kolay ve sonuç alıcı bir biçimde yürütebileceği gözlemlendi. Bunun bir drama halinde uygulanması, çocuk daha rahat bir biçimde kendilerini ifade etmelerini sağladı. Çocuk bireyin,

resim yoluyla kendini ortaya koyma sürecinde; her türlü dış ve iç baskıların güdümünde olmama istekleri doğrultusunda; özgün eser ortaya koyabilmek için, özgür olma talepleri saptandı (Atan, 2003).

Her öğretmenin kendine has bilgisi, deneyi, yöntemi, yaratıcılıkları vardır. Buradaki öneriler salt kolaylık olsun diye tüm yetişkinlere yöneliktir. Öğretmen çok yönlü, sağlıklı bilgilerle kendini yenilediği sürece, daha başarılı olacaktır. Öğretmen, öğrenciye dostça davranmalıdır. Öğretmen, hem diğer öğretmenlerle, hem de öğrencilerle bilgi, deney alışverişi yapmalıdır. Öğrencileri arasında dil, din, ırk, cinsiyet, ekonomik, fiziksel yapı v.b. konularda ayırım yapmamaya özen göstermelidir. Öğrencilerini, olabildiğince doğru tanımalıdır. Böylece; rehberlik başarılı sonuç verecektir.

Rehberlikte esas olan, yapılacaklara yön vermek, çocukların yaşamlarını düzenlemek değil; yapılacaklardan yönlendirici etki ve yaşamlarını düzenlemede rehberlik etmektir. Çocuk bildiği kadarını yapar. Bu nedenle çocuğun gelişimini (psikolojik fizyolojik), anlatım basamaklarını, çevresini, bilgisini, becerisini tanıyan öğretmenin o çocuğun eğitiminde zorlanmayacağı açıktır. Öğretmen, derslere hazırlıklı girmelidir. Her öğretmenden resim-iş becerisi beklenemez. Ama resim-iş bilgisi gereklidir. Her bireyin gelişim grafiği farklıdır. Bu gelişmeye katkı istiyorsak; bilgilerimiz net, canlı, uygulanabilir, bireylere göre olmalıdır. Öğretmen eleştiriye açık olmalıdır. Bu davranış öğrencileri de olumlulaştıracaktır. Ayrıca özeleştiri yapabilmesi olgunluğunun göstergesidir. Ancak sık sık yapılan eleştirinin, özeleştirinin eğitsel değeri yoktur. Çok önemli sayılan yerde ve zamanda sakın ses tonuyla yapılmalıdır.

Resim-İş dersinde müzik dinlenmelidir. Klasik müzik çizgileri de olumlulaştırıyor. Ancak, evde bireysel ders çalışma sırasında, müziğin olumsuz etkisini de öğrencilere açıklamalıdır. Bilgisi geliştirilen çocuğun, iç dünyasını resim-iş yoluyla anlatmasını sağlamak, sanat eğitiminin ana ilkesidir. Kendini anlatması için ona bu fırsat, zaman tanınmalıdır. Disiplinli çalışabilen öğrenciler yetiştirmek amaçtır. Buradaki disiplin otoriter disiplin değil, görev ve sorumlulukla; bilgi, beceri, dirençle başlanan iş disiplini. Görevi alır, sürdürür, bitirir, sunar. Öğrencileri tutumluluğa (para-zaman-

enerji) alıştırarak uygulamaya özen göstermelidir. Ucuz, kısa sürede, temiz iş ya da iyi, doğru, güzel, gibi ilkeler öne çıkarılabilir. Öğrencilerin çalışmaya hazırlıklı gelmeleri verimi artırır. Bunun için araç, konu hakkında, bir gün veya bir hafta önceden bilgi verilmelidir. Çocukların unutkanlıkları, sürekli olmadığı sürece büyütmeyiniz. Çocukcuk duyarlıdır. Öğrenciyi öveceğimiz ya da yereceğimiz zaman, sözlerimize özen göstermeliyiz. Aşırı olmamalı. Sakin, açıksözlü, kesin tavırlı olmalıdır. "Beceriksiz, pis, salak, ne biçim çocuksun vb" sözlerin eğitsel değeri yoktur. Başarılı öğrencilere ise sürekli güzel söz söylemek diğerlerinde düşmanlık yaratır.

Çocuğa her başarısızlığında, her yanlışında açıklama yapmayınız. Farkında olduğunuzu bilsin ya da bilmesin; yanlışını düzeltmesi, başarısızlığını gidermesi için bir fırsat, bir zaman onun için önemlidir. Her yanlışta uyarılan öğrencide ürkellik, kendine güvensizlik gelişir. Çok önemli bir yanlış ise, geçmeyiniz, mutlaka üzerinde durunuz. Doğrusunu anlatınız. Bağırmayınız. dövmeyiniz, ceza vermeyiniz. Çünkü; yanlış yapmak, bir öğrenme yoludur. Korkusu olan çocuğun, korkusunun kaynağını bulmalı, gidermeye çabalamalıdır. Korku yaratıcılığı yok eder. Bunun için ise en iyi yol sanat eğitimidir. İşlerin, resimlerin hazır alınmasının veya başkalarına hazırlatılmasının eğitici yanı yoktur. Hatta zararlıdır. Boyama kitapları kullanırmayınız. Yaratıcılığı önler. Çocuğun heyecanını, atılımını sınırlar.

Çalışmalarda araç, gereç alış veriş gereklidir. Paylaşma mutluluğunu tadarlar. Ancak çalışanı engellemeyecek biçimde olmalıdır. "Çalışana Saygı" duygusu da böyle gelişecektir. Önceki derslerde verilmiş olan bazı önemli bilgileri, sırası geldikçe sıkmadan, kısaca özetlemek yararlıdır. Cetvel, pergel gibi aletler resim yapılırken kullanılmaz. Onları "Grafik resim" alanına giren, düzgün çizim isteyen iş ile teknik konularda kullanmak gerekir. Basit krokiler, alet çizimleri, başka derslerle ilgili konuların çizimleri yapılmalıdır. Her sınıfta süslemelere yer verilmelidir.

İlkokul1. - 2 . sınıflarda kolay kullanılan araç, gereçlerle işe başlanmalıdır. İlkokul 4.- 5. sınıfların iş konularında, küme çalışmalarına yer verilmelidir. Resim yaparken de, bir resmi iki öğrenci yapmak istiyorsa engellememelidir. İki öğrenci, bir resim üzerinde rahatça

çalışamaz. Taşınamaz, büyük olan işler, araçlar okulda saklanmalıdır. Çalışırken dağıtma, toplama işi öğrenciler tarafından, ders süresini kısaltmayacak biçimde yapılmalıdır. (İşe katma, görev alma, sorumluluk, iş başarma, dikkat, koruma, güven duygusu, iş ile mutluluğun paylaşımı, vb.) Algılamak, düşünmek, oranlamak, anlatmak, yaratmak süreci uygulanabilmelidir.

İlkokulların 4., 5. sınıflarında bir haftada hem resim, hem iş yapılabilirdiği gibi; bir hafta resim, diğer hafta iş yapılmak üzere birleştirilebilir. Ortaokullarda yalnız resim varsa, konular paylaştırılmalıdır. Eger "seçmeli resim" varsa, bu kez "resim" dersinin konuları resim ağırlıklı olmalıdır. İlk yaşlarda çalışma hevesini artıracak konular seçilmelidir. Kullanılacak tüm araç, gereçler derse başlarken ham olmalıdır. Transfer edilecek bilgiler beceriler, öne alınmalıdır. İlk sınıftan başlayarak, kuruboya resim kalemi yerine pastel boya, suluboya olabilirse guaj boya kullanılmalıdır.

Boyalar sınıfta hazırlanabilmelidir. İlk çalışmalarda kalın kalem, büyük fırça kullanılması aceleci yapıya sahip çocuklar için yararlıdır. Resim defteri kolaylıktır. Ancak bazı çocuklar sayfanın tümünü kullanmadan başka sayfaya geçebilir. Bu yanılla aceleci eğilimleri kökükler. Dosya içinde kağıt kullanmak her zaman olumludur. Her kağıt başlı başına bir bütündür. Kağıt büyük, çizgisiz, tekniğe uygun olmalıdır. Önceleri patron kağıdı kullanılabilir. İlk dönemlerde düzenli kullanılamayan kağıtları atma, buruşturma, bozma eğilimleri vardır. Her resmin bitsin ya da bitmesin bir değeri vardır. Saklanmak üzere dosyaya konmalıdır. Dosyadaki resimler, öğrencinin gelişim grafiğini izlememiz için mutlaka gereklidir. Pastel boya kutusunda, bir çay kaşığı bulundurulmasını sağlayınız. Kaşığın sapı ile ağzının birleştiği yeri sağlam olmalıdır. Resim yaparken, pastel boyayı bu kaşıkla kazıyarak, ezerek, çizerek ilginç sonuçlar alınır. Bu kaşık metal olmalıdır.

İlk çalışmalarda, kağıdın tümü kullanılmayabilir. Konu küçük işlenebilir, kağıtta boş yerler kalabilir. Konu taşabilir. Kimi yerler renkli, kimi yerler siyah beyaz olabilir. Kağıdın tümünün kullanılması için uyarı yapılır. Ancak her bireyin yapısı farklı olduğundan, farklı resimler yapmaları doğaldır. Sertleşmeye, öğrenciyi kırmaya gerek yoktur. Çok resim

yapıldığında düzelecektir. Resim konusu düşünülerek seçilmelidir. Verilen konu kesinlikle değiştirilmemelidir. Yarım bırakılmamalıdır, bitirilmelidir. Konuları seçerken, yakın çevreden başlamalıdır (Öğretim ilkeleri). Havada, boşta kalacak konular değil; net, açık, kesin, ayrıntısı belli konular seçilmelidir. "İstediğiniz resmi yapınız." , "Bir kuş resmi yapınız." gibi belirsiz konular öğrencide şaşkınlık yaratır. Onları bocalatır. Sonuçta yetersiz işler çıkar. Öğrencinin kafasında soru kalmamalı. Ayrıntılar onun için çok önemlidir. Hatta bizim görmediğimiz bir noktanın büyük bir değeri, anlamı vardır. Açıklama yapılmalıdır. Sorular engellenmemeli, açıklanmadan geçilmemelidir. Hatta konu hakkında bir kaç kişi konuşturulmalıdır. Eğer, çalışma süresi kısa kalıyor diyeceksek, hala soru varsa, soru soranın dışındakileri çalışmaya başlatır, açıklamayı tek soru sorana yapabiliriz. Konu iş sınırlaması öğrenciyi tıkar. Konu - iş zenginliği ise (tabii bir yıl içinde), öğrenciye heyecan, becerisine uygun olanı seçme, zevkle yapma yolunu açar.

Su ile çalışılırken su kabı iki tane olmalıdır. Birinde fırça temizlenirken, diğerindeki temiz su ile kaliteli çalışma sağlanır. Tek su kabı kullanılıyorsa, su sık değiştirilmelidir. Su ile derslikte çalışılıyorsa, bu kez iki kova bulundurulmalıdır. Biri su doludur, diğeri boşdur. Boş olana kirlenen sular boşaltılır. Temiz su diğer kovadan alınacağı için gürültü, karışıklık, zaman kaybı önlenir. Boya, araç gereçler toptan alınıp, derslikte saklanabilir. Her okulun işliğı yoktur. Böyle okullarda kullanılacak küçük aletlerden, her öğrencinin birer tane edinmesi, okula getirip götürmesi uygundur. Bu olamıyorsa iş kümelerine aldırılabilir. Okulda saklanır. Öğrencilere mezun olduğunda verilir ya da yeni öğrenciler için okulda kalabilir. Böylece aletler zenginleşebilir. (Makas, pense, çekiç, kerpeten, testere, bıçak, çakı, yapıştırıcı, mengene, v.b.) Yaratıcılık öğretilemez, geliştirilebilir. Öğrenciye iş, konu, yol, yöntem, teknik, ne istediğimiz iyice anlatılıp, bırakılmalıdır. İş bitene dek artık karışılmamalıdır. Ancak yanlış anlaşılma varsa, bireysel uyarılmalıdır. Yanlışlığı uyarmada geç kalmışsak, artık karışmamalıdır. Sık uyarı kafa karıştırır, öğrencinin o işte yoğunlaşmasını engeller. Çalışma sırasında öğrencileri arada bir denetleyiniz. Soruları olabilir. Bir öğrencinin başında sürekli kalmayınız;

güvensizlik ürkeklik yaratabilir.

İş konularını verirken mutlaka örnekler gösteriniz. Resim konulan için konu işlenirken örnek göstermeyiniz. İlkokul 5. sınıftan başlayarak ressamlardan resim basılı kitapları birlikte inceleyiniz. Erken sınıflarda gösterilen örnekler hayal gücünü sınırlar. Mutlaka gezi yapınız. 5. sınıftan başlayarak resim sergilerini gezme fırsatı yaratınız. Öğrencilere öneriniz. Yapılan resme ilgi uyandırınız. Öğrencinin ilgisine uygun olanı seçmek ilkedir. Öğretmenin kendi ilgisine ya da büyüklerin ilgi duydukları konularda öğrencileri çalıştırmak yanlıştır. Böyle seçimler, öğrencide kişilik gelişimini çarpıklaştırır. Öğrenciler birbirinin işini yapmamalıdır. Tekniğini, yolunu anlatmak, araç gereç; eksiği varsa tamamlayıp, karışmamak doğru yoldur. Bu yolun karşımızdakine saygı gereği olduğunu zamanla anlayacaktır. Öğretmen de çalışanlara müdahale etmemelidir. Çünkü; müdahale özde olumsuzdur. Öğretmen resim derslerinde tahtaya örnek resim çizmemelidir. Teknik uygulama örneklerinden oteye geçilmemelidir.

Kesinlikle kopyaya izin verilmemeli, örnek olmamalıdır. Kare çizerek resim büyütme, karbon kağıdı ile üstten bastırma, resme bakarak aynısını yapma kopyadır. Kopya, ilerideki özel öğretim programlarına yöneliktir. Öğrenci, önceleri tek renkle çalışırken, boya karıştırma yolu ile başka renkle bulunabileceği sonucuna kendiliğinden varmalıdır. Eleştiri, resim bitince, dersin son beş-on dakikası ayrılarak yapılmalıdır. Öğretmen anlamadığı, anlam veremediği, anladığı halde açıklayamadığı resimler hakkında, "çok güzel", "harika", "ne çirkin olmuş", "evet, evet normal" vb. yakıştırmalar yapmamalıdır. Abartmalardan sakınmalıdır. Bu olumsuz rehberliktir. Doğru olan ise; anladığını, anladığı kadarıyla, doğallıkla açıklamasıdır. Bu davranış öğrencilere doğal olmayı örnekler. Ancak, özel durumlu öğrencilere arada bir "başarabildin", "işte yapabiliyorsun", "demek ki resimde başarılısın" vb. sözleri, fazladan söylemeyi ayarlayabilmelidir. Çeşitli iş yollarını, resim tekniklerini uygulayabilen ya da başarılı gördüğümüz öğrencilere; sınıf çalışmalarını bozmayacak biçimde, ayrı, başka çalışmalar için izin verilmelidir. Bu diğer öğrenciler için de çekici örnek oluşturur.

Özel durumu olan başarısız ya da başarılı öğrencilerin aileleriyle

görüşerek evde çalışma ortamı yaratılmalıdır. Ancak evdeki çalışmaları mutlaka öğretmen görmeli, birlikte değerlendirmelidir. Bu çalışmalar da dosyalanmalıdır. Bu arada; başarılı öğrencilere yüklenmemeli, başarısızlara basit çalışmalar vermeliyiz (özel öğretim). Yoksa sapmalar başlar. Yapılan işler, resimler hakkında öğrenciler konuşturulmalıdır. Bunu önceleri öğretmen yaparak doğru örneklemelidir. "Beğendiğimiz yanları önce, beğenmediklerimizi de soma açıklamak." yolu izlenebilir. Konuşma sırasında veya derslerimizin birinde yanlışımları bulabilirler. Bilmediğimiz bir soru sorabilirler. Kaçamak açıklama yanıltıcı, öğretmeni küçültücü bir davranıştır. Öğretmen, yanlışı kabul etmelidir. "Bu yanlışı düzeltiyorum." ya da "araştırıp, doğrusunu size getireceğim." gibi davranış, güven kaynağıdır, insana saygı gereğidir. Bir resmi, bir başka resme göre değerlendirmeyiniz. Her öğrenci ayrı bir değerdir. Her resim de ayrı bir bütün, ayrı bir değerdir. Her çalışma konusu bittiğinde işler, resimler sergilenmelidir. İşler karne günlerine yakın haftalarda sergilenebilir. Bu ortaokullarda, ilköğretim okullarında resim-iş sergisi olarak yapılabilir. Ancak ilkokullarda derslikte ya da okul içinde bir resim köşesi oluşturulmalıdır. Seçilen resimler burada sergilenmelidir. Bu, ya her hafta ya da her konu bittiğinde olmalıdır. Okul sergisi ise yıl sonunda bir hafta yapılabilir. Seçme sırasında, her zaman iyi resimlere yönelmek esastır. Ancak, resminin sergilenmesiyle olumlulaşabileceğine karar verdiğimiz öğrencinin resimleri, iyi olsun olmasın seçilip, sergilenmelidir. İş, resim seçimi öğrencilerle yapılmalıdır. Değer yargılarındaki gelişim görülür. Neden bu resmi seçtiği hakkında konuşturulabilir. Ancak son seçimi kendinizin yapacağı açıklanmalıdır. Öğrencinin seçimiyle, öğretmenin seçimi aynı olduğunda, öğrenci kutlanmalıdır.

Yarışmaların spor yarışmaları dışında eğitici yararı hemen hemen yoktur. Ancak resim yarışmalarından size uygun olanlara katılmanız, çalışmaları geliştirmek yoğunlaştırmak yönünden uygundur. Katıldığımız yarışma sonuçları hakkında, öğrencilere bilgi verilmelidir. Resim iş sergisi mutlaka açılmalıdır. Karne döneminde olamıyorsa, ders yılı sonunda yapılabilir. Serginin duyurusu için basın yayından, afiştten yararlanmalıdır. Sergileme için sergi panoları yoksa, duvarlara zarar vermemek için, büyük

boy patron kağıtlarından yararlanılabilir. Sergiye, ilkokullarda tüm sınıfların katılımı sağlanmalıdır. Olamıyorsa hazır olan tek sınıf ya kendi dersliğinde ya da okulun uygun bir alanında sergi yapmalıdır. Görülecektir ki, öğrencinin mutluluğu olağanüstü büyük olacaktır. Okulda açılan sergide, başarılı on öğrenciye özendirmek için birer minik ödül verilebilir. Ödül olmazsa bile, tören yapılarak, okul müdürü tarafından öğrencilerin önünde "başarılar dilerim" denmesi yeterlidir. Bu sergilerde işlere ve resimlere fiyat konabilir. Gelir öğrencinin ya da okulun olabilir. Gelir konusunda, karar öğrencinin olmalıdır. Sergi sonunda resimler, işler işe yaramalıdır. Güzel örnekler okulda sürekli sergilenebilir. Resimlerin, işlerin üzerinde şu bilgiler olmalıdır: Resmi yapanın adı, yaşı, sınıfı, numarası, okulu, resmin konusu, yapıldığı yıl. Bu bilgiler bir etikete yazılıp, iş bittiği an üzerine konmalıdır. Sergi ya da yarışmalar için kolaylıktır. Seçilen resimler, işler öğrenciden alınarak sergiye dek okulda saklanmalıdır.

Resim iş dersinin ortamı sessiz olmalıdır. Bu en az sessizlik ise, müziğin az sesli olmasıyla sağlanabilir. Teorik bilgileri ezberletmek, zaman kaybıdır. Bu bilgiler not aldırılıp uygulatılırsa; hem kolay kavranacaktır hem de öğretmenin işi kolaylaşacaktır. Sınıf öğretmenleri, öğrenciyi sınıfta bırakmamalıdır. Yıl kaybının öğrenciye verdiği yıkımları silmek, en zordur. Branş öğretmeni olarak resim öğretmeni de öğrenciyi bütün olarak değerlendirmelidir. Bu arada resim dersini sabote eden, araç, gereci getirmeyen, başkalarının araç gerecini, resmini bozan vb. öğrenciler için; sınıf öğretmeni, yöneticiler, veli ile görüşerek önlem almalıdır. Eğitimde en kolay yol, öğrenciyi başarısız sayarak sınıfta bırakmaktır. Derslikte, bahçede ya da başka bir yerde adaleti sağlayabilen, sağlamaya çabalayan öğretmen, başarmadaki en önemli adımı atmış demektir. Öğrencilerinizin zekalarıyla ilgili kararlarınızı, bir başka öğrencinize açıklamayınız. Bu gibi kararlarınızı, özellikle yavaş öğrenen öğrencilerinizin yüzüne de söylemeyiniz. Hele bu bir kızgınlık anınızda ise, hiç olmamalıdır. Geri zekalı, aptal, vb. sözlerin eğitimde yeri yoktur. Gerçekte bu kararlar uzmanlara bırakılmalıdır. Bir problem varsa uzmanına göndermelidir. Öğretmen böyle bir konunun uzmanı olabilir. Bu durumda sorun kolayca çözülür. Öğretmen uzmanı değilse, uzmana ulaşılamıyorsa, en doğru çözüm hoşgörüdür. Çünkü; "her

bireyin zeka yaşına, fiziksel gelişimine ortamına uygun başarı göstereceğini; bu başarısının ise ayrı derslerde ve alanlarda olacağını" öğretmenbilir. Bu bağlamda, eğer başarı yoksa, başarısızlık hastalığıdır. Yıl içinde aksaklıklar varsa ya da önemli görülen maddeler not alınır, sonraki yıl yapılacak çalışmalara kolaylık olacaktır.

Ortaöğretimde, resim, iş dersleri ile ilgili yapılacakları zümre toplantısında mutlaka tartışınız. Birbirimize öğreteceklerimiz mutlaka vardır. Eğitimcinin, eğiteceği kişiye söylemesi gereken ise kısaca, "yapma değil yap" olmalıdır. Tüm bu önerilere, öğretmenin katacağı çok şey olacaktır. Çünkü, her öğretmenin kendine has yolları, yöntemleri vardır (Sağlam, 1993: s;27).

Kısacası öğretmenin yaklaşımı şöyle olmalıdır:

1. Öğrencinin özgün ve bağımsız olarak çalışmasını sağlamalıdır.
2. Öğrencinin çalışmalarında düzeltme yapmamalı, çizerek göstermemelidir.
3. Dergi, kitap gibi kaynaklara bakarak resim yapmasını önlemelidir.
4. Öğrenciye cesaret vermeli, çekingenlikten kendine güvensizlikten kurtarmalıdır.
5. Kopyacılığın değil, düzgün çalışmaların en değerlisi olduğu fikrini vermelidir.
6. Çocuğun coşkuyla çalışmasını engelleyecek sert tavırlardan kaçınmalıdır.
7. "İstedığınız resmi yapın" diyerek çocukları başı boş bırakmamalıdır.
8. Çocukların düzeyini zorlayıcı çalışmalar yaptırmamalıdır. .
9. Yaratıcılığı geliştirmek, resimden zevk almasını sağlamak için olabildiğince çeşitli araç gereç kullandırmalıdır.
10. Grup çalışmalarına yer vermelidir.
11. Konuları, bir öykü anlatır gibi kahramanların karakteristik özelliklerini vurgulayarak vermelidir.
12. Plan, kroki gibi çalışmaların dışında cetvel, pergeli kullanılmamalıdır.

13. Çocuğu sıkacak, sabrını zorlayacak türden (kağıtları küçük yırtma, yapıştırma, küçük kareli kağıtlara halı, kilim çizme gibi) çalışmalar yaptırmamalıdır (T.C Milli Eğitim Bakanlığı İlköğretim Genel Müdürlüğü Resim İş Öğretmen Klavuzu, 1997).

Aileler ve öğretmenler, çocuklara hata yapma özgürlüğü vererek ve onların fikirlerine saygı duyarak çocuklara yaratıcı düşünmeyi öğretebilirler. Bir problemi yaratıcı bir biçimde çözmek için çocukların genel bazı çözümleri değişik ve çeşitli perspektiflerden görebilmeleri gerekir. Eğitim ortamı içerisinde öğrenci kendini özgür hissetmeli, düşüncelerini rahatça ifade edebilmelidir. Öğretmen mantığa ters düşen fikirlerin de destekçisi olmalıdır. Yeni düşünce üretmeye engel olan kültürel normların etkisini azaltıcı etkinliklerde bulunmalıdır. Eğitim ortamları bireyin yaratıcı davranışlarını geliştirecek şekilde düzenlenmelidir. Öğrencinin problemin farkına varmasına, onu anlayıp sınırlamasına, denenceler kurmasına ve diğer kişilerle birlikte çalışmasına imkân verecek bir eğitim ortamı olmalıdır. Öğrencinin yeni düşünceler, yeni kurallar, yeni sistemler üretmesini engelleyecek kültürel değişkenler ortadan kaldırılmalıdır. Öğrenciler eğitim ortamı içerisinde sürekli desteklenip cesaretlendirilmelidir. Çünkü yaratıcılık; bilişsel, duyuşsal ve devinsel bir kültürel etkinlik sonucu ortaya çıkabilir. Korku ve ceza yaratıcılığı engellemektedir. Öğrenciler zaman zaman ödüllendirilmelidir (Sönmez,1995).

Ebeveyne düşen görevler aşağıda maddeler halinde belirtilmiştir.

*Çocuklarda yaratıcılık yeteneğinin geliştirilmesi için ebeveynin yapacaklarının en başında, çocuğu olduğu gibi kabul etmek ve potansiyelinden tam olarak haberdar olmak gelmektedir. Yaratıcılık desteklenebilir, ancak, yaratıcılık, ebeveynin kendisinin yapamadıklarını çocuğa yaptırmak demek değildir. Bu nedenle, siz origamiden çok hoşlandığınız için, çocuğunuzun ince motor becerileri gelişmeden ya da onun sıkıldığını fark etmeden böyle bir etkinliği sürdürmeye çalışmanız, iyi sonuçlar veremeyebilir.

*Hayal kurmak, yeni bir şeyler tasarlamamanın ve doğal olarak da yaratmanın ilk adımıdır. Dolayısıyla hayal kurmanın desteklenmesi, hatta

ebeveynlerin çocuklarıyla birlikte hayaller kurması, yenilikçi düşünceye temel oluşturacağı gibi, yetişkin olduklarında da bu özelliklerini kullanarak hayatla ilgili motivasyonlarını yüksek tutmalarına yardımcı olabilir.

*Yaratıcılığın, daha somut anlamda desteklenmesi, resim, boya, kağıt kalem işleriyle gerçekleşirken, bunların çocuğun günlük hayatının içinde yer bulması önemlidir. Örneğin resimleriyle odasının duvarlarını kaplamak, yaptığı kağıttan kalemligi masanızda kullanmak gibi. Aksi halde, “yaratmak” suni bir ortamda kullanılmak üzere saklanan becerilere dönüşür. Oysaki yaratıcılık, günlük hayatımızın içinde yer alırsa, hem yeni yaratma etkinliklerini olumlu etkiler, hem de değer kazanır.

*Sinema, tiyatro, gezi, müzeler, sarayları ziyaret etme gibi etkinlikler, çocuğun hem kültürel açıdan zenginleşmesini sağlar hem de yaratıcılığın kültüre yaptığı katkıları görmesi açısından yardımcı olur.

*Hikaye okurken başını, sonunu, devamını tahmin etmesini istemek, bildik eşyalar üzerinden “sence bu başka bir şey olsa ne olurdu?” gibi soru cevap oyunları oynamak, sosyal durumlarda bulduğu çözüm yollarına “başka ne yapabilirsin?” gibi alternatif üretmesini sağlamak, bireysel çabasıyla ortaya koyduğu –“yarattığı”- ürünü/etkinliği desteklemek önemlidir.

*Sizin de ebeveyn olarak, yaratıcılık konusunda model olmanız, günlük hayatınızın içinde bunu vurgulamanız yaratıcılığın bir değer olarak da verilmesi konusunda yardımcı olabilir.

Okul ortamında:Öğrenme ortamının yaratıcılığa izin verebilmesi için temel ilke esnekliktir. Esnek bir eğitim sistemi içinde, çocuğun yaratıcı fikirlerinin desteklenmesi, öğrenme ortamına katkıda bulunmasına izin verilmesi, ortamın kendisinin ne kadar yaratıcı olduğuna bağlıdır. Eğer çocuk yaratıcı olmanın, deneyler, projeler, uygulamalar, araştırmalarla önemsendiği ve değerli olduğu mesajının verildiği bir ortamda eğitim alırsa, kendi de yaratıcılık becerilerini kullanacaktır. Böylece aynı sporda olduğu gibi, çalışan kaslar da zaman içinde güçlenecek ve daha sık kullanılacaktır.

Bu noktada, temel rol sisteme ve öğretmene düşüyor gibi görünse de, okulda verilen bilgi ve beceriler ev ortamında desteklenir ve yaratıcı ek desteklerle çeşitlenirse, çocuk da bu beceriyi, diğer alanlara ve hayatının

diğer aşamalarına genelleyebilir (Akaygün, 2007).

Çocukları dinlemenin yanı sıra onların hayata bakış açılarıda gözümüze ilişebilir. Bir çocuğun sanat eserine baktığımız zaman onların temasına konsantre oluruz. Ve bu resim ne hakkında diye sorarız. Bu resime saf bir ifadeyle saygı duymalıyız resmi çocuğun görsel diline yakıştırmamalı ve yetişkin yapımı kategorilerdeki temalarla değerlendirmemeliyiz.

Çocukların doğal motivelerini desteklemeli ve onların görsel sanattaki ilgilerini kıpırdatmalıyız. Ursula Kolbenin Rapunzelin Süpermarketi adlı kitabı çocuklarımızı resim konusunda nasıl etkilenip yol göstereceğimiz konusunda bize bazı ilginç tiyolar veriyor. Bunlar aşağıda maddeler halinde belirtilmiştir.

*Çocukların hazzını paylaşmalıyız: Gülümsemek başını sallamak gerçek ilgilerine bakış bunlar belkide onların ihtiyacı olan onaydır.

*Kibarca yeni başlayan bu çocukları doğru fırçayı doğru kaba daldırmalarını yönlendirerek renkleri olabildiğince saf tutmalıyız.

*Kesin olarak bilmeliyiz ki her çocuğun eşit bir şekilde büyüleyici deneyimi vardır. Bu deneyim resimleri ve fırçaları olmaları gereken eski yerine koymaktır.

*Çocukları hangi renkleri oluşturabilecekleri konusunda cesaretlendirmeliyiz.

*Onlara fırçayı nasıl temizleyeceklerini göstermeliyiz. Böylece yaptıkları resmi berbat etmezler.

*Eğer çocuklar yorum isterlerse onlara yapmalıyız. Örneğin; "Maviyi yeşile dönüştürmüşsün." ya da "Bunu yaparken çok zaman harcadın." Bu yorumlar ressamı memnun edecektir.

Onlar bize "Bu yangın arabasını boyamama yardım eder misin?" veya bunun gibi benzer sorular sorarlar. Bu işi bölerek yapmak yardımcı olacaktır. "Hangi yerden başlamak istersin? Tekerlekler." Var olan bir modele bakmaktada fayda vardır.

“Neyi boyayacağımı bilmiyorum.” sorusuna “Renkleri dene ve fırçanın neler yapabileceğini gör ve boyamaya karar verdiğin zaman sana temiz bir parça kağıt veririm.” diye cevap verebiliriz (Matthews,2002).

Çocuklar için IQ fırçaları icat edildi.Çocuklar I/Q fırçası ile çalışmayı çok kolay buldular.Birbirine renk seçme sürecinde yol gösterdiler.Renk seçme süreçlerinde fırça üzerindeki lif optik ışığı bir teyit etme görevi görür.Örneğin; bir çocuk diğerine “Seçtin mi?” diye sorar.Sonra kendi sorusuna kendi cevap vererek fırçanın üzerindeki rengi görür ve “Evet seçtin” der.Ayrıca çocuk mürekkep fikrini iyice anlamış olur.Eğer oyun arkadaşının uzun bir süre aynı yeri boyadığını görürse “Bu mürekkep yeterlidir.” diyebilir (Ryokai, Marti ve Ishii, 2004).

Amerika Birleşik Devletleri'nde May'in (1987) de belirttiği gibi Türk çocuklarının da Amerikalı çocuklar gibi üç boyutlu çalışmaları, resim çalışmalarına tercih ettikleri öğretmenler tarafından belirtilmiştir. Öğretmenlerin üç boyutlu çalışmaların önemini bilmelerine ve çocukların bu tür çalışmalardan zevk almalarına rağmen, Resim-iş programında oldukça az yer alan (her iki kademenin tüm sınıflarında yer alan üç boyutlu çalışmaların diğer resim ve çizim çalışmalarına oranı %14'tür) bu tür çalışmalar %12.1 oranında okulda uygulanmaktadır. Bunun en önemli nedenleri ise sınıfların kalabalık oluşu, atölyelerin veya sınıf ortamlarının bu çalışmaları uygulamaya ve yapılmış işlerin saklanmasına uygun olmayışı ve malzeme yetersizliği olarak belirlenmiştir (Akbayrak, 2008).

Çocuklar önemsedikleri nesnelerle ilgili birçok resim çizebilirler ve seçtikleri renklerle oluşturdukları sanat eseriyle gururlanırlar.Çizdikleri her resmin bir açıklaması ve hikayesi vardır ama onlar bunu sınıf arkadaşlarına veya öğretmenlerine açıklamak için bekleyemezler.Çocuklar hem gerçek olaylar hem de fantazileriyle ilgili hikayeler anlatırlar.Örneğin; canavar bir oğlanı yiyor burda canavarın rengi sarıdır oğlanın rengi ise pembedir.Pembe kendi cilt rengine uygun olduğu için gerçekten alınmıştır (Ryokai, Marti ve Ishii, 2004).

Resimler peri masalları çocukların dil gelişimi için oldukça önemli bir ders örneğidir ve yetişkinlerin bu tip kitapları çocuklara okuması çok önemlidir. Yetişkin kitap okurken çocuklar resmi kafalarında belirler ayrıca isimlerini de öğrenirler. Bu şekilde çocuklar resme bakmaya karşı eğitilirler ismini öğrenirler ve gerçek bir objeyle resim arasındaki ilişkiyi ayırt edebilirler. Aslında bu işlem nadiren bilinçli olarak yapılır bu daha çok bizim sezgilimizle kazandığımız ve anladığımız bir şeydir. Resimli kitapları çocuklara okuyan herkes bilir ki çocukların ilgisini çeken küçük detaylardır. Bu detaylar sayesinde yetişkin ve çocuk arasında sohbetler başlar. Bir boyut ise çocuğun resim veya resimdeki detay hakkındaki kendi yorumudur (Sköld, 2007).

Çocuklar inanılmaz hayal gücüne sahip oldukları için resim yapmak onlar için çok duygulu ve duygu okşayıcı bir deneyimdir. Çocuklar boya fırçalarını aldıkları zaman renklere dalarlar ve süzülürler; renleri değiş tokuş ederler ve süpürürler; bunları kullanarak düz bir parça kağıdı renklendirirler şekillendirirler ve bir oyun yeri haline getirirler. Resim yapmak bütün hislerimizi etkiler vücutlarımızı ve zihnimizi rahatlatır (Matthews, 2002).

2.18. ÇOCUK RESİMLERİNİN GENEL OLARAK YORUMLANMASINDA DİKKAT EDİLMESİ GEREKEN HUSUSLAR

Çocuğun bize kendisini yansıtmaması ve olaylar hakkında duygu ve düşüncelerini ifade etmesinde, yalın bir anlatım aracı olan resmin önemi büyüktür. Resim etkinliğinin aynı zamanda sözsüz dili oluşturması ve bu yolla anlatımın kolay olması, yaşı ve kişilik özellikleri nedeniyle sözlü iletişim kurmakta güçlük çeken çocukları tanımada da önemli bir teşhis aracı olmasını sağlamaktadır. Çocuk resimlerini yorumlarken, dikkat etmemiz gereken bazı önemli noktalar bulunmaktadır. Tek resimden yola çıkarak yapacağımız bir değerlendirme bize hatalı sonuç verebilir. Çocuğun diğer resimlerine de dikkat etmeli ve toplu bir değerlendirme yapılmalıdır. Resim değerlendirmesine başlamadan önce çocuğun genel tutum ve

davranışlarını, içinde yaşadığı psikolojik, sosyo-kültürel ve ekonomik durum, arkadaşlarıyla, kardeşleriyle ilişkileri, okul ve aile içi ilişkileri, çocuğun yaşını, cinsiyetini, ailede kaçınıcı çocuk olduğunu varsa uyum ve davranış sorununun türünü, ailesinin genel özelliklerini, okul başarısını, çocuk hakkındaki genel izlenim ve görünüm, diğer önemli özellikleride göz önünde bulundurulmalıdır. Resim aynı zamanda öğrenilen bir davranıştır. Resim çizmede öğretmen faktörü de önemlidir. Çocuklar resim çizmeyi kendi kendilerine, ailelerinden, öğretmenlerinden veya arkadaşlarından öğrenebilirler. Konu seçimi yapmadan haydi bakalım bize bir resim çiz dediğimizde, çocuk ilgi ve ihtiyaçları doğrultusunda içinde yaşadığı psikolojik duruma uygun ve hayal gücünün de etkisiyle resim çizebilir. Serbest konu verdiğimizde çocuğun çizmiş olduğu resimdeki tema da çok önemlidir. Resim değerlendirilmesi projektif bir tekniktir. Yorumlar, yorumlayana göre değişkenlik gösterebilir (Yavuzer, 1992).

Çalışmaları eleştirirken sanat eğitiminin "Her çocuk beğenilmek ister" gerçeğinden hareket ederek bir yol izlemesi gerekir. Kırıcı eleştiri, notla korkutmak, sert ve otoriter yaklaşımlar çocuğun yaratıcılığını öldürür, dersten ve öğretmenden soğumasına neden olur. Dersin sonunda çalışmalar eleştirilmek üzere sınıf panosuna ya da tahtaya asılır. Burada amaç öğrencileri hem kendi çalışmalarıyla karşı karşıya bırakmak, yaptıklarına bir kez daha bakarak düşüncelerini ve konuşmalarını sağlamak hem de arkadaşlarının çalışmalarını inceleyerek yorumlamaktır. Bu etkinlikte öğretmen çeşitli sorularla çalışmayı yönlendirir. "En güzel resim hangisi?", "En güzel kim yapmış?" şeklindeki sorulardan çok "Kim özenli çalışmış?", "Resim de anlatmak istediklerini anlatabildin mi?", "Daha neler yapmak isterdin?" gibi sorular sormak yerinde olur. Eleştiri sırasında başarısız resimlerde de güzel yerler bulunmalı, öğrencinin cesaretlendirilmesi sağlanmalıdır. Başarılı çalışmaları takdir ederken de seçilen sözlere dikkat edilmeli, abartılı ifadelerden kaçınılmalıdır.

Çocuk resimlerine yetişkin gözüyle bakmak yanlıştır. Onlar doğayı yetişkinler gibi algılamaz. Algılayamadıklarını hayal güçleriyle tamamlarlar. Bu nedenle çocuk resimlerinde gerçeğe uygunluk ve evrensel bir sanat anlayışı aranmaz. Değerlendirme öğrencinin tek bir çalışmasına

bakarak yapılmaz.Öğretmen, çocuğun genel gelişimini dikkate alarak uygun gördüğü zamanlarda çalışmaları değerlendirir.Eğitimci, her öğrenciyi kendi bünyesinde değerlendirmeli, bir başkasıyla veya grupla karşılaştırma yapmamalıdır.Not, öğrenciyi ürküten bir unsur olmamalıdır.

Değerlendirmede aşağıdaki özellikler aranır:

- 1- Çalışmada özgünlük, içtenlik ve duyarlılık var mı?
- 2- Etki altında kalmış mı, kopya, taklit biçimler var mı, yaratıcı mı?
- 3- Estetik elemanlar arasında uyum var mı?
- 4- Çocuğun içinde bulunduğu gelişim basamağı nedir?Çizgisinde ileri ya da geri mi?
- 5- Araç gereci yeterli bir şekilde kullanıyor mu?
- 6- Duygularını gerece aktarmadaki başarısı nedir?
- 7- Temiz ve düzenli çalışmış mı?
- 8- İlgi ve istekli çalışıyor mu?
- 9- Zamanını iyi kulanıyor mu?

(T.C Milli Eğitim Bakanlığı İlköğretim Genel Müdürlüğü Resim İş Öğretmen Klavuzu, 1997: s;26)

BÖLÜM III

YÖNTEM

Bu bölümde araştırmanın modeli, örneklem ve veri toplama araçları ile ilgili bilgilere yer verilmiştir.

3.1. ARAŞTIRMANIN MODELİ

Bu çalışma hem nicel hem de nitel bir çalışma olup, literatür tarama ve çocukların çizdikleri resimleri dış faktörlere bağlı olarak inceleme ve yorumlama şeklinde gerçekleştirilmiştir.

3.2. ÖRNEKLEM

Araştırmanın örnekleminde; Güzelyurt Bölgesindeki Barış İlkokul'u ve Özgürlük İlkokulu'nda bulunan anne babası birlikte olan 25 öğrenci ve anne babası ayrı olan 25 öğrenci oluşturmaktadır. Evrenimizde bulunan 284 öğrencinin 50'si örneklem olarak araştırma kapsamında kullanıldığından, örneklemin evrenin %17.6'sını oluşturduğu görülmektedir.

3.4. VERİ TOPLAMA ARAÇLARI

Araştırmada aşağıda belirtilen veri toplama araçları kullanılmıştır:

1-Çocuğun çizdiği resimler: Gerek boşanmış gerekse de boşanmamış ailelerin çocuklarından ilk olarak ailelerinin resimlerini çizmeleri istenmiştir. Çocuklar resimleri kendi sınıflarında öğretmenlerinin bulunduğu ders ortamında çizdiler. Bir başka gün ise bu kez de kendi istedikleri herhangi bir resim çizmeleri istendi. Yine sınıflarında öğretmenlerinin bulunduğu ortamda bu resimleri de çizip teslim ettiler.

2-Çocuğun öğretmeninden alınan kısa bilgiler: Öğretmenlere çocuk ve aileleri hakkında resimlerin analizinde kullanılmak üzere birtakım sorular sorulmuştur. Toplam yedi soru vardır. Bu sorular çocukların ailevi yaşantıları, okul yaşantıları ve çizdikleri resimler hakkındadır (Sorular Ek-3'de mevcuttur).

3-Kaynaklardaki kitaplardan, okul öğretmenlerinden ve uzman öğretmenlerden resimlerin yorumlanması hakkında yardım alınmıştır.

4.3. VERİ ANALİZİ

Nitel araştırma kapsamında; içerik analizi yapılmıştır. Bu analiz yapılırken konu ile ilgili bir çok kitap, makale ve yapılmış tezlere yer verilmiştir. Bu bağlamda literatürden yardım alınarak çocukların resimleri incelenmiştir. Sınıf öğretmenlerinden ve uzman resim öğretmenlerinden de konu ile ilgili bilgiler alınmıştır.

Nicel araştırma kapsamında; öğretmenlerden çocuklar hakkında alınan bilgiler ve çocukların çizdikleri resimler çerçevesinde yüzdelik oran dağılımları ve ki-kare testleri yapılmıştır. Bu bağlamda çıkan sonuçlar literatür taramasına göre ve ayrıca uzman kişilerin (çocukların resim öğretmenleri ve sınıf öğretmenleri) yardımları ile yorumlanmıştır.

BÖLÜM 4

BULGULAR

4.1. GENEL BULGULAR

Çalışmada çocuklara iki resim çizdirilmiştir. Resimde onlara sunulan olanaklar ve verilen konular çerçevesinde ekteki resimleri çizmişlerdir.

İlk 25 resim boşanmış anne baba çocuklarının resimleri sonraki 25 resim birlikte anne baba çocuklarının resimleridir.

Her çocuk için resim a-b olarak resimlere isim verilmiştir.

4.2. YÜZDELİK ORAN DAĞILIMLARI

Çocuğun Anne Babasının İlişki Durumunun Yüzdelik Oran Dağılımı

	N	%
Boşanmış anne baba	25	50.00
Birlikte anne baba	25	50.00
TOPLAM	50	100.00

Araştırmada olan çocukların %25'inin anne ve babası boşanmıştır.%25'inin ise anne ve babası birlikte yaşıyor.

Çocuğun Resminde Önem Verdiği Karakterin Yüzdelik Oran Dağılımı

	N	%
Anne	24	48.00
Baba	9	18.00
Belli Değil	17	34.00
TOPLAM	50	100.00

Çocuğun hangi karaktere önem verdiğinin ayrımını yaparken çocuğun sınıf öğretmeninden yardım alınmıştır. Araştırmada olan çocukların %48'i annesini belirgin bir şekilde çizmiştir. %18'i babasını belirgin bir şekilde çizmiştir. %34 ise belirgin bir karakteri baskın çizmemiştir. T.C Milli Eğitim Bakanlığı İlköğretim Genel Müdürlüğü Resim İş Öğretmen Klavuzu, 1997' de belirtildiği gibi çocuk resminde hangi karakteri belirgin bir şekilde çiziyorsa o karakter çocuk için baskın karakterdir.

Çocuğun Resmin Genelinde Kullandığı Renk Tonunun Yüzdelik Oran Dağılımı

	N	%
Koyu Renk	5	10.00
Açık Renk	45	90.00
TOPLAM	50	100.00

Koyu renkler karamsarlığı, açık renkler mutluluğu ifade ediyor (T.C Milli Eğitim Bakanlığı İlköğretim Genel Müdürlüğü Resim İş Öğretmen Klavuzu, 1997). Araştırmaya katılan çocukların %10'u karamsarlığı ifade eden koyu renkleri kullandı. %90'ı mutluluğu ve ferahı ifade eden açık

renkleri tercih etmiştir. Burda renklerin kullanımını incelerken çocuğun sınıf öğretmeninden yardım alınmıştır.

Çocuk Resminde Ailesinin Durumunu Yansıtma Şekline Göre Yüzdelik Oran Dağılımı

	N	%
Olduğu gibi	38	76.00
Olmasını istediği gibi	12	24.00
TOPLAM	50	100.00

Burda resmi incelerken çocuğun sınıf öğretmeninden yardım alınmıştır. Çocuğun, ailesinin yaşantısını olduğu gibi mi yoksa ailesini görmek istediği gibi hayal ettiği gibi mi yansıttığı incelenmiştir. Araştırmaya katılan çocukların %76'sı ailesinin durumunu yani yaşantısını gerçekliğiyle olduğu gibi yansıttı. %24'ü ise ailesinin durumunu hayal gücünü kullanarak yani olmasını istediği gibi yansıttı. Burda ailesini olması istediği gibi çizen bu 12 çocuk bulunduğu durumdan memnun değildir ki hayal dünyasındaki resmi çiziyor yani ailesini reddediyor. Bu da çocuğun bulunduğu ortamdan ne kadar rahatsız olduğunu bize belirtiyor olabilir.

Çocuğun Çizdiği Resimler Arasındaki İlişkinin Yüzdelik Oran Dağılımı

	N	%
İlişki var	43	86.00
İlişki Yok	7	14.00
TOPLAM	50	100.00

Çocuklar resimlerini çizerken içinde bulundukları durumu (ailevi veya sosyal) bizlere yansıtıyorlar ve resimlerini tekrarlayarak (aynı figürleri çizerek) çiziyorlar (T.C Milli Eğitim Bakanlığı İlköğretim Genel Müdürlüğü Resim İş Öğretmen Klavuzu, 1997). Burda da çocukların çizdikleri birkaç resime bakılmıştır ve resimler arasındaki bu benzerlikler sınıf öğretmenleri tarafından kontrol edilip çalışmada kullanılmıştır. Araştırmaya katılan çocuklara çizdirilen resimler arasındaki ilişki durumuna bakacak olursak %86'sının resmi arasında ilişki yani benzerlik (figürler arasındaki benzerlikler) var.%14'ünde ise benzerlik görülmedi.

Çocuk Resimlerinde İnsan Figürlerinin Ayrıntılarına Verdiği Yüzdelik Oran Dağılımı

	N	%
Verdi	12	24.00
Vermedi	38	76.00
TOPLAM	50	100.00

Çocuk artık bu yaş ortalamasında (7-9 yaş) şematik devirdedir. Ve bu devirde çocuk çevresindeki insan figürlerinin farkına vararak bu figürleri bize yansıtıyorlar (T.C Milli Eğitim Bakanlığı İlköğretim Genel Müdürlüğü Resim İş Öğretmen Klavuzu, 1997). Çalışmadaki çocukların %24'ü insan figürlerini çizmede özen gösterdi.%76'sı ise resimlerinde figürlerin ayrıntılarına önem göstermedi. Bu konu okuldaki öğretmenleri ile yapılan mülakatta öğretmenlerden gelen geri bildirim şu şekildeydi : "Bu yaştaki çocuklar zaman zaman sıkıldıklarından ya da dikkatlerini toparlayamadıklarından dolayı insan figürlerini eksik çizebiliyor. Örneğin çoğu resimde burun çizilmemiştir.Bu birçok kaynakta güçsüzlüğü ifade etsede (Yavuzer,1992) bize göre doğru değildi." şeklinde olmuştur.

Çocuk Resimlerinde Sayfasını Kullanımının Yüzdelik Oran Dağılımı

	N	%
Bütünüyle	34	68.00
Yarım Sayfa	16	32.00
TOPLAM	50	100.00

Çalışmadaki çocukların %68'i sayfanın tamamını kullanarak kendine olan güven ve inanç duygusunu gösterdi.%32'si ise çekimserliği güvensizliği göstererek sayfanın tamamını kullanmadı. Yavuzer 1992'de; çocuktaki güvensizliği belirten resimlerde çocuğun kağıdın tamamını kullanmadığına değinmiştir. Bu çalışmada da 16 tane çocuk (%32) kağıdın tamamını kullanmadı. Bu çocuğun çevresine olan güvensizliği ifade ediyor olabilir.

Çalışmadaki Çocukların Cinsiyetlerinin Oran Dağılımı

	N	%
Kız	22	44.00
Erkek	28	56.00
TOPLAM	50	100.00

Çalışmada %44 kız, %56 erkek öğrenci bulunuyor. Bu oran seçilen örneklemdeki orandır.Yani seçilen öğrencilerin 22 tanesi kız ve 28 tanesi erkek öğrenci olduğu için bu sonuç çıkmıştır.

Çalışmadaki Çocukların Yaş Ortalamalarının Oran Dağılımı

	N	%
7 Yaş	8	16.00
8 Yaş	25	50.00
9 Yaş	17	34.00
TOPLAM	50	100.00

Çalışmada %16 öğrenci 7 yaşında, %50 öğrenci 8 yaşında, %34 öğrenci de 9 yaşındadır. Burda seçilen örnekleme, tüm yaşlardaki çocukların aynı sayıda olmamasından dolayı bu oran dağılımı çıkmıştır.

4.3. Kİ-KARE TESTİ SONUÇLARI

Tablo 1. Boşanmış ve birlikte olan ailelerin çocuklarının resimlerdeki baskın karakter ile olan ilişkilerinin Kİ-Kare (X^2) testi

Ailenin Durumu		Çocuğun Resimdeki Baskın Karakteri				Chi-Square(X^2)	Asymp-Sig(P)
		Anne	Baba	Belli Değil	Toplam		
Boşanmış	N	12	6	7	25	1.529	.465
	%	48.00	24.00	28.00	100.00		
						1.552	.460
Birlikte	N	12	3	10	25	.220	.639
	%	48.00	12.00	40.00	100.00		
Toplam	N	24	9	17	50	P>.05	
	%	48.00	18.00	34.00	100.00		

Boşanmış ve birlikte olan ailelerin çocuklarının resimlerdeki baskın karakterlere bakıldığı zaman ($X^2 = 1,529$, $p = .465$) resimlerdeki baskın karakterler arasında istatistiksel anlamda fark olmadığı görülmüştür.

Buna göre anne ve babası boşanmış olan çocukların resimlerdeki baskın karakterleri %48,0 (12 kişi) annesi, %24,0 (6 kişi) babasının ve % 28,0 (7 kişi)'sinin belli olmadığı saptanmıştır.

Anne ve babası birlikte olan çocukların resimlerdeki baskın karakterleri %48,0 (12 kişi) anne, %,12,0 (3 kişi), babasının ve % 40,0 (10 kişi)'sinin belli olmadığı saptanmıştır.

T.C Milli Eğitim Bakanlığı İlköğretim Genel Müdürlüğü Resim İş Öğretmen Klavuzu, 1997' de de belirtildiği gibi çocuk resminde hangi karakteri belirgin bir şekilde çiziyorsa o karakter çocuk için baskın karakterdir. Resimler uzman görüşler alınarak yorumlandığında ve kaynaklar incelendiğinde çocukların annelerine verdikleri önemin daha fazla olduğu anlaşılmıştır. Anne babası ayrı çocukların % 48'i anneye önem verirken, % 24'ü babasına önem vermiştir.% 28'inin resminde ise baskın

karakter belli değildir. Bu oranda annenin resimlerde baskın olmasının nedeni ayrılan anne babaların çocuklarının genellikle annede kalmalarından ve babanın sadece belirli günlerde çocuklarını görmelerinden dolayı olabilmektedir. Anne babası birlikte olan çocukların % 48'i annesine, % 12'si babasına önem vermiştir. %40'ının resminde ise baskın karakter belli değildir. Bu birlikte olan ailelerde de annenin baskınlığını gösterirken, %40'lık baskın karakterin belli olmadığı oranda da; birlikte ailelerin çocuklarının anne baba ayrımını yapamadıklarını yani her iki ebeveynin de çocukta olan baskınlığını ve çocukla olan birlikteliğin önemini vurguluyor olabilmektedir.

Tablo 2. Boşanmış ve birlikte olan ailelerin çocukları resimlerde kullandığı renkler arasındaki ilişkiye yönelik Ki-Kare (X^2) testi

Ailenin Durumu		Çocuğun Resimde Kullandığı Renkler			Chi-Square(X^2)	Asymp-Sig(P)
		Koyu	Açık	Toplam		
Boşanmış	N	4	21	25	2.00	.157
	%	16.00	84.00	100.00		
					2.128	.145
Birlikte	N	1	24	25	1.960	.162
	%	4.00	96.00	100.00		
Toplam	N	5	45	50	P>.05	
	%	10.00	90.00	100.00		

Boşanmış ve birlikte olan ailelerin çocuklarının resimlerdeki kullandığı renklere bakıldığı zaman ($X^2 = 2,000$, $p = .157$) resimlerde kullanılan renkler arasında istatistiksel anlamda fark olmadığı görülmüştür.

Buna göre anne ve babası boşanmış olan çocukların resimlerde kullandığı renkler %16,0 (4 kişi) koyu renkler, %84,0 (21 kişi) açık renkleri (kişi)'sinin belli kullandığı saptanmıştır.

Anne ve babası birlikte olan çocukların resimlerde kullandığı renklere bakacak olursak %4,0 (1 kişi) koyu renkler, %,96,0 (24 kişi)'nin açık renkler kullandığı saptanmıştır.

Yavuzer 1992'de koyu renklerin kullanımının ifadesi "çözümlemeyen sorunlar ve karamasarlık" 'dır diyor. Bu çalışmada çocukların %90'ı açık renkleri, %10'u koyu renleri kullandı. İstatistiksel anlamda bir fark görülmesi de boşanmış aile çocuklarının %16'sı koyu rengi kullanırken, birlikte anne baba çocuklarının sadece % 4'ü koyu renkleri kullandı. Bu da anne babası ayrı olan çocukların, birlikte olan anne babaların çocuklarına göre daha karamsar ve daha sıkıntılı olduklarını gösteriyor olabilmektedir.

Tablo 3. Boşanmış ve birlikte olan ailelerin çocuklarının resimlerde yaşantılarını nasıl yansıttığına dair ilişkilerinin Kİ-Kare (X^2) testi

Ailenin Durumu		Çocuğun Resimde Yaşantısını Nasıl Yansıttığı			
		Gerçekliğiyle	Hayal Gücüyle	Toplam	Chi-Square(X^2) Asymp-Sig(P)
Boşanmış	N	16	9	25	3.947 .047
	%	64.00	36.00	100.00	
					4.091 .043
Birlikte	N	22	3	25	3.868 .049
	%	88.00	12.00	100.00	
Toplam	N	38	12	50	P<.05
	%	76.00	24.00	100.00	

Boşanmış ve birlikte olan ailelerin çocuklarının resimlerde yaşantılarını nasıl yansıttığına bakıldığı zaman ($X^2 = 3,947$, $p = ,047$) resimlerde yaşantısını yansıttığı arasında istatistiksel anlamda fark olduğu görülmüştür.

Buna göre anne ve babası boşanmış olan çocukların resimlerde yaşamlarını yansıtmaları %64,0 (16 kişi) gerçeklikle, %36,0 (9 kişi) hayal gücü ile yaşantısını yansıttığı saptanmıştır.

Anne ve babası birlikte olan çocukların resimlerdeki resimlerde yaşamlarını yansıtmaları %88,0 (22 kişi) gerçekliğiyle, %,12,0 (3 kişi), hayal gücü ile yaşantısını yansıttığı saptanmıştır.

7-9 yaş arası olan çocuklar şematik devir çocuklarıdır. Bu devirdeki çocukların çevrenin bir parçası olma bilincine vardıkları için toplumla ilişki görülür (T.C Milli Eğitim Bakanlığı İlköğretim Genel Müdürlüğü Resim İş Öğretmen Klavuzu, 1997). Yani bulunduğu ortamın resimlerini çizmektedir. Bu çalışmada da % 64 boşanmış aile çocukları ailesini olduğu gibi yani anne babasını ayrı çizerken, % 36'sı hayal gücünü kullandı. Yani annesi ile babasını aynı ortamda çizdi (Resim 19A), babasının annesine çiçek verdiğini çizdi (Resim 5B) veya annesi onu hiç okula getirmemesine rağmen annesinin onu okula getirirken çizmesi (Resim 24A) gibi. Resim öğretmenlerine göre; bu çocuğun bulunduğu ortamdaki rahatsızlığının ya da

mutluzluğunun ifadesidir. (Bu yorumlar çocuğun sınıf öğretmeninden ve resim öğretmeninden yardım alınarak yapılmıştır.)

Çizim ve Resim Yorumları

Yak

8

24.10

Tablo 4. Boşanmış ve birlikte olan ailelerin çocuklarının iki resim arasındaki ilişkinin Ki-Kare (X^2) testi

Ailenin Durumu		Çizilen İki Resim Arasındaki İlişki				Chi-Square(X^2)	Asymp-Sig(P)
		Var	Yok	Toplam			
Boşanmış	N	19	6	25		4.153	.042
	%	76.00	24.00	100.00			
						4.545	.033
Birlikte	N	24	1	25		4.070	.044
	%	96.00	4.00	100.00			
Toplam	N	43	7	50		P<.05	
	%	86.00	14.00	100.00			

Boşanmış ve birlikte olan ailelerin çocuklarının çizdikleri iki resim arasındaki ilişkiye bakıldığı zaman ($X^2 = 4,153$, $p = .042$) resimlerde yaşantısını yansıttığı arasında istatistiksel anlamda fark olduğu görülmüştür.

Buna göre anne ve babası boşanmış olan çocukların çizdiği iki resim arasındaki ilişkide %76,0 (19 kişi) ilişki olduğu, %24,0 (6 kişi) 'nın ise çizdiği iki resim arasında ilişki olmadığı saptanmıştır.

Anne ve babası birlikte olan çocukların çizdiği iki resim arasındaki ilişkide %96,0 (24 kişi) ilişki olduğu, %,4,0 (1 kişi), 'nın ise çizdiği iki resim arasında ilişki olmadığı saptanmıştır.

7 - 9 yaş arası olan çocuklar şematik devir çocuklarıdır. Bu devirdeki çocukların çizdiği resimlerdeki figürlerde tekrar vardır (T.C Milli Eğitim Bakanlığı İlköğretim Genel Müdürlüğü Resim İş Öğretmen Klavuzu, 1997) Yani çocukğun çizdiği resimlerinde benzerlikler vardır. Boşanmış aile çocuklarının % 24'ünde benzerlik yok iken, birlikte aile çocuklarının sadece % 4'ünde çizdiği resimlerde benzerlik yoktur. Bu da yine boşanmış aile çocuklarının içinde bulunduğu psikolojik karmaşayı ve dengesizliği göstermektedir.

Tablo 5. Boşanmış ve birlikte olan ailelerin çocuklarının resimlerde ayrıntıya (insan figürlerinde el, kol, kaş, burun gibi ifadelere) önem verip vermemelerine dair ilişkilerinin Ki-Kare (X^2) testi

Ailenin Durumu		Çocukların Resimlerde Ayrıntıya Önem Vermeleri			
		Evet	Hayır	Toplam	Chi-Square(X^2) Asymp-Sig(P)
Boşanmış	N	4	21	25	1.754 .185
	%	16.00	84.00	100.00	
					1.781 .182
Birlikte	N	8	17	25	1.719 .190
	%	32.00	68.00	100.00	
Toplam	N	12	38	50	P>.05
	%	24.00	76.00	100.00	

Boşanmış ve birlikte olan ailelerin çocuklarının insan figürlerinde ayrıntıya önem verip vermediğine bakıldığı zaman ($X^2 = 1.754$, $p = .185$) arasında istatistiksel anlamda fark olmadığı görülmüştür.

Buna göre anne ve babası boşanmış olan çocukların resimlerde insan figürlerini yansıtmaları %16,0 (4 kişi) yansıttı, %84,0 (21 kişi) insan figürlerine önem vermedi.

Anne ve babası birlikte olan çocukların resimlerde insan figürlerini yansıtmaları %32,0 (8 kişi) yansıttı, %68,0 (17 kişi) insan figürlerine önem vermiştir.

Çocuk 7 -9 yaşta şematik deviredir. Ve bu devirde çocuk çevresindeki insan figürlerinin farkına vararak bu figürleri bize yansıtıyorlar (T.C Milli Eğitim Bakanlığı İlköğretim Genel Müdürlüğü Resim İş Öğretmen Klavuzu, 1997). Ancak bazı çocuklar insan figürlerindeki tüm ayrıntılara önem verirken bazı çocuklar önem vermemiştir. Boşanmış aile çocuklarının % 84'ü ayrıntıya önem vermez iken, birlikte aile çocuklarının % 68'i önem vermedi. Yani boşanmış aile çocuklarının bu devirde göstermeleri gereken özelliklerinden olan figürlere önem vermeleri birlikte aile çocuklarına göre daha düşüktür. Ancak çalışma yapılan okullardaki öğrencilerin büyük bir kısmı burun figürünü eksik çizdiler ya da bir resimde figürü çizselerde diğer

resimde çizmeyen çocuklar oldu. Burunun çizilmemesi güçsüzlüğün ifadesi olsa da okul öğretmenleri bunu kabul etmediler. Çünkü bu yaştaki çocukların “dikkatsizliklerinden, yanındaki çocuğun resmini kopya etmek istediğinden ya da sıkılmasından” dolayı çizmemiş olabileceklerinden bunu kabul etmemektedirler.

Tablo 6. Boşanmış ve birlikte olan ailelerin çocuklarının çizdikleri resimlerde sayfayı kullanmaları arasındaki ilişkinin Ki-Kare (X^2) testi

Ailenin Durumu		Çocuğun Resimde Sayfayı Kullanımı				Chi-Square(X^2)	Asymp-Sig(P)
		Tam Sayfa	Yarım Sayfa	Toplam			
Boşanmış	N	15	10	25		1.471	.225
	%	60.00	40.00	100.00			
						1.482	.223
Birlikte	N	19	6	25		1.441	.230
	%	76.00	24.00	100.00			
Toplam	N	34	16	50		P>.05	
	%	68.00	32.00	100.00			

Boşanmış ve birlikte olan ailelerin çocukların sayfayı nasıl kullandığına bakıldığı zaman ($X^2 = 1,471$, $p = .225$) tam sayfa kullananlar ile yarım sayfa kullananlar arasında istatistiksel anlamda fark olmadığı görülmüştür.

Buna göre anne ve babası boşanmış olan çocukların resim yaparken tam sayfa kullananların %60,0 (15 kişi), %40,0 (10 kişi)'nin yarım sayfa kullandığı saptanmıştır.

Anne ve babası birlikte olan çocukların çocukların resim yaparken tam sayfa kullananların %76,0 (19 kişi), %,24,0 (6 kişi), yarım sayfa kullandığı saptanmıştır.

Yavuzer 1992'de; çocuktaki güvensizliği belirten resimlerde çocuğun kağıdın tamamını kullanmadığına değinmiştir. Bu çalışmada da 16 tane çocuk (%32) kağıdın tamamını kullanmadı. Bu çocuğun çevresine olan güvensizliği ifade ediyor olabilir. Ayrıca boşanmış aile çocuklarının % 40'ı sayfanın tamamını kullanmazken, birlikte aile çocuklarının sadece % 24'ü sayfanın tamamını kullanmadı. Bu da boşanmış aile çocuklarının güven eksikliği olduğunu belirtmektedir.

Tablo 7. Boşanmış ve birlikte olan ailelerin çocuklarının cinsiyetleri arasındaki ilişkinin Ki-Kare (X^2) testi

Ailenin Durumu		Cinsiyet			Chi-Square(X^2)	Asymp-Sig(P)
		Kız	Erkek	Toplam		
Boşanmış	N	7	18	25	5.195	.023
	%	28.00	72.00	100.00		
					5.295	.021
Birlikte	N	15	10	25	5.091	.024
	%	60.00	40.00	100.00		
Toplam	N	22	28	50	P>.05	
	%	44.00	56.00	100.00		

Boşanmış ve birlikte olan ailelerin çocuklarının resimlerde yaşantılarını nasıl yansıttığı ile cinsiyetlerine bakıldığı zaman ($X^2 = 5,195$, $p = ,023$) istatistiksel anlamda fark olmadığı görülmüştür.

Buna göre anne ve babası boşanmış olan çocukların cinsiyeti kız olan %28,0 (7 kişi), %72,0 (18 kişi) erkek olduğu saptanmıştır.

Anne ve babası birlikte olan çocukların cinsiyeti kız olan %60,0 (15 kişi), %,40,0 (10 kişi), erkek olduğu saptanmıştır.

Birlikte ve boşanmış anne baba çocuklarını seçerken; boşanmış anne baba çocuklarının kız ve erkek sayıları eşit seçilmemiştir. Aynı şekilde birlikte anne baba çocuklarını kız ve erkek sayıları eşit seçilmemiştir. Bundan dolayı bu fark çıkmıştır.

Tablo 8. Boşanmış ve birlikte olan ailelerin çocuklarının yaşları ile ilişkisinin Ki-Kare (X^2) testi

Ailenin Durumu		Yaş				Chi-Square(X^2)	Asymp-Sig(P)
		7	8	9	Toplam		
Boşanmış	N	5	17	3	25	10.858	.004
	%	20.00	68.00	12.00	100.00		
Birlikte	N	3	8	14	25	7.084	.008
	%	12.00	32.00	56.00	100.00		
Toplam	N	8	25	17	50	P<.05	
	%	16.00	50.00	34.00	100.00		

Boşanmış ve birlikte olan ailelerin çocuklarının resimlerde yaşantılarını yansıtmaları ile yaşları arasındaki ilişkiye bakıldığı zaman ($X^2 = 10,858$, $p = ,004$) istatistiksel anlamda fark olduğu görülmüştür.

Buna göre anne ve babası boşanmış olan 7 yaşındaki çocukların resimlerde yaşamlarını yansıtmaları %20,0 (5 kişi); %68,0 (17 kişi)'nin 8 yaşında, %12,0 (3 kişi)'nin 9 yaşında olduğu saptanmıştır.

Anne ve babası birlikte olan 7 yaşındaki çocukların resimlerde yaşamlarını yansıtmaları %12,0 (3 kişi), %32,0 (8 kişi)'nin 8 yaşında, %56,0 (14 kişi)'nin 9 yaşında olduğu saptanmıştır.

Çalışmada seçilen çocukların yaşlarına bakıldığında istatistiksel anlamda fark çıksada aslında seçilen örneklem nedeni ile çıkan bir farktır.Çünkü seçilen örneklemde çocukları belirlerken yaş dikkate alınmadı yani 7, 8 ve 9 yaş boşanmış ve birlikte ailelerin çocuk sayıları eşit değildir.Çalışmada çocukları 8 yaşında olan boşanmış aile çocukları daha fazladır.Burda bu farklı bir çalışmada inceleme konusu olabilir.

BÖLÜM 5

SONUÇ VE ÖNERİLER

Bu bölümde çalışmanın sonuçlarına ve önerilere yer verilmektedir.

5.1. SONUÇLAR

1. Çocukların yaşları küçük olsada anne baba arasındaki huzursuzluğu ve sıkıntıyı yaşıyorlar.Çocuk yaşantısını resmine döküyor.Çalışmada çocuk resmini çizerken öğretmenleri de onlara sorular sorular ve bu sorulara resmine bakarak masal anlatır gibi çocuk resmini yani aslında yaşantısını anlatıyor.Çalışmada; sınıfta çocuk bu konuşmasını öğretmeni ile bire bir olduğu zaman yapıyor ve resmini kendi anlatıyor.Ancak çocuk öğretmenine kendini yakın hissettiği için bu şekilde kendi resmini yorumluyor.Çalışma esnasında anne babası ayrı olan çocukların büyük bir çoğunluğu öğretmeninden hariç kimseye resmini yorumlamıyordu.Bazı anne babası ayrı olan çocuklar aile resmini çizmekten kaçındı.Öğretmen ev ödevi olarak aile resmini çocuğa verdi, fakat çocuk bu resmini öğretmenine 1 hafta geçmesine rağmen getirmede.Ayrıca sınıfta aile resmi çizecekleri zaman anne babası ayrı olan çocukların bir kısmı da sorun çıkarmaya, huzursuzluk çıkarmaya başlamıştı.Sınıf öğretmenlerine göre; bu çocuğun içinde bulunduğu tranvayın göstergesidir.
2. Araştırmada olan çocukların %48'i annesini belirgin bir şekilde çizmiştir. %18'i babasını belirgin bir şekilde çizmiştir.%34 ise belirgin bir karakteri baskın çizmemiştir. Burda ailelerde annenin baskınlığını gösteriyor olabilir.Ki-kare testinde çıkan sonuçta ise; boşanmış ve birlikte olan ailelerin çocuklarının resimlerdeki baskın karakterlere bakıldığı zaman ($X^2 = 1,529$, $p = ,465$) resimlerdeki baskın karakterler arasında istatistiksel anlamda fark

olmadığı görülmüştür. Buna göre anne ve babası boşanmış olan çocukların resimlerdeki baskın karakterleri %48,0 (12 kişi) annesi, %24,0 (6 kişi) babasının ve % 28,0 (7 kişi)'sinin belli olmadığı saptanmıştır. Anne ve babası birlikte olan çocukların resimlerdeki baskın karakterleri %48,0 (12 kişi) anne, %,12,0 (3 kişi), babasının ve % 40,0 (10 kişi)'sinin belli olmadığı saptanmıştır.

T.C Milli Eğitim Bakanlığı İlköğretim Genel Müdürlüğü Resim İş Öğretmen Klavuzu, 1997' de de belirtildiği gibi çocuk resminde hangi karakteri belirgin bir şekilde çiziyorsa o karakter çocuk için baskın karakterdir. Resimler uzman görüşler alınarak yorumlandığında ve kaynaklar incelendiğinde çocukların annelerine verdikleri önemin daha fazla olduğu anlaşılmıştır. Anne babası ayrı çocukların % 48'i anneye önem verirken, % 24'ü babasına önem vermiştir. % 28'inin resminde ise baskın karakter belli değildir. Bu oranda annenin resimlerde baskın olmasının nedeni ayrılan anne babaların çocuklarının genellikle annede kalmalarından ve babanın sadece belirli günlerde çocuklarını görmelerinden dolayı olabilmektedir. Anne babası birlikte olan çocukların % 48'i annesine, % 12'si babasına önem vermiştir. %40'ının resminde ise baskın karakter belli değildir. Bu birlikte olan ailelerde de annenin baskınlığını gösterirken, %40'lık baskın karakterin belli olmadığı oranda da; birlikte ailelerin çocuklarının anne baba ayrımını yapamadıklarını yani her iki ebeveynin de çocukta olan baskınlığını ve çocukla olan birlikteliğin önemini vurguluyor olabilmektedir.

3. Araştırmaya katılan çocukların %10'u karamsarlığı ifade eden koyu renkleri kullandı. %90'ı mutluluğu ve ferahı ifade eden açık renkleri tercih etmiştir. Bu da ailelerde ki yaşantılar ne olursa olsun bu yaş grubundaki çocukların büyük bir kısmı renk tercihi yaparken canlı renkleri kullanıyorlar ve yaşantılarının karamsarlığını kullandıkları renge bakılarak yansıtmıyor diyebiliriz. Ki-kare testine bakılacak olursa; boşanmış ve birlikte olan ailelerin çocuklarının resimlerdeki kullandığı renklere bakıldığı zaman ($\chi^2 = 2,000$, $p = ,157$) resimlerde kullanılan renkler arasında istatistiksel anlamda fark olmadığı görülmüştür. Buna göre anne ve babası boşanmış olan çocukların resimlerde kullandığı renkler %16,0 (4 kişi) koyu renkler, %84,0 (21 kişi)

açık renkleri kişi)'sinin belli kullandığı saptanmıştır. Anne ve babası birlikte olan çocukların resimlerde kullandığı renklere bakacak olursak %4,0 (1 kişi) koyu renkler, %,96,0 (24 kişi)'nin açık renkler kullandığı saptanmıştır.

Yavuzer'e göre koyu renkleri kullanmak karamsarlığı ifade ediyor. Çalışmada koyu renkleri kullanan çocukların büyük bir kısmı (% 16'sı) boşanmış anne baba çocuklarıdır. Bu da çocukların içinde bulunduğu karamsarlığı ifade etmektedir.

4. Araştırmaya katılan çocukların %76'sı ailesinin durumunu yani yaşantısını gerçekliğiyle olduğu gibi yansıttı. %24'ü ise ailesinin durumunu hayal gücünü kullanarak yani olmasını istediği gibi yansıttı. Araştırmada %24'lük kesim anne ve babasını görmek isteği gibi yansıtmış olabilir. Çocukların öğretmenlerinden aldığımız bildirimlerle yola çıkarak bazı resimlerde bu durum daha da belirgin bir şekilde ortaya çıktı. Örneğin annesini görmeyen çocuk aile resmi çizerken annesinin onu okula getiriyor gibi çizmesi veya anne babası ayrı olan çocuğun babasını annesine çiçek veriyor gibi çizmesi... bu duruma örnek olarak verebiliriz. Kikare testinin sonucuna göre; araştırmaya katılan çocuklara çizdirilen resimler arasındaki ilişki durumuna bakacak olursak %86'sının resmi arasında ilişki yani benzerlik (figürler arasındaki benzerlikler) var. %14'ünde ise benzerlik görülmedi. Yani çocuklarımızın çizdiği resimler arasında büyük ölçüde benzerlik var diyebiliriz. Boşanmış ve birlikte olan ailelerin çocuklarının resimlerde yaşantılarını nasıl yansıttığına bakıldığı zaman ($X^2 = 3,947$, $p = ,047$) resimlerde yaşantısını yansıttığı arasında istatistiksel anlamda fark olduğu görülmüştür. Buna göre anne ve babası boşanmış olan çocukların resimlerde yaşamlarını yansıtmaları %64,0 (16 kişi) gerçeklikle, %36,0 (9 kişi) hayal gücü ile yaşantısını yansıttığı saptanmıştır. Anne ve babası birlikte olan çocukların resimlerdeki yaşamlarını yansıtmaları %88,0 (22 kişi) gerçekliğiyle, %,12,0 (3 kişi), hayal gücü ile yaşantısını yansıttığı saptanmıştır. Çalışmadaki çocukların %24'ü insan figürlerini çizmede özen gösterdi. %76'sı ise resimlerinde figürlerin ayrıntılarına önem göstermedi. Bu durum resim yorumcuları arasında farklı yorumlanırken çocukların yaş

ortalamalarına bağılı olarak öğretmenlerinden geri bildirim aldığım da bana "bu yaş ortalamasında ki çocukların insan figürlerini çizerken önem göstermediklerini" söylediler. Yani sadece resimlere bakarak göz çizmeyen çocuğun göz bozukluğu olabilir, burun çizmeyen solunum bozukluğu olabilir... şeklinde yorum yapmamız doğru olmayabilir. Ki-kare testi sonucuna göre; boşanmış ve birlikte olan ailelerin çocuklarının insan figürlerinde ayrıntıya önem verip vermediğine bakıldığı zaman ($X^2 = 1.754$, $p = .185$) arasında istatistiksel anlamda fark olmadığı görülmüştür. Buna göre anne ve babası boşanmış olan çocukların resimlerde insan figürlerini yansıtmaması %16,0 (4 kişi) yansıttı, %84,0 (21 kişi) insan figürlerine önem vermedi. Anne ve babası birlikte olan çocukların resimlerde insan figürlerini yansıtmaması %32,0 (8 kişi) yansıttı, %68,0 (17 kişi) insan figürlerine önem vermiştir.

5. Çalışmadaki çocukların %68'i sayfanın tamamını kullanarak kendine olan güven ve inanç duygusunu gösterdi. %32'si ise çekimserliği güvensizliği göstererek sayfanın tamamını kullanmadı. Bu %32'lik kısım yüzdelik olarak yüksek bir miktar olabilir (Yavuzer'e göre sayfanın bir kısmını kullanmak güvensizliğin ifadesidir.). Çünkü bu yaşta ki çocukların kendilerine olan güven doğrultusunda başarı kapılarının kendilerine daha rahat açılabilceğini düşünüyorum. Ki-kare testi sonucuna göre; boşanmış ve birlikte olan ailelerin çocukların sayfayı nasıl kullandığına bakıldığı zaman ($X^2 = 1.471$, $p = .225$) tam sayfa kullananlar ile yarım sayfa kullananlar arasında istatistiksel anlamda fark olmadığı görülmüştür. Buna göre anne ve babası boşanmış olan çocukların resim yaparken tam sayfa kullananların %60,0 (15 kişi), %40,0 (10 kişi)'nin yarım sayfa kullandığı saptanmıştır. Anne ve babası birlikte olan çocukların çocukların resim yaparken tam sayfa kullananların %76,0 (19 kişi), %24,0 (6 kişi), yarım sayfa kullandığı saptanmıştır.

6. Çalışmada %44 kız %56 erkek öğrenci bulunuyor. %16 öğrenci 7 yaşında, %50 öğrenci 8 yaşında, %34 öğrenci de 9 yaşındadır. Ki-kare testi

sonucuna göre; boşanmış ve birlikte olan ailelerin çocuklarının resimlerde yaşantılarını nasıl yansıttığı ile cinsiyetlerine bakıldığı zaman ($X^2 = 5,195$, $p = ,023$) istatistiksel anlamda fark olmadığı görülmüştür. Buna göre anne ve babası boşanmış olan çocukların cinsiyeti kız olan %28,0 (7 kişi), %72,0 (18 kişi) erkek olduğu saptanmıştır. Anne ve babası birlikte olan çocukların cinsiyeti kız olan %60,0 (15 kişi), %40,0 (10 kişi), erkek olduğu saptanmıştır. Ki-kare testi kullanılarak yaş ortalamalarını boşanmış ve birlikte olan ailelerin çocuklarının resimlerde yaşantılarını yansıtmaları ile yaşları arasındaki ilişkiye bakıldığı zaman ($X^2 = 10,858$, $p = ,004$) istatistiksel anlamda fark olduğu görülmüştür. Buna göre anne ve babası boşanmış olan 7 yaşındaki çocukların resimlerde yaşamlarını yansıtmaları %20,0 (5 kişi), %68,0 (17 kişi)'nin 8 yaşında, %12,0 (3 kişi)'nin 9 yaşında olduğu saptanmıştır. Anne ve babası birlikte olan 7 yaşındaki çocukların resimlerde yaşamlarını yansıtmaları %12,0 (3 kişi), %32,0 (8 kişi)'nin 8 yaşında, %56,0 (14 kişi)'nin 9 yaşında olduğu saptanmıştır.

Seçilen örnekleme kız ve erkek sayıları, boşanmış ve birlikte aile çocuklarına bağlı olarak eşit oranda seçilmemişlerdir. Bundan dolayı bu şekilde bir fark çıkmıştır. Eşit olarak bu sayıyı ve kişileri belirlemek mümkün değildi. Çünkü o okullarda bulunan çocukların sayıları bu şekildedir.

7. Araştırmadaki çocuklar grafiksel gelişim basamaklarında şematik devirde yer alıyorlar. T.C Milli Eğitim Bakanlığı İlköğretim Genel Müdürlüğü Resim İş Öğretmen Klavuzu, 1997' de de belirtildiği gibi bu devirde çocuklar çevresinin resmini yapıyor. Bu araştırmada da aynı şekilde çocuklar çevresindeki bireylerin resimlerini çizmektedirler.
8. Burunun çizilmemesi güç savaşını, güçsüzlüğü, desteksizliğini anlatır (Yavuzeri1992). Bu araştırmada da bazı çocuklar burun figürünü çizmedikleri gözlemlenmiştir. Ancak okul çocukların öğretmenleri ile görüştüğümde onlardan aldığım geri bildirim şu şekilde olmuştur "Genellikle bu yaşlardaki çocuklar zaman zaman gerek dikkat dağınıklıkları yüzünden gerekse aceleci davranmalarından dolayı zaman zaman bazı resimlerinde

figürleri eksik yapabiliyorlar. Burda onların güçsüz olduklarını ifade etmek hatalı olur.” şeklindedir.

5.2. ÖNERİLER

1. Ailelere çocuklarının yaşlarının küçük olduğunu düşünmemelerini ve onların da iç dünyalarında büyük fırtınalar koptuğunu bilerek onlara davranmalarını önerebiliriz.
2. Ailelere, okul yönetimine ve öğretmenlere çocuklara uygun ortamlar ve materyaller hazırlamalarını böylece çocukların resimlerini özgün bir şekilde çizme olanağını sağlamalarını önerebiliriz.
3. Anne babası boşanmış veya boşanma devresinde olan çocuklara psikolojik destek verilmelidir. Bunun için aileye çocuğunun okuldaki rehber öğretmenden ya da bir psikoloğtan yardım almasını önerebiliriz.
4. Öğretmen eğitiminde kullanılan müfredat programları içerisinde resim eğitiminin dikkate alınması önerebiliriz.
5. Öğretmenlere ve ayrıca ailelere de hizmet içi eğitim verilip öğretmen aile işbirliği kurulmasını önerebiliriz. Çocuğun içerisinde bulunduğu psikolojik bunalımı aşmasını bu şekilde sağlanabileceği düşünülmektedir.
6. Çocuklar resimlerinde anneyi baskın bir şekilde çizmişlerdir. Genellikle boşanmış ailelerde çocuk anne ile kalıyor ve babayı sadece kısıtlı zamanlarda görmektedir. Burada babaların da çocuklarına gerekli desteği ve ilgiyi göstermesi gerekiyor ki, çocuk anne baba işbirliği ile sağlam bir karakterde yetişebilsin. Bu bağlamda babalara çocuklarının her zaman yanında olmalarını ve anne ile irtibat içinde olup bu devrede çocuklarına birlikte destek vermelerini önerebiliriz.

KAYNAKÇA

7. Çocuğun çizdiği resimleri anne, baba ve öğretmenlerin sürekli kontrol etmelerini önerebiliriz. Bir durum fark edildiğinde de bir psikologtan yardım almalarını önerebiliriz.
8. Çocuklara resmin konusu verilerek onları kısıtlamamayı önerebiliriz. Çünkü, öğretmen ve ailesi bu sayede çocuğun o günki psikolojik durumunu veya etkilendiği durumu görebileceğini düşünüyoruz. Okulda çocuk ders konusu olarak ne görmüşse bunu kendi iç dünyasında yaşayacak ve resime dökeceğini düşünüyoruz.
9. Yazarlar ve uzmanlar daha fazla "resim ve çocuk" üzerinde yazılar yazıp, araştırmalar yapmalarının gerektiğini öneriyoruz. Çalışma sırasında bu konuda bilgi toplarken çok az kaynağa ve yazıya ulaşılmıştır. Bu da bu konuya gerekli önemin verilmediğinin göstergesi olduğunu düşünüyoruz.

KAYNAKÇA

Akaygün Seçil (2007), "Çocuklarda Yaratıcılığı Desteklemek", İstanbul

Akbayrak Burcu (2008), "Ankara İli Çankaya İlçesi İlköğretim Okullarındaki Üç Boyutlu Sanat Çalışmaları", Ankara

Artut Kazım (2004-a), "İlköğretim (1. Kademe 4 ve 5. Sınıf) Öğrencilerinin Estetik Ve Sanat Kavramlarına Yönelik Bilgi Düzeylerine İlişkin Bir Araştırma", İstanbul

Artut Kazım (2004-b), "Okul Öncesi Resim Eğitiminde Çizgisel Gelişim Düzeylerine İlişkin Bir İnceleme", Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, Cilt:13, Sayı:13

Artut Kazım (2005), "Okul Öncesinde Resim Eğitiminin Çocuğun Duygusal Ve Sosyal Gelişimine Etkisi", Yaşadıkça Eğitim, Sayı: 83-84, s.52, YA-BA, İstanbul

Artut Kazım (2007), "Okul Öncesinde Resim Eğitimi", Anı Yayınları, İkinci Baskı, Ankara

Atan Ahmet (2003), "Çocuk Gelişiminde Resim Eğitiminin Yeri", Gazi Üniversitesi Mesleki Eğitim Fakültesi Uygulamalı Sanatlar Eğitimi Bölümü Ankara, ahmetatan@gazi.edu.tr

Bayhan P.S., Artan İ. (2005), "Çocuk Gelişimi, ve Eğitimi", ISBN975284196-L, Morpa Yayıncılık.

Bayraktar Evrim (2007), "Görsel Sanatlar Eğitiminin Otistik Çocuklar Üzerindeki Etkisi", Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara

Cin Mustafa (1993), "Coğrafi Çevrenin Öğrenmeye Olan Etkisi", Durham Üniversitesi, www.cografyam.net

Gökaydın Nevide (1989-90), "Eğitimde Tasarım Ve Görsel Algı", Sedir Yayınevi

Kılıç Müzahir (2003), "Eğitim Fakültesi Öğrencilerinin Duvar Gazeteleri İle İlgili Düşünceleri", Kastamonu Eğitim Dergisi, Cilt:11, No:2

Mantthews J. (2002), "Küçük Çocuklarda Resim Yapma" (Painting With Young Children), London: Paul Chapman/Sage

Ryokai K., Marti S., Ishii H. (2004), "Çocukların I/Q Fırçalarıyla Tanışması I/Q Brush: Drawing With Everyday Objects As Ink), MIT Media Laboratory 20 Ames Street Cambridge, MA 02139, USA

Sağlam Şakir (1994), "6-14 Yaşlarında Resim-İş Eğitimi", İstanbul, Esin Yayınevi

Sönmez Veyssel (1995), Yaratıcı Okul, Öğretmen, Öğrenci, Yaratıcılık Ve Eğitim, Türk Eğitim Derneği Yayınlar, Şafak Matbaacılık, Dizi No:17, Ankara

Şenol Selahattin (2006), "Çocuk Ve Gençlik Ruh Sağlığı", HYB Yayıncılık, Ankara

Sköld Christensen Beatrice (2007), "Zayıf Görüşlü Ve Kör Çocuklar İçin Resimli Kitaplar" (Picture Books Accessible To Blind And Visually Impaired Children), Durban, South Africa

T.C. Milli Eğitim Bakanlığı Genel Müdürlüğü (1997), "Resim-İş Öğretmen Kılavuzu İlköğretim 1-5. Sınıf, 98.34.Y.0002.1569

Yavuzer Haluk (1992), "Resimleriyle Çocuk", ISBN 978-975-14-0080- 2, Remzi Kitabevi, İstanbul

Yavuzer Haluk (1987), "Çocuk Psikolojisi", ISBN975-14-07966, Remzi Kitabevi

Yazgın Yücel (1998), "Resim-İş Eğitimi Yönetimi", Ateş Matbaası, Lefkoşa

Yolcu Enver (2006), "İlköğretim Çağı 7-15 Yaş Grubu Solyanlı (Solak) Çocukların Resimlerinde Figürlerin Yönü Ve Kompozisyon Düzeni, MEB Dergisi, ss.176-186, sayı:170

EKLER

EK 1: Öğrencilerin çizdiği resimler Ek 1’de sunulmuştur.

RESİM 1 A

RESİM 1 B

RESİM 2-A

RESİM 2-B

RESİM 3-A

RESİM 3-B

RESİM 4-A

RESİM 4-B

RESİM 5-A

RESİM 5-B

RESİM 6-A

RESİM 6-B

RESİM 7-A

RESİM 7-B

RESİM 8-A

RESİM 8-B

RESİM 9-A

RESİM 9-B

RESİM 10-A

RESİM 10-B

RESİM 11-A

RESİM 11-B

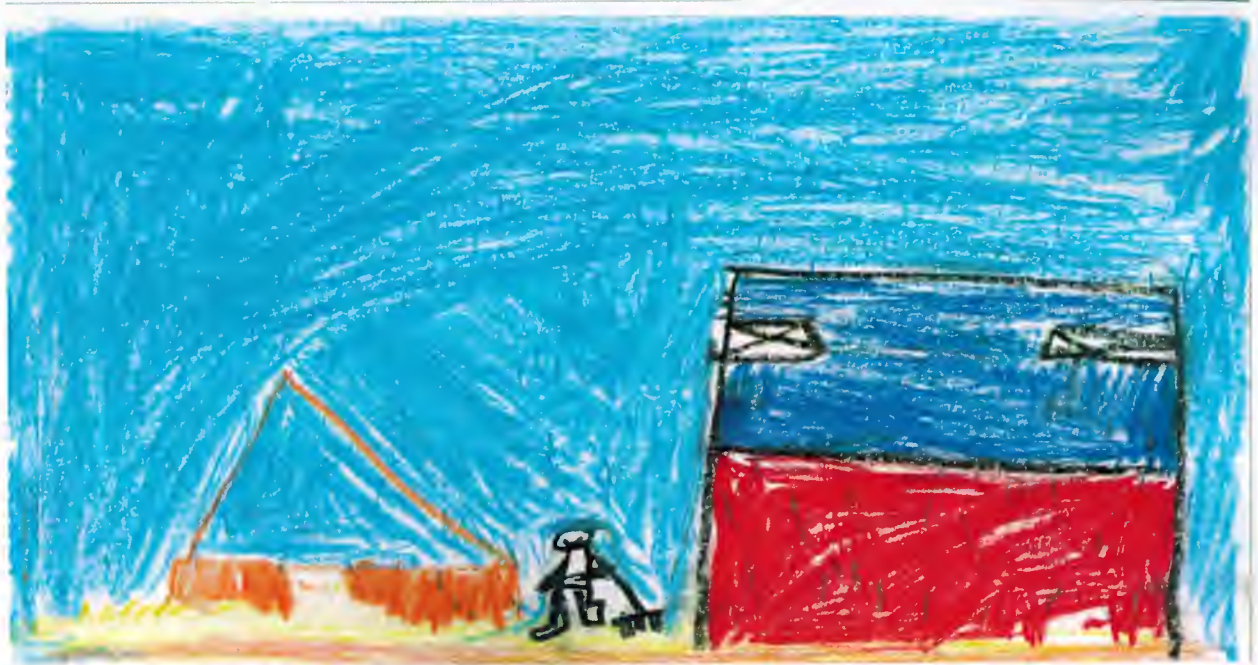
RESİM 12-A

RESİM 12-B

RESİM 13-A

RESİM 13-B

RESİM 14-A

RESİM 14-B

RESİM 15-A

RESİM 15-B

RESİM 16-A

RESİM 16-B

RESİM 17-A

RESİM 17-B

RESİM 18-A

RESİM 18-B

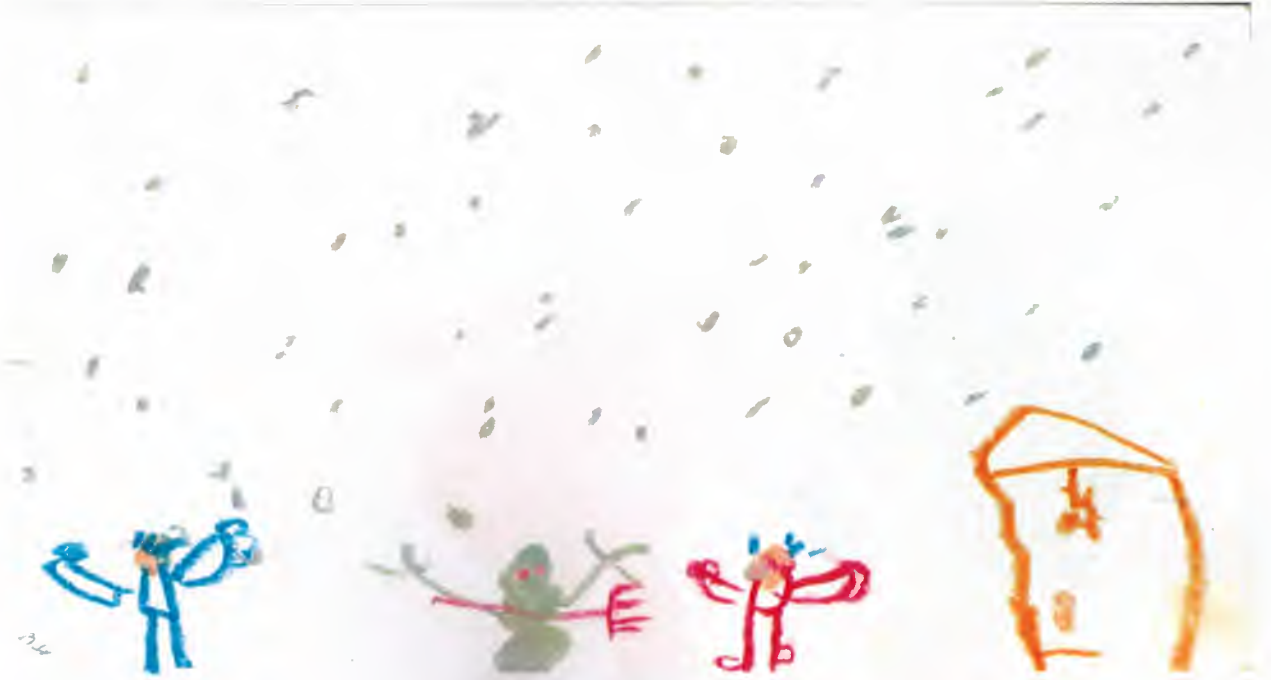
RESİM 19-A

RESİM 19-B

RESİM 20-A

RESİM 20-B

RESİM 21-A

RESİM 21-B

RESİM 22-A

RESİM 22-B

RESİM 23-A

RESİM 23-B

RESİM 24-A

RESİM 24-B

RESİM 25-A

RESİM 25-B

RESİM 26-A

RESİM 26-B

RESİM 27-A

RESİM 27-B

RESİM 28 -A

RESİM 28 -B

RESİM 29-A

RESİM 29-B

RESİM 30-A

RESİM 30-B

RESİM 31-A

RESİM 31-B

RESİM 32-A

RESİM 32-B

RESİM 33-A

RESİM 33-B

RESİM 34-A

RESİM 34-B

RESİM 35-A

RESİM 35-B

RESİM 36-A

RESİM 36-B

RESİM 37-A

RESİM37-B

RESİM38-A

RESİM 38-B

RESİM 39-A

RESİM 39-B

RESİM 40-A

RESİM-40

RESİM 41-A

RESİM 41-B

RESİM 42-A

RESİM 42-B

RESİM 43-A

RESİM 43-B

RESİM 44-A

RESİM 44-B

RESİM 45-A

RESİM 45-B

RESİM-46-A

RESİM-46-B

RESİM 47-A

RESİM 47-B

RESİM 48-A

RESİM 48-B

RESİM 49-A

RESİM 49-B

RESİM 50-A

RESİM 50-B

EK 2: Öğrenciler hakkındaki kısa bilgiler Ek 2'de sunulmuştur.

RESİM 1

Yaş: 8

Cinsiyet: Kız

Kardeş sayısı: Tek çocuk (üvey kardeşi var)

Aile durumu: Anne baba ayrı

Arkadaş ilişkisi: Uyumlu

Okul durumu : Başarısız

Resim yorumu: Çocuk aile resminde tek kendini çizmiştir. İnsan figüründe burun çizilmemiştir. Bu onun yalnızlığının ve güçsüzlüğünü yansıtıyor olabilir. Diğer resminde anneyi bıyıklı çizdi bu cinsel karmaşasını gösteriyor olabilir.

RESİM 2

Yaş: 9

Cinsiyet: Kız

Kardeş sayısı: 2 kardeşi büyüğü

Aile durumu: Anne baba ayrı

Arkadaş ilişkisi: Uyumlu

Okul durumu: Güzel

Resim yorumu: Anneyi büyük ve renkli çizmiştir. Annenin başkanlığı ifade ediyor olabilir. Cinsiyet karmaşası yaşıyor olabilir, çünkü erkek figürlere etek giydirmiştir. Diğer resimde yine bir erkek figür çizmiştir ve ona da etek giydirmiştir. Bu yine cinsiyet karmaşasını gösteriyor olabilir.

RESİM 3

Yaş: 8

Cinsiyet: Kız

Kardeş sayısı: Tek çocuk

Aile durumu: Anne baba ayrı

Arkadaş ilişkisi: Uyumlu

Okul durumu: Başarılı

Resim yorumu: Çocuk apartmanda yaşadığını reminde de göstermiştir.

Resimde canlı renkler kullandı bu onun mutluluğunu gösteriyor olabilir.

RESİM 4

Yaş: 8

Cinsiyet: Kız

Kardeş sayısı: 3 çocuk küçüğü

Aile durumu: Anne baba ayrıdır. Baba ile iletişimsizdir. Abisi askerdir.

Arkadaş ilişkisi: Uyumlu

Okul durumu: İyi

Resim yorumu: Baba ile iletişimsizliğini, aile resmini kendini yalnız çizerek ifade etmiştir. Asker figürü kullanmıştır bu da abisinin asker oluşundan olabilir.

RESİM 5

Yaş: 8

Cinsiyet: Kız

Kardeş sayısı: 5 çocuk

Aile durumu: Anne baba ayrı

Arkadaş ilişkisi: Başarısız

Okul durumu: İyi

Resim yorumu: Çocuk evi siyah boyadı bu onun karamsarlığını gösteriyor evin bir tarafına anneyi bir tarafına babayı çizerek onların uzaklığını ifade ediyor olabilir. Diğer resimde de gülmeyen kişiler çizmiştir. Bu çocuğun duyduğu mutluluk özlemi olabilir.

RESİM 6

Yaş: 7

Cinsiyet: Kız

Kardeş sayısı: Tek çocuk

Aile durumu: Anne baba ayrı

Arkadaş ilişkisi: Uyumlu

Okul durumu: Başarısız

Resim yorumu: Çocuk kendini yalnız hissediyor olabilir çünkü resimde hayvan figürlerine insan özellikleri yansıtarak çizmiştir. Bu da kendini evinde beslediği hayvanlara yakın hissediyor olabilir. Diğer çizdiği resimde kendini yalnız çizdi yani çocuk kendini yalnız ve ilgisiz hissediyor olabilir.

RESİM 7

Yaş: 8

Cinsiyet: Kız

Kardeş sayısı: Tek kardeş

Aile durumu: Anne baba ayrı

Arkadaş ilişkisi: İyi

Okul durumu: Başarısız

Resim yorumu: Resminde babasını çizmemiştir. Bu babaya olan kızgınlığı olabilir. Resimde üvey küçük kardeşini çizdi. Fakat özenerek çizmemiştir. Bu da kardeşine olan kıskançlığından olabilir. Kendini anneden uzakta çizmiştir. Bu anneye olan kırgınlığı veya annesinin onunla ilgilenmemesinden dolayı olabilir.

RESİM 8

Yaş: 8

Cinsiyet: Erkek

Kardeş sayısı: 2 kardeş, küçüğü

Aile durumu: Anne baba ayrı

Arkadaş ilişkisi: Dengesiz

Okul durumu: Başarısız

Resim yorumu: Siyah rengi ağırlıkta kullanmıştır.Bu onun mutsuzluğunu, karamsarlığını ifade ediyor olabilir.Ayrıca resimde figürlerin ayakları çizilmemiştir.Bu da çocuğun kendini güvensiz ve yardımsız olduğunun ifadesi olabilmektedir.Burun da çizmemiştir.Bu da çocuğun güçsüzlüğünü ifade ediyor olabilir.

RESİM 9

Yaş: 8

Cinsiyet: Erkek

Kardeş sayısı: 2 kardeş, küçüğü

Aile durumu: Anne ölüdür, baba hapistedir. Annesini babası öldürmüştür. Çocuk amcasında kalmaktadır. Babası ile görüşmektedir.

Arkadaş ilişkisi: Dengesiz

Okul durumu: Derslerde başarılı ve zeki

Resim yorumu: Resimde bir tek kendini çizmiştir. Babası hapiste ve resminde de bu durumu göstermiştir. Annesi ölüdür, annenin mezarını çizmiştir. Annenin mezarını renkli çizmiştir. Bu ona olan özlemini ifade ediyor olabilir.

RESİM 10

Yaş: 8

Cinsiyet: Erkek

Kardeş sayısı: Tek çocuk

Aile durumu: Anne baba ayırdır.Baba ile kalmaktadır, anneyi az görmektedir.

Arkadaş ilişkisi: Dengesiz

Okul durumu: Orta

Resim yorumu: Aile resminde siyahı çok kullandı. Bu içinde bulunduğu sıkıntılı durumunu anlatıyor olabilir.İnsan figürlerinde kafaları çok büyük çizdi.Bu da kendinin yetenekli ve daha başarı olmasını istemesinden dolayı olabilir.Anneyi çizerken özenmedi, anneyi tek gözlü çizmiştir.Bu anneye olan kırgınlığını ifade ediyor olabilir.Anneyi Fenerbahçe forması ile çizmiştir. Kendine ve babasına Galatasaray forması giydirmiştir.Bu anneye olan düşmanlığını ve sinirini gösteriyor olabilir.(Çocuk Galatasaraylıdır.)

RESİM 11

Yaş: 8

Cinsiyet: Erkek

Kardeş sayısı: 2 kardeş, küçüğü

Aile durumu: Anne baba ayrı

Arkadaş ilişkisi: Uyumsuz

Okul durumu: Başarısız

Resim yorumu: Yaşına göre bir geriliğinin olduğu çizdiği figürlerin basitliğinden belli olmuştur. Aile resminde sadece kendisi vardır. Kendini ayakları olmadan çizmiştir. Bu onun güvensiz ve yardımsız olduğunu gösteriyor olabilir. Diğer resminde de insan figürleri eksik çizilmiştir.

RESİM 12

Yaş: 7

Cinsiyet: Erkek

Kardeş sayısı: Tek çocuk

Aile durumu: Anne baba ayrı

Arkadaş ilişkisi: Olumlu

Okul durumu: Olumlu

Resim yorumu: Çocuk evde sürekli yalnızdır. Fakat resimde birçok kişi çizdi.Bu onun kalabalık bir ortama olan özlemi olabilir.Diğer resminde de kalabalık var.Kuşlar ve insanlar birden fazladır.Yani her iki resminde de kalabalığa olan özlemini yansıtmıştır.

RESİM 13

Yaş: 8

Cinsiyet: Erkek

Kardeş sayısı: 2 kardeş, küçüğü

Aile durumu: Anne baba ayrı. Baba anneyi aldattı ve ayrı yaşıyorlar. Anne babanın evden gitmesini istemiştir. Baba sorumsuzdur. Anne ilgilidir.

Arkadaş ilişkisi: İyi

Okul durumu: İyi

Resim yorumu: Anne resimde baskın karakterdir. Anneye önem verdiği için anneyi renkli çizmiş olabilir. Anneye boynuz çizmiştir. Bunu evde duyduğu sözler nedeni ile çizmiş olabilir (Annenin aldatılması). Babayı evden uzakta, çadır kenarında çizdi. Bu babanın gitmesini istememesinden dolayı olabilir.

RESİM 14

Yaş: 8

Cinsiyet: Erkek

Kardeş sayısı: Tek çocuk

Aile durumu: Anne baba ayırdır.Baba ile kalıyor. Anne ile görüşmüyor.

Arkadaş ilişkisi: Kavgacı

Okul durumu: Orta

Resim yorumu: Annenin yüzünü siyah ve kollarını ince yapmıştır. Anneyi çizerken onu önemsemediğini ve ona olan uzaklığını bu şekilde ifade ediyor olabilir.Kendini uzakta çizmiştir.Bu da onun yalnızlığını ifade ediyor olabilmektedir.Diğer resimde de okulunu sevmediğini öğrencisiz sınıf çizerek ifade etmiş olabilir.

RESİM 15

Yaş: 8

Cinsiyet: Erkek

Kardeş sayısı: Tek çocuk

Aile durumu: Anne baba ayrıdır. Anne Türkiye'de kalmaktadır. Çocuk annesini sadece tatillerde görüyor.

Arkadaş ilişkisi: İyi

Okul durumu: Orta

Resim yorumu: Resimde sadece kendini ve babasını çizmiştir. Kendini kolsuz çizdi. Burda güvensizlik duygusunu ifade ediyor olabilir. Diğer resimde sadece uçak çizmiştir. Bu da annesine olan özlemini anlatıyor olabilmektedir. Anneyi sadece tatillerde görmesi çocukta özlem duygusunu yaratmaktadır. Bundan dolayı çocuk uçak resmini çizmiş olabilir.

RESİM 16

Yaş: 7

Cinsiyet: Erkek

Kardeş sayısı: Tek çocuk

Aile durumu: Anne baba ayrıdır. Baba ile görüşmüyor.

Arkadaş ilişkisi: Dengesiz

Okul durumu: Hiperaktif

Resim yorumu:Çocuk aile figürlerinin tümünü sırtı dönük olarak çizmiştir.Bu onun ev ortamındaki kopukluğunu, olumsuzluğunu ve iletişim yetersizliğini ifade ediyor olabilmektedir.Güvensiz bir ortamda olabilir.Eve giden yolu da yılan olarak çizdi.Bunun nedeni de evini sevmemesi ya da güvensiz hissettiğinden dolayı olabilmektedir.Ayrıca eve giden yol resminde belirgin bir şekilde uzun ve virajlıdır.Bu birinin ona yol göstermek istemesinden dolayı olabilmektedir.İnsan figürlerine eller çizilmemiştir.Bu şiddet gördüğünün göstergesi olabilir.

RESİM 17

Yaş: 7

Cinsiyet: Erkek

Kardeş sayısı: Tek çocuk

Aile durumu: Anne baba ayrı

Arkadaş ilişkisi: Olumlu

Okul durumu: İyi

Resim yorumu: Resimde figürleri küçük kullanması güven eksikliğinden dolayı olabilir. Evini büyük fakat aile fertlerini küçük ve mutlu çizmiştir. Bu onun mutlu aile özlemini yansıttır olabilmektedir. Diğer resminde kağıdın tamamını kullandı. Fakat figürler yine küçük çizilmiştir.

RESİM 18

Yaş: 8

Cinsiyet: Erkek

Kardeş sayısı: 2 kardeş, küçüğü

Aile durumu: Anne baba ayrı

Arkadaş ilişkisi: Olumlu

Okul durumu: Başarısız

Resim yorumu: Evinde bir tek kendini çizmiştir.Bu yalnızlığını ifade ediyor olabilir.Çocuk iki resminde de evi siyaha boyamıştır.Bu evdeki mutsuzluğunu ifade ediyor olabilir.

RESİM 19

Yaş: 9

Cinsiyet: Erkek

Kardeş sayısı: Tek çocuk

Aile durumu: Anne baba birlikte fakat sorunlu bir çifttirler. Baba sorumsuz, anne ise çocuğuna ilgi göstermektedir.

Arkadaş ilişkisi: Saldırgan, haksızlığa gelemeyen, yenilgiyi kabullenemeyen

Okul durumu: Dengesiz

Resim yorumu: Aileyi karanlıkta çizmiştir.Bu sıkıntılı olduğunu ifade ediyor olabilir.Mutlu figürler çizdi, fakat hepsinin kolları ince çizilmiştir.Bu mutluluğa özlemini ve güvensizliğini ifade ediyor olabilir.

RESİM 20

Yaş: 8

Cinsiyet: Erkek

Kardeş sayısı: 2 kardeş, büyüğü

Aile durumu: Anne baba ayrı

Arkadaş ilişkisi: Kavgacı

Okul durumu: Başarısız

Resim yorumu: Figürler küçük ve kağıdı boş bırakmıştır. Bu onun güvensizliğini ifade ediyor olabilir.

RESİM 21

Yaş: 8

Cinsiyet: Kız

Kardeş sayısı: Tek çocuk

Aile durumu: Anne baba ayrı

Arkadaş ilişkisi: İyi

Okul durumu: İyi

Resim yorumu: İnsan figürlerinde burunlar çizilmemiştir. Bu güçsüzlüğü ifade ediyor olabilir. Babası doktor ve çocuk babasını sürekli göremiyor. Aile resminde babasını çizmiştir. Bu babaya olan özleminden dolayı olabilir.

RESİM 22

Yaş: 8

Cinsiyet: Erkek

Kardeş sayısı: 3 kardeş, küçüğü

Aile durumu: Anne baba ayrı

Arkadaş ilişkisi: İyi

Okul durumu: Orta

Resim yorumu: Resimde canlı renkler, karmaşık boyama tekniği ve küçük figürler vardır.İki ablasının arasında kendini küçük ve burunsuz çizmiştir.Bu onun güçsüzlük ifadesi olabilir.Aile resminde anne baba çizilmemiştir.Bu onlara olan kızgınlık ifadesi olabilir.Diğer resimde de ablaları ile oynarken, fakat kendisini ağlarken çizmiştir.Bu mutsuzluk ifadesi olabilir.

RESİM 23

Yaş: 9

Cinsiyet: Erkek

Kardeş sayısı: 3 kardeş, küçüğü

Aile durumu: Anne baba ayrı

Arkadaş ilişkisi: İyi

Okul durumu: Başarısız

Resim yorumu: Aile resminde mutlu ifadeler kullanılmıştır, gülen yüzler vardır. Bu böyle bir aileye olan özlemi olabilir.

RESİM 24

Yaş: 8

Cinsiyet: Erkek

Kardeş sayısı: Tek çocuk

Aile durumu: Anne baba ayırdır. Anne uzaktadır.

Arkadaş ilişkisi: Dengesiz

Okul durumu: Orta

Resim yorumu: Çocuk aile resminde okulunu çizmiştir. Ve kendisini okula annesi getirirken çizmiştir. Bu okuldaki mutluluğunu ve annesinin onu okula getirmesinin özlemi içinde olduğunu ifadesi olabilir. Diğer resminde de yine annesine olan özlemini vapur çizerek göstermiş olabilir. Anneye gitmek istediğini bu şekilde ifade ediyor olabilir.

RESİM 25

Yaş: 7

Cinsiyet: Kız

Kardeş sayısı: Tek çocuk

Aile durumu: Anne baba ayrı

Arkadaş ilişkisi: İyi

Okul durumu: Başarısız

Resim yorumu: Mutlu figürler çizmiştir.Babasına olan özlemini resmine yansıtmış olabilir.Çünkü çocuk iki resminde de babasını çizmiştir.

RESİM 26

Yaş: 7

Cinsiyet: Kız

Kardeş sayısı: 2 kardeş, küçüğü

Aile durumu: Anne baba birlikte

Arkadaş ilişkisi: Güzel

Okul durumu: Çok başarılı

Resim yorumu: Aile fertlerini el ele çizmiştir. Bu onların mutlu aile olduklarının göstergesi olabilir.

RESİM 27

Yaş: 9

Cinsiyet: Kız

Kardeş sayısı: 2 kardeş, büyüğü

Aile durumu: Anne baba birlikte

Arkadaş ilişkisi: Olumlu

Okul durumu: Başarılı

Resim yorumu: Çizdiği tüm figürler eksiksizdir. Bu onun düzenini ve dikkatini gösteriyor olabilir.

RESİM 28

Yaş: 9

Cinsiyet: Kız

Kardeş sayısı: 2 kardeş, büyüğü

Aile durumu: Anne baba birlikte

Arkadaş ilişkisi: Güzel

Okul durumu: Çok başarılı

Resim yorumu: Aile resminde onlara olan sevgisini kalplerle gösteriyor olabilir. İnsan figürlerinde burunlar yok, bu kendine olan güvensizliğini güçsüzlüğünü gösteriyor olabilir.

RESİM 29

Yaş: 9

Cinsiyet: Kız

Kardeş sayısı: 3 kardeş, küçüğü

Aile durumu: Anne baba birlikte

Arkadaş ilişkisi: İyi

Okul durumu: Orta

Resim yorumu: Aile resmini mutlu bir tablo çizerek göstermiştir.Bu onun mutluluğunu ifade ediyor olabilir.

RESİM 30

Yaş: 9

Cinsiyet: Kız

Kardeş sayısı: 2 kardeş, büyük kardeş

Aile durumu: Anne baba birlikte

Arkadaş ilişkisi: İyi

Okul durumu: Güzel

Resim yorumu: Ailesini kalabalık çizmiştir. Bu onun kalabalık bir ailede olduğunu gösteriyor olabilir. Diğer resminde ise çeşitli renkler kullanmıştır. Resminde kendini arkadaşlarıyla el ele oynuyor olarak çizmiştir. Bu onun arkadaşlarına olan sevgisini ve onlarla olan mutluluğunu gösteriyor olabilir.

Resim 31

Yaş: 8

Cinsiyet: Kız

Kardeş sayısı: 2 kardeş.küçük

Aile durumu: Anne baba birlikte

Arkadaş ilişkisi: Olumlu

Okul durumu: Başarılı

Resim yorumu: İnsan figürlerinde burun çizilmemiştir.Bu onun güçsüzlüğünü gösteriyor olabilir.Resimde canlı renkler ve mutlu figürler kullanıldı.Bu onun mutluluğunu gösteriyor olabilir.

RESİM 32

Yaş: 8

Cinsiyet: Kız

Kardeş sayısı: 2 kardeşten küçüğü

Aile durumu: Anne baba birlikte

Arkadaş ilişkisi: Olumlu

Okul durumu: İyi

Resim yorumu: Mutlu aile figürleri çizilmiştir.Ancak insan figürlerinde burun çizilmemiştir.Bu onun güçsüzlüğünü ifade ediyor olabilir.Diğer resminde canlı renkler ve yine gülen yüz ifadeleri vardır.Bu mutluluk ifadesidir.

RESİM 33

Yaş: 9

Cinsiyet: Kız

Kardeş sayısı: 2 kardeş küçüğü

Aile durumu: Anne baba birlikte

Arkadaş ilişkisi: İyi

Okul durumu: Başarılı

Resim yorumu: Mutlu, canlı figürler çizmiştir. Bu onun aile içindeki mutluluğunu gösteriyor olabilir. Resimde düzen vardır. Bu ailesinin düzenini gösteriyor olabilir. Diğer resminde de canlı renkler ve düzen vardır.

RESİM 34

Yaş: 8

Cinsiyet: Kız

Kardeş sayısı: 2 kardeş büyüğü

Aile durumu: Anne baba birlikte

Arkadaş ilişkisi: Güzel

Okul durumu: Başarılı

Resim yorumu: Resimde canlı renkler kullanarak mutlu aile resmi çizmiştir. Annesini ortada ve büyük çizmiştir. Bu anneye olan sevgi ve güvenin belirtisi olabilir. Ayrıca annenin ev içindeki hakimiyetini gösteriyor olabilir. Yine diğer resimde de canlı renkler ve mutlu yüzler vardır. Mutluluğunu resminde ifade ediyor olabilir.

RESİM 35

Yaş: 9

Cinsiyet: Kız

Kardeş sayısı: 2 kardeş küçüğü

Aile durumu: Anne baba birlikte

Arkadaş ilişkisi: Çok iyi

Okul durumu: Çok başarılı

Resim yorumu: Kalabalık bir aile çizmiştir. Bu onun kardeş özlemini yansıtır olabilir veya ailedeki yeğenlerini de resminde çizmiş olabilir. Mutlu figürler çizmiştir ancak insan figürlerinde burun çizmemiştir. Bu güçsüzlük ifadesi olabilir. Diğer resminde de arkadaşları ile oynarken mutlu ifadeler kullanmıştır.

RESİM 36

Yaş: 8

Cinsiyet: Kız

Anne baba ilişkisi: Anne baba birlikte

Arkadaş ilişkisi: İyi

Okul durumu: İyi

Resim yorumu: Mutlu ve canlı renkler kullandı. Bu onun mutluluğunu ifade ediyor olabilir. İnsan figürlerine burun çizilmemiştir. Burunun çizilmemesi güçsüzlüğünü ifade ediyor olabilir.

RESİM 37

Yaş: 9

Cinsiyet: Kız

Kardeş sayısı: 2 kardeş büyüğü

Aile durumu: Anne baba birlikte

Arkadaş ilişkisi: İyi

Okul durumu: Başarılı

Resim yorumu: Çocuk aile resminde kendini çizmemiştir. Bu onun kardeşine olan kıskançlığı olabilir. Anneyi kilolu ve büyük çizdimiştir bu annenin ev içindeki baskınlığını ifade ediyor olabilir.

RESİM 38

Yaş: 9

Cinsiyet: Kız

Kardeş sayısı: 2 kardeşin küçüğü

Aile durumu: Anne baba birlikte

Arkadaş ilişkisi: Çok güzel

Okul durumu: Çok başarılı

Resim yorumu: Çocuğun erkek kardeşi vardır. Ancak onu aile resminde çizmedi. Bu kardeşine olan kıskançlığı olabilir. Kardeşinin yerine bir kız çocuğu çizdi. Bu onun sevdiği biri olabilir. Babasının yanında kendini çizmiştir. Bu onun babaya yakınlığını ifade ediyor olabilir. Resimlerde canlı renkler kullanmıştır. Fakat diğer resimde insan figürlerini küçük çizmiştir. Bir güvensizlik ifadesi olabilir.

RESİM 39

Yaş: 9

Cinsiyet: Kız

Kardeş sayısı: 2 kardeşin küçüğü

Aile durumu: Anne baba birlikte

Arkadaş ilişkisi: Uyumlu

Okul durumu: Başarılı

Resim yorumu: Tüm resmi özenerek boyamıştır. Resimdeki insan figürlerinde burun çizilmemiştir. Bu güçsüzlüğünü gösteriyor olabilir. Çocuk diğer resminde sınıfını çizmiştir.Öğretmenini büyük çizmiştir.Bu ona olan güvenini veya öğretmenini baskınlığını gösteriyor olabilir.

RESİM 40

Yaş: 9

Cinsiyet: Kız

Çocuk sayısı: 2 kardeşin büyüğü

Aile durumu: Anne baba birlikte

Arkadaş ilişkisi: Güzel

Okul durumu: İyi

Resim yorumu: Resimde canlı renkler kullanmıştır.Bu mutluluğunu gösteriyor olabilir.İnsan figürlerine burun çizilmemiştir, bu onun güçsüzlüğünü ifade ediyor olabilir.Diğer resminde insna figürlerine burun çizmiştir ve canlı renkler kullanmıştır.Bundan dolayı araştırmada öğretmenlerinin belirttiği gibi çocukların bu yaşlarda burun figürünü resimde çizmemesi güçsüzlük ifadesi olarak yorumlanmamalıdır.Çünkü birkaç resim çizdikten sonra bazı resimlerinde burun figürünü kullanmış olabilir.

RESİM 41

Yaş: 7

Cinsiyet: Erkek

Kardeş sayısı: Tek çocuk

Aile durumu: Anne baba birlikte

Arkadaş ilişkisi: Kavgacı

Okul durumu: Orta

Resim yorumu: Çocuk gerek kağıdını kullanımı, gerekse renklerin kullanımı açısından isteksizce bir resim çizmiştir. Özen göstermemiştir. Resimde çocuk yaşının gerektirdiği ayrıntılara yer vermemiştir. Bu onun aile içindeki herhangi bir fertle kopukluğunu veya ailenin ilgisizliğini gösteriyor olabilir.

RESİM 42

Yaş: 9

Cinsiyet: Erkek

Kardeş sayısı: Tek kardeş

Aile durumu: Anne baba birlikte

Arkadaş ilişkisi: Yenilgiyi kabullenmiyor

Okul durumu: Başarılı

Resim yorumu: Resimde anne ve babasını birbirlerinden uzakta çizmiştir. Bu da anne ve babasını kıskanmasının ifadesi olabilir. Kendini elleri belinde kızar gibi çizdi. Diğer resminde de canlı renkler kullanmıştır.

RESİM 43

Yaş: 9

Cinsiyet: Erkek

Kardeş sayısı: 2 kardeş büyüğü

Aile durumu: Anne baba birlikte

Arkadaş ilişkisi: Güzel

Okul durumu: Orta

Resim yorumu: Çocuk resminde kardeşini küçük çizmiştir. Çocuk kardeşini kıskandığı için küçük çizmiş olabilir. Yine annesini kıskandığı için kardeşini annesinin yanında ve önemsiz çizmiş olabilir. Diğer resminde ise küçük kardeşini hiç çizmemiştir. Bu da yine ona olan kıskançlığını gösteriyor olabilir.

RESİM 44

Yaş: 9

Cinsiyet: Erkek

Aile durumu: Anne baba birlikte

Arkadaş ilişkisi: İyi

Okul durumu: Başarısız

Resim yorumu: İnsan figürlerinde ince el ve ayaklar çizmiştir. Bu onun güçsüzlüğünün ve güvensizliğinin ifadesi olabilir. Çocuk annesini uzakta çizmiştir. Bu kendinin babaya annesinden daha yakın olduğunu gösteriyor olabilir. Diğer resimde arkadaşları var fakat yine ince figürler çizilmiştir.

RESİM 45

Yaş: 8

Cinsiyet: Erkek

Kardeş sayısı: 2 kardeşin büyüğü

Aile durumu: Anne baba birlikte

Arkadaş ilişkisi: Güzel

Okul durumu: Başarılı

Resim yorumu: Canlı renkler kullanmıştır. Bu mutluluğunu ifade ediyor olabilir. Annesini ve kız kardeşini aynı şekilde çizmiştir. Bu onları özdeşleştirdiği için olabilir. Babası ile kendinin burnunu çizmemiştir. Bu onların evde daha güçsüz olduklarını ifadesi olabilir. Diğer resimde öğretmenini çizmiştir. Büyük bir insan figürü kullanmıştır. Bu öğretmenin baskınlığını ifade ediyor olabilir.

RESİM 46

Yaş: 9

Cinsiyet: Erkek

Kardeş sayısı: Tek çocuk

Aile durumu: Anne baba birlikte

Arkadaş ilişkisi: Akresif

Okul durumu: Orta

Resim yorumu: Evindeki mutluluğunu canlı renkler kullanarak ve insan figürlerine güler yüzler yaparak gösteriyor olabilir. Fakat insan figürlerinde burunlar çizilmemiştir, bu güçsüzlüğün ifadesi olabilir. Diğer resimde ise insan figürlerine kollarını çizmemiştir. Bu onun güvensizliğini gösteriyor olabilir.

RESİM 47

Yaş: 8

Cinsiyet: Erkek

Kardeş sayısı: 2 kardeş küçüğü

Aile durumu: Anne baba birlikte

Arkadaş ilişkisi: İyi

Okul durumu: Başarılı

Resim yorumu: Aile resminde kendini çok küçük çizmiştir ve burun çizmemiştir. Bu onun güçsüzlüğünü gösteriyor olabilir.

RESİM 48

Yaş: 8

Cinsiyet: Erkek

Kardeş sayısı: 2 kardeş küçüğü

Aile durumu: Anne baba birlikte, sorunlu ilişkileri var.

Arkadaş ilişkisi: Kavgacı

Okul durumu: Başarısız

Resim yorumu: İnsan figürleri bazı resimde var bazılarında eksik çizilmiştir. Bu çocuğun içinde bulunduğu karmaşadan dolayı olabilir. İki resimde de koyu renkleri kullandı. İçinde bulunduğu karmaşayı gösteriyor olabilir.

RESİM 49

Yaş: 7

Cinsiyet: Erkek

Kardeş sayısı: 2 kardeş küçüğü

Aile durumu: Anne baba birlikte

Arkadaş ilişkisi: Güzel

Okul durumu: Uyumlu, ilgili

Resim yorumu: Anne ile babasının mutlu birlikteliğini resimde babasının elindeki çiçeklerle ifade ediyor olabilir.

RESİM 50

Yaş: 8

Cinsiyet: Erkek

Kardeş sayısı: 2 kardeş, küçük çocuk

Aile durumu: Anne baba birlikte

Arkadaş ilişkisi: Uyumlu

Okul durumu: Olumlu

Resim yorumu: Mutlu bir aile tablosu çizmiştir. Büyük kardeşini kendinden uzakta çizmiştir. Abisini kıskanıyor veya abisi ile arasının iyi olmadığını göstergesi olabilir. Serbest resimde tüm sayfanın tamamını kullanmıştır. Bu bağlamda kendine güveni olan bir çocuk olabilir.

Ek 3: Öğretmende istenen bilgiler Ek 3 'de sunulmuştur.

Öğretmene çocuklar hakkında yöneltilen soruların çizelgesi:

1. Yaş
2. Cinsiyet
3. Kardeş sayısı
4. Aile durumu
5. Arkadaş ilişkisi
6. Okul durumu
7. Resim yorumu (Öğretmen, çocuğun çizdiği figürlerin ne anlama geldiğini çocuğa belli etmeden sormuş ve ondan resmi anlatmasını istemiştir. Bu bağlamda resmin yorumlanmasında öğretmenden alınan bilgiler ve uzman görüşler resmi yorumlamamızı sağlamıştır).